

નરસૈમહેતાનું આખ્યાન.

પ્રકાશક,
ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૮૫૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ જ્ઞાતિશીલ મરેટાગુ સંપ્રદાય

વિષય ૬-૧૧૨૧

નરસૈં મહેતાનું આખ્યાન.

(એક પ્રાચીન પ્રત ઉપરથી.)

સામાન્ય તંત્રી,
રા. બ. કેશવલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવ, બી. એ.,

સંપાદક,
હીરાલાલ ત્રીભોવનદાસ પારેખ, બી. એ.,
અમદાવાદ.

છપાવી પ્રકટ કરનાર,
ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી.

સંવત ૧૯૭૬.

ઇ. સ. ૧૯૨૩.

આવૃત્તિ ૧ લી.

પ્રત ૧૫૦૦.

કિંમત ૦-૮-૦.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીદાન-સંગ્રહ
૧૦૮૫૬

૬:૧૧

અમદાવાદ-સલાપોસ રોડ,
ધી “ હાયમંડ જ્યુબિલી ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં,
પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપ્યું અને
ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી તરફથી હીરાલાલ ત્રિભુવનદાસ પારેખે
બદ્રમાં સોસાયટીની ઓર્ડરમાં પ્રકટ કર્યું.

ઉપોદ્ધાત.

તા. ૧૩ મી ઓપ્રિલ ૧૮૯૮ ના રોજ ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની જનરલ સભા મળી હતી, અને તેમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે, 'સ્વ. કવિ દલપતરામના સ્મારક માટે એક જાહેર ફંડ ઉઘાડવું;' અને તે 'કવીશ્વર દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ સી. આઈ. ઇ. સ્મારક ફંડ' તરીકે સોસાયટીએ જીડું રાખવું. તેનું વ્યાજ જૂનાં કાવ્યો સંશોધન કરી છપાવવામાં તેમજ ગુજરાતી સાહિત્યના અંથો તૈયાર કરાવી છપાવવામાં વાપરવું.' એ ઠરાવાન્વયે નીચેના અંથો તૈયાર કરાવી છપાવવામાં આવ્યા છે:—

નંબર.	પુસ્તકનું નામ.	કર્તા-સંપાદક.	ક્રિમ્મત.
૧	સુભદ્રાહરણ	રા. અંબાલાલ પુ. જાની.	૧-૦-૦
૨	પદ્યસંગ્રહ	રા. હિમ્મતલાલ ગ. અંજારિયા.	૧-૦-૦
૩	નરસૈ મહેતાનું આખ્યાન	રા. હીરાલાલ ત્રી. પારેખ,	૦-૮-૦

પ્રસ્તાવના.

“ નરસેં મહેતાનું આખ્યાન ” એ કાવ્યની હસ્તલિખિત પ્રત મને સન ૧૯૨૧ ના નાતાલના દિવસે રહી કાગળ લેનાર ફેરીઆ પાસેથી બીજાં કેટલાંક જૂનાં પુસ્તકો મળી મળી આવી હતી. તે કાવ્ય વાચતાં એમ જણાયું કે, બૃહત્કાવ્યદોહન ભાગ ૮ માં માં નરસેં મહેતાનું ચરિત્ર, જે તૂટક મળી આવેલું છપાયું છે તેજ આ કાવ્ય છે, અને તે આખું છે, એ જોઈ વિશેષ આનંદ થયો હતો.

તે મહીનામાંજ સોસાઇટીએ પ્રાચીન કાવ્યોનું નવેસર સંશોધન કરાવી તેનું પ્રસિદ્ધિકાર્ય હાથ ધરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો. કારણ કે, પ્રથમ તો યુનિવર્સિટીની ઉચી પરીક્ષાઓમાં ગુજરાતીનો ઉપયોગ વધવાથી પાઠ્ય પુસ્તકો, ખાસ કરીને પ્રાચીન કાવ્યગ્રંથો, જે છુટા પુસ્તકરૂપે ઉપલબ્ધ નથી, તે સારી રીતે એડિટ થઈ અભ્યાસીઓને સુલભ થાય એવી કોઈ વ્યવસ્થાની જરૂર જણાઈ હતી; અને બીજું, મૂળ કાવ્યો પ્રસિદ્ધ થયા પછી તેની બીજી નવી પ્રતો હાથ લાગેલી છે અને કેટલાંક નવાં સાધનો પણ મળેલાં છે તેનો ઉપયોગ કરી જૂનાં તેમજ નવાં કાવ્યો ઇંગ્લિશ કલાસીકસની જેમ, ‘ હેન્ડી ’ પુસ્તકરૂપે જુદાં બહાર પડે એ અગત્યનું હતું.

તે કાવ્યમાળામાં કયા ગ્રંથો લેવા અને તે કયા ધોરણે પસંદ કરવા, એનો વિચાર કરી એક કામપૂરતી યાદી તૈયાર થતી હતી, તેવામાં આ ‘ નરસેં મહેતાનું આખ્યાન ’ પ્રાપ્ત થયું; અને સ્વાભાવિક રીતે જ એ કાવ્ય પ્રથમ છપાવવાનું નક્કી થયું. આમ આપણા આદિ કવિ અને ભક્ત નરસેં મહેતાના ચરિત્રથી તે યોજના અમલમાં મૂકવાનો સુયોગ મળી આવ્યો એથી વિશેષ આનંદજનક શું હોઈ શકે?

સામાન્ય રીતે આપણા પ્રાચીન કવિઓ ને મહાન પુરુષોનાં ચરિત્ર આલેખાયલાં મળી આવતાં નથી. વખતે જે કાંઈ થોડી ઘણી

માહિતી મળી આવે છે તે દંતકથારૂપે અને પરચારૂપે હોય છે; અને તે પણ જોઈએ એવી વિશ્વસનીય અને પૂરતી હોતી નથી, તેથી વિશ્વનાથ જાનીકૃત નરસૈં મહેતાનું ચરિત્ર હાથ લાગેલું છે, એ જાણીને ગુજરાતી સાહિત્યના અભ્યાસીને પરમ આનંદ થયેલો; અને સદ્ગત ઇચ્છારામભાઈએ તે કાવ્ય અપૂર્ણ અને તૂટક હોવા છતાં તે છાપવાનું યોગ્ય વિચાર્યું તે પરથી વાચક તે ચરિત્ર-કાવ્યની મહત્તા સહજ સમજી શકશે; તો પછી આખા કાવ્યની ઉપયોગિતા અને કિંમતીપણા વિષે કહેવું જ શું ?

સન ૧૯૨૨ ના ‘બુદ્ધિપ્રકાશ’ના જાન્યુઆરી અંકમાં તે કાવ્ય-વિષે નોંધ કરતાં મેં લખ્યું હતું કે, ‘ગુજરાતી’ પ્રેસને પ્રસ્તુત કાવ્ય ફાટેલું અને અપૂર્ણ મળી આવેલું હોવાથી અને તેમાંના ‘મોસાળા’માં કવિ વિશ્વનાથ જાનીના નામ પરથી તે આખા કાવ્યનું કર્તૃત્વ વિશ્વનાથ જાનીનું માની લીધેલું જણાય છે, જ્યારે તે વાસ્તવિક રીતે, કોઈ અગ્નાત કવિની કૃતિ છે. પણ પાછળથી રા. ભાઈ નટવરલાલ ઇચ્છારામ દેસાઈ પાસેથી તે કાવ્યની અસલ પ્રત મને જોવા મળતાં ન્યાય ખાતર મારે કહેવું જોઈએ કે, તે પ્રત વાંચી તપાસી કોઈપણ જોઈ અનુમાન પર આવે કે આખું કાવ્ય વિશ્વનાથનું રચેલું હોય; કારણ કે, તે કાવ્યની સંકલના કડવાબદ્ધ છે અને તેમાં તેનો આંક ચાલુ એકસરખો મળી આવે છે. વળી મોસાળામાંની નીચેની ત્રણ લીટીઓ વાંચી આપણે એમ કહીએ કે તે કાવ્યનો લેખક એક જ સંભવે:—

“કેટલે ઠામે કરુણા કીધી વીનતી જાંહાં જાંહાં કરી.

દોશી પરજન અને પારખે હાર આપ્યો શ્રી હરિ.

વળી અનેક ઠામે લાડ પાળ્યાં તે કહ્યો સ્વદેષ વિસ્તાર,”

અને તે કાવ્યના અંતે વિશ્વનાથે પોતાનું નામ અને કાવ્યની રચના સાલ નોંધેલાં છે; એટલે સદ્ગત ઇચ્છારામભાઈ એ કાવ્યને વિશ્વનાથની કૃતિ તરીકે જણાવે એ સ્વાભાવિક છે.

પરંતુ આ નવીન પ્રત મળી આવતાં અને તેમાંના જુદા જુદા ખંડો તપાસતાં અને તે કાવ્યના આદિ ને અંતમાં કવિએ કરેલો ઉદ્દેશ્ય વિચારતાં એમ સ્પષ્ટ જણાઇ આવે છે કે તે આખું કાવ્ય વિશ્વનાથની કૃતિ નથી. તેમાંનો માત્ર ‘મોસાળા’નો ભાગ તેનો રચેલો છે. બીજા ભાગો તો જુદા જુદા કવિઓની રચના છે; અને સમગ્ર કાવ્ય વાસ્તવિક રીતે કોઇ અગ્રાત કવિએ નરસં મહેતાનું ચરિત્ર વર્ણવવાને જુદા જુદા કવિઓના કાવ્યની મુંથણી કરી ઉપજાવી કાઢેલું છે. તે અગ્રાત કવિ કાવ્યના અંતમાં જણાવે છે કે:—

“ પૂર્વે જે જે કવિજન વૈજણુવે કહ્યાં ચરિત્ર ઉદારજી.

તે સઘળાંનો જોડ કરીને બાંધ્યું શુભ આખ્યાનજી.”

વળી પ્રસ્તુત કાવ્ય વિષે લખતાં અગ્રાતમાં તે જણાવે છે કે:—

“ અનન્ય ભક્ત શ્રીકૃષ્ણના મેહેતાજી મહાભાગ;

તેહેની લીલા વરણુવું ધરી મન અતુરામ.”

અને તે સંબંધે નીચે મુજબ પ્રબંધની સમાપ્તિ કરે છે:—

“ આગળ જીવને અવલંબવાને મેહેતાના ગુણ ગાન

બુદ્ધિ પ્રમાણે મેહેતાજીનું વરણુવું આખ્યાન.

વલણુ.

“ આખ્યાન વરણુવું ગાન કરવા મળી સંત સમાજ.

સંસાર સાગર દુસ્તર તરવા બાંધી અતિ દૃઢ પાજ.”

આમ ઉપર આપેલા કાવ્યમાંના ઉતારાપરથી એટલું સિદ્ધ થાય છે કે પ્રસ્તુત કાવ્ય કોઈ અગ્રાત કવિની કૃતિ છે. તેનો અનન્ય લેખક વિશ્વનાથ તો નથી જ.

ખાસ કરીને સમગ્ર કાવ્યને અવલોકતાં, તેને બૃહત્કાવ્યદોહન-માંની પ્રત સાથે મેળવતાં તેમજ સંગ્રાહકે એકત્ર કરેલા જુદા જુદા કવિઓના મૂળ કાવ્ય સાથે તેને તપાસતાં આપણી ખાતરી થાય છે કે, આ આખ્યાન કોઈ અગ્રાત કવિએ મુંથ્યું છે. એ કવિએ જે તે કવિઓના નરસં મહેતાના જીવન પ્રસંગોનાં પ્રચલિત કાવ્યો

જેમને તેમ આખાં ને આખાં સંબંધી ન લેતાં જે તે સ્થળે તેમાં પ્રસંગોપાત યોગ્ય અને બધાંએસતા સુધારા, ઉમેરા અને ફેરફાર ખાખલ કરી તે એક સળંગ, એકધારું આખ્યાન છે એવી સંકલના કરવામાં એક કુશળ કળાદારની રસિકતા અને વિવેક દાખવ્યાં છે.

કથારસના પ્રવાહમાં આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે કવિએ નરસેંજીવનના આ પ્રસંગો, તેની પૂર્વાવસ્થા, મધ્યમાવસ્થા અને ઉત્તરાવસ્થામાં એક પછી એક, ક્રમસર બન્યા તેજ પ્રમાણે કાવ્યોત્તી કૂલગુંથણી કરી પોતાની ઠારીગરી બતાવી છે.

આખ્યાનનો શરૂઆતનો પ્રબંધ પ્રસ્તાવિક છે, જેમાં અગ્રાત કવિ “સંસારી જન અગ્નિની” ને પ્રબોધવા ભક્ત કવિ નરસેં મહેતાનું આખ્યાન વર્ણવે છે એમ ઉલ્લેખ કરેલો છે. પ્રબંધ ૨ થી ૬માં નરસેં મહેતાની પૂર્વાવસ્થાની હકીકત છે. તેમાં ભાભીએ કહેલા વચનથી દુઃખ પામી નરસેંનું જંગલમાં જવું, ત્યાં ગોપેશ્વરની આરાધના કરી તેમને પ્રસન્ન કરવા, શંકરને વહાલા એવા શ્રીવિષ્ણુનું દર્શન પામવું, અને રાસલીલાનું અલૌકિક દ્રશ્ય નિહાળવું, એ પ્રસંગો કવિએ તાદ્રશ્ય રીતે ચીતરેલા છે અને શ્રીમુખે તે કહેવડાવે છે કે,

“ નરસેંયા ! તું લીલા ગાજે જે દીઠી આ સ્થાન.

કષ્ટ સમયે માહારે સહાય કરવી, એ માહારું વરદાન.

x

x

x

x

ભક્તમહિમા પ્રગટ કરવા ઇચ્છા થઈ મુજ મન.

તું વડે દિગવિજે કરી તને રાખીશ માહારે સદન. ”

ધેર પાછા આવતાં ભાઈબોળાઈ એનાં દેદીપ્યમાન દેહાર અને જ્ઞાનવંત ભોચન નિરખી વિસ્મય પામે છે અને કહે છે,

“ આજથકી ન દેવું કામ. એટો ગારો ગુણગામ. ”

ભક્ત નરસૈને તો પ્રભુની લગની લાગી છે એટલે તે સાધુ-સંતોનો ને ભક્તોનો ઘેર જમાવ કરી આપેા દિવસ ભજનકીર્તન-માંજ નિર્ગમે છે. આ ધમાલથી અકળાઇ બાન્ધોબાન્ધ તેને જુદું ધર માંડી આપે છે. પછી માંડેામાંડેના વિચારથી તળાજ તૂટી પડતાં તેઓ જુનાગઢ આવી વસે છે. કવિ કહે છે:—

“ તળાજના લોહ સમસ્ત આવી વસ્યા જુનાગઢ માંજ,
આદે કૃત્તમવર્ણુ નાગરી નાતનો સમવાય.
મહેતાજીએ ભવન સંપાડ્યું. સુંદર ચોક વિશાળ.
ભગવતી ભોમિ તે નિશ્ચે મેહેતાજીનું મોહોસાલ.
તુલસીક્યારા ઉદાર શોભે. તાંહાં વૈષ્ણવનો સમાજ. ”

ત્યારપછીના પ્રબંધો ૯ થી ૧૨ માં ભક્તજીવનના વિધ-વિધ પરચાઓની નોંધ કરેલી છે; જેમકે, ઢેડને ત્યાં કીર્તન કરવા જવું, જત્રીજનનું આગમન અને સ્વાગત, ગાતિજમણ, ઝારીનો પ્રસંગ વગેરે.

નરસૈ મહેતાની પૂર્વાવસ્થાની કથાના આ પહેલા ૧૨ પ્રબં-ધોને બહુલાવ્ય દોહનમાંના કાવ્ય સાથે સરખાવીએ છીએ તો પ્રથમ તો તેના કડવાના આંકમાં ફેર માલમ પડે છે; જે તેમાં ૮ મું કડવું છે તે આમાં ૯ મા પ્રબંધ તરીકે નોંધેલું છે. વળી કડવા ૯ ની પહેલી ૬ કડીઓ નરસૈમહેતાના આખ્યાનમાં છેજ નહિ. કડવું ૧૧ મું નવીન અને વધારાનું છે, માત્ર તેમાંની થોડીક લીટીઓ આગળ મોસાળાના પહેલા પ્રબંધમાં છેવટે ઉમેરેલી જડે છે; અને ૧૨ મું કડવું અને ૧૨ મો પ્રબંધ એ બેની ઋસ્તુ અને વિચાર લગભગ એકસરખા છે, છતાં કડવું ૧૨, પ્રબંધ ૧૨ થી બમણું મોટું છે; એટલેા બધા તેમાં ફેરફાર અને ઉમેરો માલમ પડે છે.

આ પરથી એમ સમજાય છે કે બીજા પ્રાચીન કાવ્યોમાં બન્યું છે તેમ આમાં પણ કથાકારો અને અન્ય લેખકોએ પોતા તરફથી પ્રસંગોચિત ઉમેરો અને સુધારાવધારો કરેલા છે.

તે પછી ‘હુંડીચરિત્ર’ વર્ણવેલું છે. એ કાવ્ય કૃષ્ણદાસની ‘હુંડી,’ જે સન ૧૯૨૨ ના ‘બુદ્ધિપ્રકાશ’ના જન્યુઆરી અંકમાં છપાયેલ છે તેને બરોબર મળતું આવે છે. તેમાં માત્ર આખ્યાનને અનુસરતા ઘટતા ફેરફાર અને ઉમેરા કરેલા છે. મૂળકાવ્ય ૫૫ કડીનું છે. તેને લખાવી ઘટાડી પ્રબંધરૂપે ગુંથવામાં આવ્યું છે અને એની લીટી-ઓની સંખ્યા આશરે ૨૦૦ છે. છેક સંવત્ ૧૭૧૩ માં અસલ કાવ્ય ઉતારાયેલું છે, એ લક્ષમાં લેતાં પ્રસ્તુત કાવ્ય કૃષ્ણદાસની ‘હુંડી’ની વિસ્તૃત આવૃત્તિ છે એમ આપણે કહી શકીએ.

બીજું કાવ્ય ‘વિવાહ’નું છે, તે આધારબદ્ધનું રચેલું છે. એ આખું કાવ્ય બૃહત્કાવ્ય દોહનવાળી પ્રતમાં આપેલું નથી. પણ તેજ ગ્રંથમાં બીજી એક પ્રત પરથી આધારબદ્ધનો વિવાહ જુદો આપેલો છે; તેમાં ને આમાં કેટલોક મુદ્દાનો ફેર મालુમ પડે છે. બૃહત્કાવ્ય દોહનવાળી પ્રતમાં કડવાની સંખ્યા ૨૨ છે અને તે કાવ્ય બે ભાગમાં નોંખું પડી જાય છે, જેમકે પહેલા ૮ કડવામાં નરસૈનું રીસાઈ જંગલમાં નાસી જઈ એકમને ગોપેશ્વરની આરાધના કરવી, અને રાસલીલા નિહાળી ઇશ્વરભક્તિમાં નિમગ્ન થઈ રહેવું, એ તેના જીવનની શરૂઆતની હકીકત નોંધેલી છે; અને બીજા ૧૪ કડવામાં વિવાહનો પ્રસંગ વર્ણવેલો છે. પરંતુ આ નરસૈ આખ્યાનની પ્રતમાં વિવાહ ચરિત્ર ૧૪ પ્રબંધમાં આપેલું છે અને તે ૧૪ પ્રબંધો બૃહત્કાવ્યદોહનવાળા આધાર બદ્ધના કાવ્યના ઉત્તર ભાગનાં ૧૪ કડવાના સારરૂપ સંક્ષેપ આવૃત્તિ છે; અને પહેલો પ્રબંધ, જે વધારાનો છે તે કાવ્યને સાંકળનાર કડીરૂપ છે. આમ પ્રસ્તુત કાવ્યમાં આધાર બદ્ધનો એ ‘વિવાહ’ આપેલો છે તે મૂળ કાવ્યના બીજા ભાગના કડવા ૯ થી ૨૨ ના સારરૂપ છે; અને તેમાં મૂળકાવ્યના શરૂઆતના આઠ કડવાવાળો ભાગ આપેલો નથી. છતાં અહિં એટલું નોંધવું અસ યશી કે, એજ પ્રસંગ, એજ આઠ કડવાનો સાર અગ્રાત કવિએ પૂર્વે નરસૈ જીવનની પૂર્વાવસ્થા વર્ણવતાં પ્રબંધ ૨ થી ૬ માં લીધેલો છે.

એટલે પુનરુક્તિનો દોષ થાય એમ સમજીને તે ભાગ 'વિવાહ' કાવ્ય-
માંથી કમી કર્યો હોય અગર તો બાકી બુજીને મૂળ કાવ્ય એ નોંખા
વિભાગમાં વહેંચાઇ જાય છે તેનો વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરી પ્રથમના
૮ કડવાનો સાર પ્રબંધ ૨ થી ૬ માં ગુંથી મૂક્યો હોય, અને 'વિવાહ'
વાળો બીજો ભાગ આગળ વિવાહ ચરિત્રમાં ૧૪ કડવાને બદલે ૧૪
પ્રબંધમાં ઢુંકાવીને આપ્યો હોય, અને તેને સળંગ કાવ્ય જોડે સાંકળી
દેવા કડીરૂપે પ્રારંભનો પ્રબંધ રચ્યો હોય. પરંતુ મુશ્કેલી એ માલુમ
પડે છે કે, એ અંકોડારૂપ વધારાના શરૂઆતના પ્રબંધમાં આધાર-
ભટ્ટનું નામ છે એ આધારભટ્ટના નામવાળો વધારાનો પહેલો પ્રબંધ
પ્રસ્તુત કાવ્યમાં ક્યાંથી દાખલ થયો એનો ખુલાસો થઈ શકતો નથી.

બીજો પ્રશ્ન વિચારવાનો એ છે કે, આધારભટ્ટ અને હરિદાસનો
વિવાહ લગભગ મળતા આવે છે. બંનેમાં કડવાંની સંખ્યા ૨૨ છે
અને બંનેમાં નરસૈનો પૂર્વાવસ્થાનો વૃત્તાંત અને વિવાહચરિત્ર એ
બે જુદા પડી આવે છે. વિશેષમાં હરિદાસ ખોતાના કાવ્યમાં તેની
રચ્યા સાલ સંવત ૧૭૨૫ નોંધે છે, જ્યારે આધારભટ્ટના
કાવ્યમાં એ ભાગ છે નહિ. હરિદાસના વિવાહની એક
પ્રત મને મળેલી છે જેમાં માત્ર વિવાહનાં ૧૪ કડવાં આપેલાં છે.
પણ તેમાં હરિદાસનું નામ, કડવાંની સંખ્યા ૨૨ અને રચ્યા સાલ
સંવત ૧૭૨૫, એ બધી બીના નોંધેલી છે. એ પરથી એમ અનુ-
માન થાય છે કે વિવાહવાળો ભાગ છુટો પણ પ્રચલિત હશે. સામાન્ય
કિંવદંતી એવી છે કે આધારભટ્ટે હરિદાસના વિવાહની નકલ કરેલી છે.
હરિદાસની તરફેણમાં તેના કાવ્યની રચ્યા સાલ અને તેના કાવ્યની
મળી આવતી સંખ્યાપ્રબંધ પ્રતો એ છે; જ્યારે આધારભટ્ટનું કાવ્ય
લગભગ હરિદાસના કાવ્યને અનુસરતું માલુમ પડે છે. આધારભટ્ટનો
સમય નક્કી કરવામાં કેાઇ આધારભૂત પ્રમાણ હજી પ્રાપ્ત થયેલું નથી.

વિવાહ પછી 'મોસાળું' આવે છે. તેનો કર્તા વિશ્વનાથ
જાની છે. તે કાવ્યની રચ્યા સાલ સંવત ૧૭૦૮ તેમાં આપેલી છે.

તે કાવ્યમાં ઉપર નોંધેલી,

“દોશી પરજન અને પારખે હાર આપ્યો શ્રી હરિ.

વળી અનેક ઠામે લાડ પાળ્યાં તે કહો સ્વરૂપ વિસ્તાર.”

એ કડી પરથી, ખાસ કરીને મોટા ટાઇપમાં મૂકેલી લીટી પરથી તે આખું કાવ્ય વિશ્વનાથની કૃતિ છે એમ સહગત ઇચ્છારામભાઈએ સ્વાભાવિકરીતે અનુમાન કરેલું. પરંતુ મોટા ટાઇપમાં મૂકેલી લીટી—‘વળી અનેક ઠામે લાડ પાળ્યા તે કહો સ્વરૂપ વિસ્તાર’ એ લીટી વિશ્વનાથ જ્ઞાતીના મોસાળાની બીજી એ પ્રનો મેં તપાસી છે તે કોષમાં એ મળી આવતી નથી. આખું કાવ્ય કોષ અજ્ઞાત કવિએ ગુપ્ત્યું હોય એ વાત લક્ષમાં રાખીને તેના ઉકેલ કરીએ તો ઝટ સમજાય એમ છે કે તે લીટી કાવ્યની સળંગતા જળવવાને ઉમેરેલી હોવી જોઈએ અને તે બંધબેસતું આવે છે.

વળી પ્રસ્તુત કાવ્યને બૃહત્કાવ્ય દોહનવાળી પ્રત સાથે અને વિશ્વનાથ જ્ઞાતીની એફલા મોસાળાની છુટ્ટી પ્રત સાથે મેળવતાં માલુમ પડે છે કે અજ્ઞાત કવિએ શરૂઆતના કડવામાં ૧૨ થી ૧૯ આંકવાળી ૮ કડીઓ નવી ઉમેરેલી છે, જે વિશ્વનાથની મૂળપ્રતમાં તેમજ બૃહત્કાવ્ય દોહનમાં પણ નથી. પરંતુ તે લીટીઓ બૃહત્કાવ્યદોહનનું કડવું ૧૧, જે નરસેં આખ્યાનવાળી પ્રતમાં નથી તેમાંથી લીધેલી છે; અને તે આંક ઉમેરેલી નજરે પડે છે. ઉપરાંત બીજાં ૪ કડવાં ૨૭, ૩૦, ૩૧ અને ૩૨, જે બૃહત્કાવ્ય દોહનમાં છે અને વિશ્વનાથની છુટ્ટી પ્રતમાં છે તે, આમાં આપેલાં નથી; અને આમાં કડવા ૭ પછી જે ૩ પદો આપેલાં છે તે બૃહત્કાવ્યદોહનમાં મળી આવે છે, પણ તે વિશ્વનાથ જ્ઞાતીની પ્રતમાં નથી. આ સિવાય કોષ કોષ કડવામાં લીટીઓના ક્રમમાં વધતાઓછા ફેરફાર મળી આવે છે. તે ઉપરાંત વિશ્વનાથ જ્ઞાતીનું એક ખાસ લક્ષણ એ છે કે તે તેના કાવ્યમાં પોતાનું નામ મુકવા ચૂકતો નથી. મોસાળાના આદિ અને અંત બન્ને સ્થળે તેનું નામ નોંધેલું મળે છે. તેમજ ‘ત્રેમપચ્ચીસી’ એ નામનું તેનું

એક બીજું કાવ્ય મળેલું છે; તેમાં પદે પદે ‘નરસૈ’ નામ ચૂકેલું છે. નરસૈ મહેતાનું આખ્યાન આશ્ચર્યે તેની કૃતિ હોત તો તેના અન્ય કાવ્યોની જેમ તેમાં તે પોતાનું નામ અને તે કાવ્યની રચના સાલ મોસાળાની જેમ જરૂર આપત.

ઉપર આપણે જોયું ગયા છીએ કે ‘હુંડી કાવ્ય’ કૃષ્ણદાસની કૃતિ છે, ‘વિવાહ’ આધારભટ્ટે રચેલો છે, અને સમગ્ર કાવ્યના આદિ અને અંતમાં, અગ્રાત કવિએ પૂર્વે થયેલા કવિઓના કાવ્ય પરથી પ્રસ્તુત આખ્યાન ચોળેલું છે એ વર્ણવેલું છે, એ સૌ હકીકત લક્ષમાં લેતાં આપણી ખાતરી થાય છે કે, ‘નરસૈ’ મહેતાનું આખ્યાન, એ વિશ્વનાથની કૃતિ નથી પણ તે ગુંથવાનું માન કોઈ અગ્રાત કવિને ઘટે છે.

છેલ્લો પ્રસંગ હારનો છે. તે હારમાળાની ચર્ચા ઉપર કેટલાક નવીન પ્રકાશ પાડે છે. શરૂઆતનાં ત્રણ કડવામાં હારનો પ્રસંગ કેવી રીતે ઉપસ્થિત થયો તેની સવિસ્તર હકીકત નોંધેલી છે. વાસ્તવિક રીતે નરસૈ મહેતાને બીમભક્ત અને અન્ય સંન્યાસીઓ સાથે રાજ્ય માંડલિક સમક્ષ વિવાહ થયેલો તેના પદોનો આ સંગ્રહ છે. આમાં હારના પદની સંખ્યા ૮૩૦ છે, જેમાંના ૪૩ નરસૈએ પોતે કહેલાં છે; ૨૩ બીમભક્ત અને અન્ય સંન્યાસીઓનાં, ૨ માંડલિકનાં, ૧ પ્રધાનનું, ૪ સ્ત્રીઓએ કહેલાં અને બાકીનાં કથાપ્રસંગને સાંધનારાં છે. હાર-માળાની ૫૦ થી માંડી ૨૧૩ પદો સુધીની જુદી જુદી પ્રતો મળી આવેલી છે. भारी પાસેની એક પ્રતમાં, જેનાં માત્ર પાચજ પાનાં મળેલાં છે તેમાં, નીચે પ્રમાણે નોંધ કરેલી છે:—

“ સંવત પંચર બારોતરે સપતમી સોમવાર

વૈષ્ણસાખા અબુઅલી પપ્પ નરસંઘને આપો હાર.

પચાસે પદ નિરમળ ગાયે તે વૈશ્ણવ સુખે સુખણીએ રે. ”

એ પચાસે પદનો ખુલાસો એમ થઈ શકે કે નરસૈએ ગાયેલા ૪૩ પદો અને તેની સખીઓએ ગાયેલા ૬-૭ પદો, એમ એકંદર

૫૦ ની સંખ્યા થવા જાય. પ્રેમાનંદના એક સમા પાસેથી ૮૪ પદ્ય એક પ્રત મળ્યાનો 'નરસિં'મહેતા કાવ્યસંગ્રહમાં ઉલ્લેખ છે. એમાં નીચેની ૩ લીટીઓ પરથી તેનું કૃત્વ પ્રેમાનંદને આરોપાતું હતું. લીટીઓ આ અગ્રાત કવિના આખ્યાનના છેવટના ભાગમાં પણ મળ આવે છે. તે પરથી એમ સમજાય છે કે, એ ૮૪ પદવાળી પ્રત ખીં કોષ્ટ નહિ પણ આ અગ્રાત કવિએ પોતાના આખ્યાનમાં મુદ્દે હારના વિવાદના પદની પ્રત છે, જેની સંખ્યા ૮૩ છે.

“ એ ભક્ત મહિમા સંક્ષેપે વર્ણવ્યો યથામતિ અનુસારજ
પૂર્વે જે જે કવિજન વૈષ્ણવે કહ્યાં ચરિત્ર ઉદારજ.
તે સધળાનો જોડ કરીને બાંધ્યું શુભ આખ્યાનજ
જે જે પરચા પ્રસિદ્ધ ભૂતળમાંહાં તે લખ્યું વ્યાખ્યાનજ. ”

સિવાય ખીજ એક પ્રત ૬૫ પદની સંવત ૧૭૮૦ માં ઉતારેલ છે; ત્રીજી ૬૬ પદની સંવત ૧૭૬૪ માં લખેલી છે; અને ચોથી ૬ પદની સંવત ૧૭૬૨ માં ઉતારેલી છે. તે બધી પ્રતોના પદોનો ક્રમ સંખ્યા એકસરખા મળતાં આવતાં નથી. પણ એક વિચારવા જે ખીના એ છે કે કેટલીક પ્રતોમાં “ભાઈ મુને હરિ જોવાની ટેવ પડી એ પદથી હારના કાવ્યની શરૂઆત થાય છે અને પ્રસ્તુત આખ્યાન પણ તે પદ પહેલું છે. પાછળથી કોષ્ટ કવિએ હારના પદો સુવ્યવસ્થિ કરી હારમાળા તરીકે તેની સંકલના કરી તે પછીથી તે કાવ્ય શરૂઆત “શ્રી દામોદર મંદિર સુંદર, જીનોમઠ જાણે આજ ” કે પદથી થયેલી મળી આવે છે અને તેમાં પદોની સંખ્યા, ધણીખં પ્રતોમાં ૧૪૨ થી ૧૪૬ ની આસપાસ હોય છે.

વળી હારનો પ્રસંગ પ્રસ્તુત પ્રતમાં માધ્ય સુદ સાતમ ને ભોમવા બનેલો જણાવવામાં આવે છે. ૫૦ પદવાળી પ્રતમાં વૈશા' સુદ સાતમ ને સોમવાર છે. ૬૫ પદમાં માગશ્વર સાતમને રવિવાર અને નરસિં'મહેતા કાવ્યસંગ્રહમાં ચમત્તર સપ્તમી ને સોમવાર આપેલું

છે અને તે વાર રા. મણિલાલ દિવેદીએ જૂદી સાહિત્ય પરિષદમાં વાંચેલા નિબંધમાં ખરો છે, એમ જણાવેલું છે.

આખો હારમાળાનો પ્રશ્ન મળી આવતી જુદી જુદી પ્રતો પરથી નવેસર વિચારવાની અને ચર્ચાવાની જરૂર છે. અન્ય કોઈ પ્રસંગે તે પ્રશ્ન હાથ ધરીશું.

અજ્ઞાત કવિ ક્યારે થઈ ગયો. અગર તો પ્રસ્તુત આખ્યાન તેણે ક્યારે યોજ્યું એની કંઈ નોંધ મળતી નથી. પણ 'નરસૈંમહેતા આખ્યાન'ના છેવટના એકલા હારના ભાગની બીજી એક પ્રત મળી આવેલી છે, તેના છેડે તેની લખ્યા સાલ સંવત ૧૭૯૫ આપેલી છે; તે પરથી આપણે એમ અનુમાન કરી શકીએ કે સં. ૧૭૦૮, સં. ૧૭૧૩, સં. ૧૭૨૫ ની સાલ પછી પરંતુ સં. ૧૭૯૫ પહેલાં અથવા તે અરસામાં આ કવિ થયો હોવો જોઈએ.

આપણા, આદિ કવિ નરસૈંનું ચરિત્ર આલેખતું આ પ્રથમ જ કાવ્ય છે, અને તેમાં નરસૈંના જીવનની લગભગ બધી હકીકત સમાવેલી છે, તે સાહિત્યની દૃષ્ટિએ ઉપયોગી છે. ઉપરાંત જુદા જુદા કવિઓનાં કાવ્યો એકત્ર સચવાઈ રહ્યાં છે એ પણ ખુશી થવા જેવું છે. આશા છે કે સાહિત્ય પ્રેમીઓને અને પ્રાચીન સાહિત્યના અભ્યાસીઓને આ કાવ્યની પ્રસિદ્ધિ ઉપયોગી માણુમ પડશે.

અંતમાં આ કાવ્યની હાથપ્રતના એક પાનાનો ફોટોગ્રાફ પડાવી તે પાછળ આપ્યો છે, તે પરથી મળે પ્રતનો વાચકને સહેજ ખ્યાલ આવશે.

હીરાલાલ ત્રિ. પારેખ.

नेह्रीनक्रयाललते
 सलप्रपंत। संसारीजं
 नश्रमांतीते। ऐनको
 धयुं हरिगन। ॥ १॥ ॥
 प्रलसीवने। अवलवया
 नेमैरे। नाना। ऐणगंन
 वृदीप्रसापे। नेरेताडी

नुवरणयु। न्यायांता।
 धलण। न्यायांनवर
 पुयुगंन। रयातः
 संतसमा। नमसीरः
 गरुत्तरतरयातः
 दीनती। इठणउभा
 प्रयं। ॥ १॥ ॥

नरसै' भहेताता आभ्यानती हाथप्रतनुं सांक पत्र ६. ६.

નરસૈ મહેતાનું આખ્યાન.

પ્રબંધ ૧. રાગ આશાવરી.

- શ્રી ગુરુ ગોવિંદ ને ભગવદી એ ત્રણ સ્વરૂપ પરબ્રહ્મ.
ભુવિ માંહાં ભક્તિમારગ દાખવા રાખવા સહૃદ ધર્મ ૧
ભૂતળ માંહે જુગે જુગે હરિ ધરે છે અવતાર.
ભગવદી રૂપે નરસૈ મેહેતો પ્રગટયા જગત મુઝાર. ૨
ભક્તશિરોમણિ નરસૈ મેહેતો જેહેના જશતણો નહિ પાર.
એક અક્ષર મુણે જે જન કુળ સહિત હોય ઉદ્ધાર. ૩
હરિયશથી હરિદાસના ગુણનો અધિક છે મહિમાય.
સ્વામિયશથી ધ્વિરપદ જાણે; ભક્તચરિત્રે ભજન લેહેવાય. ૪
જે જે ભક્તે હરિ આરાધ્યા તેહેનાં મુણે આખ્યાન,
તે વારે સેવકભાવ પામે, ભજે શ્રી ભગવાન. ૫
હરિભક્તિ યશ ગાતાં સાંભળતાં છૂટે સહુ અપરાધ.
ભક્તચરિત્ર માંહાં ભગવત જશ હોય અતિસુખ અતુલ અગાધ. ૬
જ્યમ ભક્તને ભગવંત જશ પ્રિય, ત્યમ ભક્તગુણ હરિ ગાય.
નિજ ભક્તનું હરિ ધ્યાન કરે, જ્યમ વચ્છને સંભાળે ગાય. ૭
ગૌ વચ્છની જ્યમ રક્ષા કરે ત્યમ ભક્તની કરે હરિ સહાય.
નેત્રને જમ પલક રાખે તમ દાસને વૈકુંઠરાય. ૮
સેવક રૂપે નરસૈ મેહેતો, સ્વામી રૂપે શ્રીવ્રજેશ,
જુગમ રૂપે જશ વિસ્તાર્યો પાવન કરવા દેશ. ૯
અનન્ય ભક્ત શ્રીકૃષ્ણના મેહેતોજી મહાભાગ;
તેહેની લીલા વરણવું ધરી મન અતુરાગ. ૧૦
નિત્ય લીલા માંહાં જે રસ અતુલવ, તેહેનો ન જાણું મરમ.
ભૂતળ માંહાં જે પ્રગટ દેખાડયું સ્વામિ સેવકનું કરમ; ૧૧

અનેક જીવનો ઉદ્ધાર કીધો, છોડાવ્યા માયા પાશ;
 જમ જમ હરિએ ધૃષ્ટિ ધરી, તમ કીધાં ચરિત્ર પ્રકાશ; ૧૨
 તે ચરિત્રનો ભેદ ન જાણે સુર નર ને મુનિજન.
 નરસૈં મેહેતો જેમણે નિરખ્યા, કૃપાપાત્ર તે ધન્ય. ૧૩
 સાત્ત્વિક જન જેને હરિભક્ત વહાલા તે રક્ષા પ્રપન્ન.
 સંસારી જન અજ્ઞાની, તેણે ન ઓળખ્યું દરસન. ૧૪
 આગળ જીવને અવલંબવાને મેહેતાના ગુણ ગાન
 શુદ્ધિ પ્રમાણે મેહેતાજીનું વરણુવ્યું આપ્યાન. ૧૫

વલણુ.

આપ્યાન વરણુવ્યું ગાન કરવા મળી સંત સમાજ.
 સંસાર સાગર દુસ્તર તરવા બાંધી અતિ દૃઢ પાજ. ૧૬

પ્રખંધ ૨. રાગ રામઝી.

નરસૈં મેહેતો નાગરી રાતિ જી ભક્તશિરોમણિ વરતી ખ્યાતજી; ૧
 ભાભી જેહેને પ્રથમ ગોરાણી જી, કઠિન વચન કહ્યું માગ્યું જ્યારે પાણી જી. ૨

ઢાળ.

વચન કઠિન ઉપદેશ માન્યો મેહેતે તેણી વાર,
 ભેદું રૂદ્યા, વૈરાગ્ય પામ્યા; તે કહું વિસ્તાર. ૩
 સૌરાષ્ટ્રદેશ મધ્યે ઉત્તમ તળાવુ એક ગામ.
 તાંહાં સમાજ નાગરી નાતનો. તેણે સોહે પુર સુખધામ. ૪
 તાંહાં નરસૈં મેહેતો વસે પોતે. ગૃહસ્થનું ઘર સાર.
 વડો બ્રાત મેહેતાતણો, તેહેને ધર્મ કર્મ વેહેવાર. ૫
 માત તાતે વડો પુત્ર પરણાવ્યો શુભ ઠામ.
 લાડકવાહી વહુ તેહેની, સોંપ્યું ધરનું કામ. ૬
 કેટલેક દિવસે નરસૈં મેહેતો પરણાવ્યા શુભ રીત.
 એહુ પગરણુ સાર્યા સાથે, વિવાહ ને ઉપવીત. ૭
 બાળક વય માંહાં પિતાએ પરણાવ્યો નાહાનો કુમાર.
 વડો પુત્ર તે મંગળજી, તેહેને માથે ધરનો બાર. ૮

પછે માતપિતા મેહેતાતણું પામ્યાં નિમિત્તગતિ અન્ય.	
ભાભી વશ મેહેતો હવા. તે વારે કરાવે ધરકૃત્ય.	૧૮
વાણીતરી વડા ભાઈકરી કરવા લાગ્યા અનુદિન.	
દિવસ આખો રળી આવે સાંજે, પામે અન્ન.	૧૦
બાત વડો નિયંત પોતે ધરણીને શિર ભાર.	
સ્ત્રી કરે તે થાય સરવે; એહેવો ધર માંહાં કાર.	૧૧
કઠિનરૂદે તે કામિની. મદ માચ્છર્ય અપાર.	
દીયર પર વાચ્છલ નહી ને કરે નહી મનુહાર.	૧૨
એક દિ નરસૈં મેહેતો મોકલ્યા ઊધરાણીને કામ.	
રળી ખપીને સાંજે આવ્યા ભમી આખું ગામ.	૧૩
ભાભી પ્રત્યે વચન બોલ્યા, ક્ષુધિત છું નિરધાર.	
ઉષ્ણાદક કરી આપો, તો નાહી ભોજન કીજે સાર.	૧૪
ભાભી કહે, એ શીતળ જળ છે. હાથે તે લેા, જાઓ.	
તમે પોતે આ કાષ્ટ ચીરી ઉષ્ણ કરીને નહાઓ.	૧૫
વાચ્ય સાંભળી ભાભીકેં ખેદ પામ્યું મન.	
ક્ષોભ પામ્યા. નીચું નિરખ્યું. લાગ્યું કઠિન વચન.	૧૬
માતપિતા વિણ છોકરાંની કોણ ક્ષે સંભાળ ?	
અવર સગાં અનેક હોય, તે સહુ આળપંપાળ.	૧૭
સાચો સગો તે પરમેશ્વર છે, જેણે ઊપજાવ્યો દેહ.	
કાર્યમાં કુટુંબની આશ ધરવી અંતે ઊગરે ખેહ.	૧૮
એવું વિચારી રોષ ધારી કીધું ત્યાંથી ગમન.	
નગરથી અતિ વેગળું એક ઘોર દીકું વન.	૧૯
ભાવ્યોગે જ્ઞાન ઊપન્યું. હવી બુદ્ધિ પ્રકાશ.	
તે સમે તાંહાં વન માંહે શિવાલય દીકું પાસ.	૨૦
ગોપેશ્વરજી ગોપ્ય રહેતા અપૂજ્ય વન માંહે નિત્ય.	
મેહેતો પેઠા તાંહાં દેહેરા માંહાં, બાળક રૂપ મહામત્ય. ^૧	૨૧

વલણ;

બાળકેરી મલ્ય મોટી: સ્થળ સમાર્યું હાથે કરી.
આસન વાળી બેઠો મહેતો ધ્યાન ચિત માંહે ધરી.

પ્રબંધ ૩. રાગ ગોડી.

તાળી લૈને બાળક બેઠો. આરાધ્યા ત્રિપુરારમ્.
મનસા વાયા સ્મરણ જ માંડયું. વીસાર્યો સંસાર. ૧
પ્રથમ દિવસની સંધ્યા સમેથી માંડિયું તીવ્ર તપ.
નિશા થઇ તે અરણ્ય માંહે. જપે શિવનો જપ. ૨
સુધા તૃષા ને નિદ્રા પરહરી ધરિયું નિશ્ચલ ધ્યાન.
ગડે નહિ આસનથી મેહેતો એકાગ્રચિત્ત, બુદ્ધિવાન. ૩
કે ન લહે તે ગુપ્ત વારતા. શોધ કોઇ નવ પામે.
એકમનો થઇને આરાધે; શિવને મસ્તક નામે. ૪
એણી રીતે રાત નીગમી. પછે હવું પ્રભાત.
મેહેતો રટન રટે શિવ આગળ; બીજી ન જાણે વાત. ૫
વળી બીજી દિની સાંજ થઇ ને ન મૂકે મુખથી નામ.
તે રજની વળી સ્વપ્ન જ નિગમી. ચળે નહિ તે ઠામ. ૬
એક દિવસ ને બે દિવસ, એમ કરતાં વીત્યા દિન ખટ;
શ્રીમહારુદ્રે દહતા જોવા બે બિપન્નબો નિપટ. ૭
છટ્ટી રાત વિષે જે નીપજ્યું, શો કહીએ વિસ્તાર ?
અનેક રૂપ ભયાનક પ્રગટયાં દારુણજાતિ અપાર. ૮
શણ્ણધર મહા મોટા કૂશવતા આવી અંગે વીટાણા.
નિરમે મન છે મેહેતાકેરું; તરણાવત કરી જાણ્યા. ૯
જૂત પ્રેત વંતર જક્ષ આવી બાળકને બીહાવે;
મેહેતે ધ્યાન ચિત ચિત્તનું ધાર્યું; અવર દષ્ટિ કાંઇ નાવે. ૧૦
અનેક ઉપાય કીધા તે સ્થાનક; નરસૈયો નવ મૂકે;

● પ્રેમેસુ પ્રણામ કરીને બાળક બેઠો.

વિશેષે મન દહતા વાધી; ધ્યમ ચિતથી ના મૂકે. ૧૧
 એમ કરતાં રજની વીતી પ્રગટ થયું પ્રભાત.
 તે દિવસ મહેતાને રટતાં થયા પૂરા દિન સાત. ૧૨
 ભોળો શંકર પ્રસન્ન થયો ને કરુણા મનમાં આણી;
 પ્રગટયા, માગ્ય માગ્ય મુખ કેહેતા. પ્રીત પૂરણ જાણી. ૧૩
 વલણ.

પ્રીત જાણી કરુણા આણી બાળકની કરવા સાર
 કર સાહી શિર હાથ ફેરવ્યો. ત્રૂંયા વિશ્વાધાર. ૧૪

પ્રખંધ ૪. રાગ દેશાખ.

પરમ શિવ પ્રસન્ન થયા. દીધું દરસંન.
 કર્પૂર ગૌર સોહામણા. સોહે કમળવદન. પરમ. ૧
 શિર જટા અતિ શોભતી. ચંદ્ર ઝળકે ભાલ.
 અપ્રાકૃત ભૂષણ ધર્યાં માહા ભુજંગ વિખાલ. પરમ. ૨
 કોટિ રવિ કોટિ ચંદ્રમા સોહે સ્વરૂપ રસાલ.
 નરસૈંએ નેત્ર બિંદીયાં. દીધું ઝાકઝમાળ. પરમ. ૩
 કર જોડી ચરણે નચ્યો. ત્રૂંયા ઉમિયાનાથ.
 ‘માગ્ય, માગ્ય’ મુખ બિચરે. મહો બાળકનો હાથ. પરમ. ૪
 વળતી બાળક એમ વીનવે, સાંભળો પ્રભુ એહ.
 તમ દર્શને મુખ પામીઓ. થઇ સફળ આ દેહ. પરમ. ૫
 મનવાંછિત દાતાર છો. ઇચ્છે જન જેહ,
 તમને જે વાહાલું સદા, મુને આપો તેહ. પરમ. ૬
 સદાશિવે એમ જાણીઉં. બાળક મુદ્ધિમાન.
 મુને વાહાલું છે અતિથણું શ્રીકૃષ્ણકેરું ધ્યાન. પરમ. ૭
 તે એણે આજ માગીઉં, તો આપવું માહારે;
 ‘વળી માગ્ય કાંઈ, બાળક,’ એમ કહે વારે વારે. પરમ. ૮
 તણુ વાર ફરી ફરી માગ્યું એહ જ સાર
 શિવજીએ મન નિશ્ચે કરી આપીઉં નિરધાર. પરમ. ૯

નેત્ર મીચાવી કરે બ્રહ્મા. પૂરી ભક્તની આશ.
નિમેષ વીને ત્રજ દાખવ્યું; દીઠો કૃષ્ણવિલાસ.

પરમ. ૧૦

વલણ.

કૃષ્ણવિલાસ દેખાડિયો. આવ્યા વૃંદાવન મોઝાર.
આપંડ રાસ તહાં રમે પુરુષોત્તમ ત્રજનાર.

૧૧

પ્રખંધ પ. રાગ આશાવરી.

સદાશિવ સેવકને તેડી આવ્યા. અલૌકિક છે ધામ,
શ્રીકૃષ્ણજી વિરાજે છે જાંહાં. કીધો દંડપ્રભામ. ૧
હરિએ હેતે સ્વાગત કીધું; પૂછ્યું, મંગ આ કોણ ?
શિવ કહે, જે સેવક માગે આપવું મુજ એ પોણ. ૨
મુજને પ્રિય, તે માગ્યું ભક્તે તીવ્ર તપ કરી આજ.
મુને વાહાલા તમે! થાણું છો. આપતાં શી લાજ ? ૩
એ બાળક તમ શરણે આવ્યો; કીજે કૃપા અંગીકાર.
એણે માગ્યું તે મેં આપિયું. વેગે કરવી સાર. ૪
એહેવું કહેતાં પ્રસન્ન થયા સમરથ જગદાધાર.
દિવ્ય દષ્ટિ આપી લીલા દેખાડી દશવિધ વિચિત્ર વિસ્તાર. ૫
ત્રજ મથુરાં ને દારકાંલીલા દીઠી મહેતે તે સ્થાન.
નરસૈયો રસમસં થયો, જે વારે ત્રુકયા શ્રીભગવાન. ૬
શ્રીમુખે એમ આજ્ઞા આપી પ્રીછવિયો નિજ બેદ.
તું દારાએ અનેક કારજ કરવાં છે માહારે વેદ. ૭
માહારી લીલ. પ્રગટ કરવા ભૂતજમાં આ વાર
નિજ હમ્મજાએ અવતાર્યો છો, જક્તને ઉપકાર. ૮
નરસૈયા ! તું લીલા ગાજે જે દીઠી આ સ્થાન.
કષ્ટ સમે માહારે સહાય કરવી, એ માહારે વરદાન. ૯
છેલ જખીલો ને છોગાળો, જોવાળો સામળવાન
સુંદરી વૃંદમાં નિકટ નિરખે નરસૈયો ભાવ્યવાન. ૧૦

મોર મુગટ ને કુંડળ ઝળકે. નટવર નંદકુમાર	
ગોપી વૃંદમાં રાસ રમે નિત કરી મંડલાકાર.	૧૧
અધર મુરલી. કંદ્રપ મોહન ત્રિભંગી મનોહર રૂપ.	
સંગીતગાને સ્થિરચર મોહે. નરતે છંદ અનુપ.	૧૨
પ્રજની લીલા નિરખી અહ્લુત, વૃંદ્યા ગોકુળનાથ.	
નરસૈં મેહેતો નમ્યો ચરણે, હરિએ મૂક્યો મસ્તક હાથ.	૧૩
પ્રસન્ન થઇને શીખ આપી બ્રોહ્મા શ્રીમુખ વચન.	
તુંથી હું અળગો નથી. નિત્ય પામશો દરસન.	૧૪
ભક્તમહિમા પ્રગટ કરવા ઇચ્છા થઇ મુજ મન.	
તું વડે દિગવિજે કરી તને રાખીશ માહારે સદન.	૧૫
પછે સદાશિવજી નિમેષ માંહે લાવ્યા દેહેરામાંય;	
આજા આપી. પ્રસન્ન થઇને મહેતોજી ઘેર જાય.	૧૬

વલણુ.

મેહેતોજી ઘેર આવિયા ગુણુ ગાન કરતા અનુપ.	
તેજ કળા વાધી છે અંગે. થયા બહસ્વરૂપ.	૧૭

પ્રભંધ ૬. રાગ સારંગ.

મેહેતા આવ્યા પુરની માંહે. હૈડા માંહે હરખ ન માયે.	૧
પોતાને નહી જગત સુ કામ. આજા પાળવી સુંદરશામ.	૨
જીવતણો કરવા ઉદ્ધાર નરસૈં રૂપ ધર્યો અવતાર.	૩
મંગળજી મન ચિંતા કરે, રીસાવી ગયો રમે પ્રાણુ પરહરે.	૪
એટલે આવતો દીડો બાત. મન માંહાં થયો ધણો રળિયાત.	૫
ભીડી લીધો રૂદ્યા સાથ, મંગળજી તવ થયો સનાથ.	૬
ભાઇ ! મેં જોઇ તાહારી વાટ. મન માંહાં ધણુ થયા ઉચાટ.	૭
નરસૈં મેહેતો આવ્યા તાંહાં, ભાભીજી ખેડાં છે જાંહાં.	૮
કર જોડીને ક્યાં પરણામ. તમ વડે મારાં સરિયાં કામ.	૯
ભાભી કહે, દીપરજી, સુણો. દાહાડો તે વળિયો તમતણો.	૧૦

ગ્રોહોણાચાર રડો પામિયા. પુષ્ટ મધને ઘેર આવિયા.	૧૧
આવડું કાણે દીધું મુખ ? તેજે ત્રપ (?) તપે છે મુખ.	૧૨
ખરચ કરી ખાધું મિષ્ટાન્ન; વાધી કાંતિ ને વળિયું વાન.	૧૩
ભણે નરસૈં, સાંભળો વાત. કડિણ વચન તમે બોલ્યાં માત.	૧૪
તે મુને લાગ્યો ઉપદેશ. મળિયા મુને શ્રીદેવેશ.	૧૫
હરિહરતું મુને દરસન થયું. તમ પ્રતાપે દુઃખડું ગયું.	૧૬
રીસાવી બેઠો વન મુઝારિ; આરાધ્યા મેં શ્રીત્રિપુરારિ.	૧૭
સદાશિવે કીધો ઉપકાર. મેળવિયા મુને દેવ મોરાર.	૧૮

પદ. રાગ ધનાશ્રી.

શંકર તું સેહેજે ગોપેશ્વર, ગોકુળલીલા દેખાડી મુને.	ધ્રુવ૦
ધન, ભાભી ! તેં વચન કહ્યાં; જૈ ભેટયો ભાવાને	
જીવતી જૂથ રમે જાંઠાં રંગે મોહી રહ્યો ગાને.	શંકર. ૧
ચકિત થયાં સહુ વનનાં પંખી નાદ સુણી શ્રવણે.	
ધનભાગ્ય ઊભો હું નિરખું સદાશિવ શરણે.	શંકર. ૨
મંગાધર ને ગોકુળપતિ માંઠાં જે કો આણે ભેદ,	
ભણે નરસૈયો વૈષ્ણવ નહિ, તેને અધમજ્જલ કહે વેદ.	શંકર. ૩

રાગ સારંગ ચાલુ

ભાભીએ સાંભળ્યું વચન. તતક્ષણ તેનું પિંગળ્યું મન.	૧૯
ધન્ય ધન્ય દીયરજી તમે ! આજ કૃતારથ કીધાં અમે.	૨૦
ભાઈ કહે, એ વારતા ખરી. આવી યમ પામે વૈખરી ?	૨૧
બાર વરસનો બાળક એહ, બુદ્ધિ પ્રકાશ થઈ છે જેહ.	૨૨
જ્ઞાનવંત એહેનાં લોચન, અંગ અવેવ સહુ દેદીપન.	૨૩
સ્ત્રી ભરથાર બેઠ કરે વિચાર. સાચી વાત છે. કૃપા અપાર.	૨૪
આજથકી ન દેવું કામ. બેઠો ગારી હરિ ગુણ આમ.	૨૫

વલ્લભ.

બેઠો એ ગુણ ગાન ગારી. સિદ્ધ એ પૂરણ થયો.	
ચરિત્ર દેખી વ્રાતનાં વિસ્મય મન માંહે થઈ રહ્યો.	૨૬

પ્રબંધ ૭. રાગ સામેરી.

મેહેતે સંપાડી શુભ તાળ. હરખે ગાય ગુણ ગોપાળ. ૧
સંસારથી રહ્યા દૂર. મમ લીલા સિંધુ પૂર. ૨

ઠાળ.

લીલા રસ માહે પ્રેમે ઝીલે, ઝીજળે મુખ ગાન.
દામોદરજીનું સ્વરૂપ મેવે યથા ભક્તિવિધાન. ૩
ગોપીચંદન તિલક મુદ્રા પેહેરી તુલસી માળ
નૃત્ય કરે, ગાય, તાળ વાગે, આનંદરૂપ રસાળ. ૪
લોક સરવે આવે જોવા, મહેતાજી કીરતન કરે.
હાસ્યવચન મુખ ખોલતા કૌતુક નૂતન આચરે. ૫
નાગર સહુકો કહેવા લાગ્યા, નાટ્ય કવિતા શીખી આવિયો.
મન ભરમાયું નટુએ કોણે. લોક વેહેવાર લગાવિયો. ૬
સાધુજનને સ્નેહ ઊપનો; જાણ્યું, ત્રહ્યા પુરુષપુરાણ.
ચાર વેદ ને સકળ શાસ્ત્ર ચૌદ વિદ્યા ગુણ જાણ્યું. ૭
મોટું ફળ જે પામ્યા મેહેતા તે કોણે ન જાણ્યું.
નરસૈના ભાગ્યનું વણ્યુંવ કોણે નવ યામ. ૮
વૈષ્ણવ જન સહુ મળી બેસે, ગુણ ગોવિંદના ગાય,
ઘરમાં બીડ ભરાવા લાગી. ભાઈ ભોજનકંઈ અકળાય. ૯
પછે મંદિર અળગુ કરી આપ્યું. રહ્યા તાંકાં હેતે કરી.
આણું કરીને તેડિયાં મેહેતી. આવ્યાં મન હરખ ધરી. ૧૦
મેહેતાજીને દરસને થયાં અતિશે પરસંન.
ધન્ય અવતાર તે મુજતણો, જે સ્વામી મળ્યો પાવન! ૧૧
સ્ત્રી ભરથાર રહ્યાં એકઠાં. હરિ ભજે દિન રાત;
શ્રીકૃષ્ણ વશ જેહેને સદા, અષ્ટ સિદ્ધિ જેડે હાથ. ૧૨
આજ્ઞા પાળે પતિકેરી મેહેતીજી મન મુક્તિ;
પ્રસન્ન મન મેહેતાજીકરું; એક મન ચિત્ત બુદ્ધિ. ૩

હરિ ભજતાં દિવસ નિર્ગમે. સેવાપરાયણ થઈ રહ્યાં.
ભજનાનંદ માંહાં જીલતાં દિવસ કેટલા વહી ગયા.

૧૪

વલણુ.

દિવસ કેટલા વહી ગયા. પછે વિગ્રહ ગામ માંહાં થાય.
તળાવના લોક ઊચળી આવ્યા જૂનાગઢ માંહાં.

પ્રબંધ ૮. રાગ વેરાડી.

તળાવના લોક સમસ્ત આવી વસ્યા જૂનાગઢ માંહાં.

આદે ઉત્તમવર્ણુ નાગરી નાતનો સમવાય.

૧

મેહેતાજીએ ભવન સંપાડ્યું. સુંદર ચોક વિશાળ.

ભગવતી બોમિ તે નિશ્ચે મેહેતાજીનું મોહોસાલ.

૨

તુલસીક્યારા ઉદાર શોભે. તાંહાં વૈષ્ણવનો સમાજ.

મંદિર માંહાં દામોદર વિરાજે. સેવા વિધિનો સાજ.

૩

માયા મમતા મળે નહિ તાંહાં. બ્રહ્મતેજ ધર માંહાં.

રાતદિવસ ગુણુ ગાય હરિજન, તાલ મૃદંગ ને વાય.

૪

જે કો તેડે કીરતન કરવા, તાંહાં મેહેતાજી જાય;

ધૂધરા ખાંધી નૃત્ય કરે; નવ આણે મન લજ્જા ય.

૫

જેવી લીલા દૃષ્ટે દીઠી, તેનો રૂદે આવેશ.

ગાને કરી સુર ગાંધર્વ લાજે; રીઝે શ્રી દેવેશ.

૬

શબ્દધોષથી પાવન ઠીધાં નગરતણાં નરનારી.

શ્રીમુખે પદબંધ રચીને પ્રેમવાણી વિસ્તારી.

૭

ઉત્તમ મધ્યમ વર્ણુ માંહે કાહાવે જે હરિજન,

આતુર જાણી કરુણા આણી આવે તેહેને સદન.

૮

નાગરી નાતે નિંદા માંડી, બ્રાહ્મણનો ન હોયે ધર્મ.

કૌતુક દેખી દ્વેષ મન આણે; ન લહે ભક્તનો મર્મ.

૯

લોકલાજથી મેહેતા નવ ખીલે. હરિલીલા વચ્ચી મન;

ગાય, નાચે ને તાલ વગાડે, પ્રેમે કરે કીર્તન.

૧૦

વલણ.

કીર્તન કરે નિરખે થઇ. સાચવે વેદવહેવાર.

ઘેર આવ્યું કોઇ વિમુખ ન જાયે. વિરમે લોક અપાર. ૧૧

પ્રથમું ટ. રાગ ગોડી.

એક ચરિત્ર મેહેતાતું અદ્ભુત; સાંભળો તેનો વિસ્તાર.

કીર્તન કરે, ગુણ ગાય નિરંતર, ન ગણે લોકવેવાર. ૧

વંખણુવ શરૂ જાતિ હોય જે કો, હરિજન સુ ધરે પ્રેમ,
કીર્તન કરવા જે તેડે મેહેતાને નાંહાં વિલંબનો નહિ નેમ. ૨

નાગર ને બ્રાહ્મણ સહુ મળીને કીધો એક વિચાર.

નરસં મેહેતો બ્રહ્મ થયો. હવે કાઢવો ઘટે નાત બહાર. ૩

પ્રથમ તો શિખામણ દીજે, રૂડી પેરે જે માને.

નહિ તો એનો ત્યાગ કરીશે, વાંક રખે કો આણે. ૪

એહેવો સરવે મતો કરીને આવ્યા મહેતાને ઘેર.

નરસં મહેતો ઘેર નોહોતા. સ્ત્રીને કહી સહુ પેર. ૫

વારો તમારા સ્વામીને જે ન કરે એહેવું કામ.

બ્રાહ્મણ થઇને ગાન કરે છે અધમ જાતિને ધામ. ૬

આજથકી જે અમો દેખશું, તો નહી રાખું ભાર.

અધટિત જે મેહેતો આચરશે, તો રેહેશે નાતિ બહાર. ૭

જ્ઞાતિ સહુ કો ઘેર આવીને બોલ્યા કઠિણ મુખવાણી.

એહેવી વાત શ્રવણ કરી બોલ્યાં મેહેતાની ધણિયાણી. ૮

આજથી હું રાખીશ વારી. નહી જવા દઉં બહાર.

જે કહિં દેખો ગાન કરતા, તો વાંક નહી લગાર. ૯

ચાલ્યા સહુકો એમ કરાવી. નિલ ચર્ચા જુએ.

ઘેર ઘેર રાતે જોતા હિડે, નિવૃત્તિએ નવ સુએ. ૧૦

મેહેતાજીને ધણું એક પાર્યા સ્ત્રીએ કહી સમચાર.

હસિત વદને મહેતો બોલ્યા, શું સમજે સંસાર? ૧૧

- એક દિવસ મહેતાજી પાસે આવ્યો વૈષ્ણવજનન.
 કર જોડીને કરી વીનલી, પધારજો કર્તીન. ૧૨
- પ્રસન્ન થઈને હા ભણી મનમાંહે આણી પ્રેમ.
 મેહેતીજીએ મન વિચાર્યું, એ ભિયા એમના એમ. ૧૩
- સમીસાંજથી ધરમાંહિં ધાલી સાંકળ દીધી હાર.
 રાતે તાંહાં જઈ કર્તીન માંડયું મેહેતોજી ઉદાર. ૧૪
- નાગર સરવે કર્તીન કરતાં દીઠા મેહેતોજી જે વારે,
 મેહેતીજી પાસે સહુ આવ્યા, બોધ્યા વચન તે વારે. ૧૫
- નાતવચન કોપીને નાચે ઉદ્ધત સ્વામી તાહારો.
 કહ્યું ન માન્યું જે અમકેરં, વાંક નહી અહારો. ૧૬
- મેહેતીએ મંદિર ઊઘાડી દેખાડયું. મહેતો દીઠા સેજએ.
 હવડાં જોઈ અમો આવ્યા છું. આ તે શું કહેવાએ ? ૧૭
- વિપ્ર દોડાવી તાંહાં જોવરાબયું. જુએ તો નાચે ને ગાયે.
 ૪રી આવ્યા તો મેહેતો દીઠા મેહેતાના ધરમાંહે. * ૧૮
- માંહોમાંહે જોઈ રહ્યા સહુ; લજ્જા પામ્યા મન.
 વિરમય પામી નીચું નિરખ્યું. માંડયું સરવે સ્તવન. ૧૯
- મેહેતાજી! તમો ધૈર્ય છો. અમો ન જાણ્યો પાર.
 તમારી અમે નિંદા કીધી અજાને નિરધાર. ૨૦
- પાયે લાગીને સહુકો ચાશ્યું પોતપોતાને ભવન.
 કોકપાવન મેહેતોજી પ્રકટયા, સદા કરે કર્તીન. ૨૧

વલણુ.

- કર્તીન કરે, હરે હુઝ્મ જનમનાં. વાણી મેહેતાજીની ધન્ય !
 સંસાર ક્લેશથી છૂટે નિશ્ચે, ભાવે સુજે જે જન. ૨૨

પ્રખંધ ૧૦. દેશી ચાલતી.

- એક દિવસ મેહેતાને મંદિર જાગીજન બહુ આવ્યા.
 કોઠે ધર દેખાડયું મેહેતાજી. સ્વાગત કરી પધરાવ્યા. ૧

- બોજન કરી મેહેતાજી રહ્યા છે; દિવસ રહ્યો ધડી ચાર.
 તોણ્ય વાસી રાખે નહિ; ધરમાં એક મનુષ્યનો આહાર. ૨
 આદરભાવ પ્રોહોણાને કીધો. દીધું બહુ વિધ માન.
 મેહેતાજીને આજ્ઞા આપી, કરો રસોઇનો સામાન. ૩
 અન્નસામગ્રી હમણું લાવ્યોસ. ક્ષણ નહી લાગે વાર.
 એમ કહીને ચડટે ચાલ્યા મેહેતા પરમ ઉદાર. ૪
 વાટે જતાં મેહેતાજીને મળિયો વૈષ્ણવજનન.
 કર જેડીને કરી વીનતી, સ્વામી ! પધારો કીર્તન. ૫
 મેહેતાજી રળિયાત થઇને ચાલ્યા ત્યમના ત્યમ.
 હરિલીલારસમગન થયા ને વીસર્યો ધરનો મરમ. ૬
 શ્રી ભગવાને મનમાંહિ વિચાર્યું, પ્રોહોણા જોશે વાટ.
 મેહેતા લીન થયો હું માંહે. કેહેવત હોય શા માટ ? ૭
 તતક્ષણ ૩૫ ધર્યું નરસૈનું પોતે જગજીવન.
 અન્નસામગ્રી લઇને પ્રભુજી આવ્યા મેહેતાને સદન. ૮
 મેહેતાના મુખ આગળ મૂક્યું. ચાલ્યા કહી વચન,
 પાક રચી જમાડજો સહુને. હું જાઉં છું કીર્તન. ૯
 રસોઇ નિપાવી સહુકો જમાડયા. થયા તે મન રળિયાત.
 વિરામ પામ્યા; નિદ્રા આવી; જગ્યા થયે પ્રભાત. ૧૦
 કીર્તનથી મેહેતાજી ઊઠયા, સાંભરી ધરની વાત.
 પ્રોહોણા ઘેર જૂણા રહ્યા. એ તો મહા ઉત્પાત ! ૧૧
 ચિંતાતુર આવ્યા ધર માંહે; સ્ત્રીને પૂછ્યા સમાચાર.
 બેલું લાગ્યું સ્વામી માહારા ! કેહેવા લાગી નાર. ૧૨
 તમે સામગ્રી આપી ગયા છો. પૂછો છો શું આમ ?
 એટલી વારમાં ક્યમ વીસરિયા ? જુઓ વિચારી, સ્વામ. ૧૩
 મેહેતા મર્મ પ્રીછે તેણી વેળા, શ્રીહરિનું એ કૃત્ય.
 હું માટે શ્રીપતિ શ્રમ પામ્યા. હું શાનો હવે ભૂત્ય ? ૧૪
 શીખ માગીને પ્રોહોણા ચાલ્યા, પ્રસન્ન છે જેનું મન.
 મેહેતા મમ થયા સેવા માંહાં નિર્મળ બુદ્ધિ પાવન. ૧૫

એક પલકે સાધુની સંગતિ જે કો પામે જન,
જનમ કોટિનાં પાપ બળે સહુ; થાય હરિ દરસન. ૧૬
મેહેતાજીની સંગતિ પામ્યા મોહોણા થયા હૃતપાપ.
જે પ્રસાદ સુરનરને દુર્લભ, પામ્યે શમ્યા ત્રિતાપ. ૧૭

વલણ.

પ્રસાદ પામ્યા હરિ હાથનો મેહેતાજીને સંગે કરી.
હરિ મળે હરિદાસ સેવતાં. સદેહ નહિ એમાં જરી. ૧૮

પ્રખંધ ૧૧. રાગ સામેરી.

જૂનાગઢ મુઝાર એક નાગરને ઘેર તહેવાર. ૧
તેડી જમવા સહુકો નાત નોંતરાં કરી પરભાત. ૨

ઠાળ.

નોંતરાં કરી સહુ તેડિયું ને સામગ્રી કીધી બલી;
તે નાગર સાધુ શુચિ મેહેતાજી સુ રહેતો મળી. ૩
આમંત્રણ કરવા પ્રેમ સુ આવ્યો મેહેતાજીને ભવન.
આગ્રહ કીધો અતિ ધણા. મેહેતેજી માન્યું વચન. ૪
મધ્યાહ્ન સમે તેડી આવ્યો મેહેતાને વીનતી કરી.
મન માંહાં શ્રદ્ધા એવી રાખે મેહેતો જમ્યે જમ્યા સ્વેં હરિ. ૫
નાગર સહુ કો નહાઈ બેઠા, જેને મદ માચ્છર્ય અહંકાર.
ધને પૂરા વિષયે શરા દ્રેપના કરનાર. ૬
નરસૈં મેહેતો તે સભામાં આવી બેઠા સ્નાત થઇ.
હાસ્ય કરવા લાગ્યા સરવે; અંગાની પ્રીતિ નહી. ૭
માળા ધારી સતં આવ્યા; કીધા સહુને પવિત્ર !
વર્ણાશ્રમ ધર્મ તજી રહ્યો કરે નટવાનું ચરિત્ર. ૮
ડાઢ્યા શાણા અતિ ધણા, તેણે કીધો એમ વિચાર.
નરસૈં મેહેતા પાસે બેસી નહી જયું નિરધાર. ૯

ધરધણીને કહ્યું સરવે, વટાળવા તેડયા અમો.	
અમો સર્વે ઊઠી જાઉં છું. તમો ને નરસૈં જમો.	૧૦
વીહીલું મુખ થયું તેહેનું; ટળવળવા લાગ્યો સહી.	
મેહેતોજી તે પછે જમશે; તમો તાંહાં બેસો અહીં.	૧૧
મેહેતાજીએ મન વિચાર્યું, હું નિમિત્ત શો ત્રાસ ?	
વિદાય માગી ઊઠયા તાંહાંથી જાણી સહુને ઉદાસ.	૧૨
કાગ બગતી મંડળી માંહાં હંસ ક્યમ રહે પાસ ?	
ઉલૂક મનમાંહે ખેદ પામે દેખી રવિ પ્રકાશ.	૧૩
નરસૈં મેહેતા ચાલ્યા ઊઠી. નેત્રમાંહે નહી રીસ.	
અવગણના નિજ ભક્તની જાણી કોપ્યા શ્રી જગદીશ.	૧૪
પ્રીસણું ચાલતું કરવા વિપ્ર સહુ તત્પર થયા.	
અન્ન લેવા કારણે રસોઈશાળા માંહાં ગયા.	૧૫
પાક ઊઘાડ્યો જોટલે, વિપરીત દીકું તાંહે.	
નરકના દગલા થયા; ક્યવચે ક્રમિ તે માંહે.	૧૬
દુર્ગંધ ચાલી તાંહાં થકી સહી ન જાય લગાર.	
મ્હો વણસાડી પ્રીસનારા નીસર્યા સહુ બાહાર.	૧૭
કહેવા લાગ્યા માંહોમાંહે, જમણુ તો ગયું રદ થઇ.	
જોવા ચાલ્યા નાગર સરવે, પણ પાસે જવાયે નહી.	૧૮
એક નાગર વૃદ્ધ હુતો, તેણે વાત કહી ખરી.	
મેહેતોજી ઉવેખ્યા સરવે, તે દોષે રૂઠયા હરિ.	૧૯
વચન તેહેનું ઋત માન્યું. ઊઠીને પૂઠળ પળ્યા.	
મેહેતાજીને વાટ માંહે ચપળતાએ જઇ મળ્યા.	૨૦
મેહેતાજી ! અમો હારય કીધું, તે અપરાધ ક્ષમા કરો.	
તમ વિના સહુ ક્યમ જમિયે ? કૃપા કરી પાછા કરો.	૨૧
સાંભળતાં રણિયાત થઇને પ્રસન્નતાએ આવિયા.	
સામા આવી નમ્યા ચરણે. સરવને મન ભાવિયા.	૨૨

- મેહેતાજીને કહ્યો સરવે અન્નતણા સમાચાર.
તમે પધાર્યા એટલે તો અન્ન થયું સહુ છાર. ૨૩
- નાહાનાં મોટાં ભૂખ્યાં જાણી મેહેતે મન કરણા ધરી.
રસોષશાળા માંહિ પધારી અમૃતદષ્ટિ પ્રેમે કરી. ૨૪
- પાક સમર્યો તે સમે. કાણુ પણ ન લાગી વાર.
પકવાન માંહેથી પરિમળ પ્રકટયો શાક પાક ચમકાર. ૨૫
- પાગ લાગીને મેહેતાજીને નાગર સહુ તેણી વાર
ધન્ય ધન્ય વાણી જિયરે. મેહેતાજી કારણુઅવતાર ! ૨૬
- આત્મા માગી મેહેતા પ્રત્યે જન્મવા બેઠું સહુ સાથ.
મેહેતાજીની પંગતે સહુકે થયું પુનાત. ૨૭
- મેહેતાજીને પ્રીત્યું પ્રથમ સમર્પિત થયું અન્ન.
તે પ્રસાદે સરવ કેએ કીધું તવ ભોજન. ૨૮
- તે સમે શ્રીમુખે મેહેતે પદ ગાયું પ્રેમે કરી.
સાંભળ્યું સહુ નાગર સાથે જે જે વાણી જિયરી. ૨૯

રાગ માલવ ગોડી.

- વટલ્યો રે નાગર નરસૈયો. બોટયું આહીરનું ખાધું રે
અવર રસ સહુ ઢોળી દીધા. અન્નત કચોળું લાધ્યું રે. વટલ્યો. ૧
- નિત્ય જીડી સુંદર શામળિયો વૃંદાવન માંહાં જાય રે
નરસૈયાને માંહે બેસારી આહીરડાં માંહે ખાય રે. વટલ્યો. ૨

પદ. રાગ ચાલુ.

- જમી જીડયા સમસ્ત નાગર. હૈડે હરખ ન માય.
મેહેતાજીની આત્મા માગી સહુ કે થયું વિદાય. ૩૦
- જેને માથે શૈલધર છે તેને ઉવેખે કાણુ ?
ભક્તની ખ્યાત વધારવા કેડે પોતે પાળે પોણુ. ૩૧

વલણુ.

- પોણુ પાળે, દુઃખ ટાળે, સમર્યો ભાંજે બીડ.
એકમનો જે કે આરાધિ, તેની શમે ભવ પીડ. ૩૨

પ્રબંધ ૧૨. રાગ કેહારો.

પર્વત મેહેતો નાગર જેહ, જૂનાગઢ માંહે રહેતો તેહ.	૧
તે ઉપાસક જદવરાય. માસ પ્રત્યેક તે દારકાં જાય.	૨
નૂતન તુળસી વાવે હાથ; જઈ ચઢાવે દારકાંનાથ.	૩
એમ આવાગમન કીધું બહુવાર. શ્રી રણછોડજી ત્રૂંયા નિરધાર.	૪
આજ્ઞા આપી સ્વમ જ માંજી. તાહારો નેમ મેં નવ સહેવાય.	૫
મુને પધરાવ તાહારે ઘેર સહી. તારી કામના પૂરીશ તાંહાં રહી.	૬
ગોમતી ન્હાઇશ પ્રાતઃકાળ, જળ માંહાં દેખીશ રૂપ રસાળ.	૭
તે સ્વરૂપ લઈ જાળે ઘેર. પૂજ કરજે રૂડી પેર.	૮
પર્વત મેહેતો ગયા કરવા સ્નાન. જળ માંહાં દીઠા શ્રી ભગવાન.	૯
કરી પ્રણામ ને આપ્યા બાહાર. વારંવાર જાએ બલિહાર.	૧૦
સેવા કરતો લાવ્યો નિજ પુર. આનંદ નવ સમાએ ઉર.	૧૧
પૂજ કરે બહુ બહુ પ્રકાર; ઘૂપ દીપ નૈવેદ્ય શૃંગાર.	૧૨
દશ વિધ લક્ષ્મી પર્વત જેહ. રણછોડરાય સુ પૂરણુ સ્નેહ.	૧૩
કથા કીર્તન ઉચ્છવ શુભ સાર; ગાય, નાચે સહુ પુત્ર પરિવાર.	૧૪
પર્વત મેહેતાએ એક દંન નરસેં મેહેતો તેડ્યા કીર્તન.	૧૫
સહિત સમાજ મેહેતો આવિયા. કીર્તન કરતાં મન ભાવિયા.	૧૬
પર્વત મેહેતો સાથે ગાય; ફરી ફરી મેહેતાજીને લાગે પાય.	૧૭
કૃપાપાત્ર જૂના મળિયા જેહ, દેખી સૂણી ભવ છૂટ્યા તેહ.	૧૮
જ્યમ વૃંદાવન કૃષ્ણ વિલાસ, તે સુખ મેહેતે કર્યું પ્રકાશ.	૧૯
ધન ધનરે તે પુરના જન, મેહેતા કેરું પામે દરસન!	૨૦
મેહેતાજીનું સાંભળી ગાન નરનારી સહુ ચિત્ર સમાન.	૨૧
સુંદર રૂપ કરે દૃષ્ટિ પાન, છૂટ્યાં તેહતણાં અભિમાન.	૨૨
મેહેતે જળ માગ્યું તેણીવાર. શું જાણીએ શો હશે વિચાર?	૨૩
વિવશપણે ન સૂણ્યું કો કાન. જળ જારી લાવ્યા ભગવાન.	૨૪
મેહેતા રૂંદે પોતે પ્રભુ વસે; પ્રભુજી માંહાં મેહેતાજી લસે.	૨૫
જે જે શબ્દ થયો બચાર. થકિત થયું સહુ, નર ને નાર.	૨૬

આનંદે એમ થયું પ્રભાત. કહી ન જાય એ સુખની વાત.	૨૭
મેહેતા ચરણે નમિયા લોક. જનમ મરણના શમિયા શોક.	૨૮
ઝીછવ કરી પ્રી ઘેર આવિયા, મારગે લોકે વધાવિયા.	૨૯

વલણ.

વધાવ્યા લોકે પ્રેમ સુ તન મન ધન બલિહાર.	
જગત અનુગ્રહ કારણે મેહેતો દારણ અવતાર.	૨૦

અથ હુંડી ચરિત્ર.

પ્રબંધ ૧. રાગ માઝ.

એક ચરિત્ર અદ્ભુત અતિસાર, વળી તેહેનો કહિયે વિસ્તાર.	૧
દારણરૂપ મેહેતો નરસંહી; તેહેની ગતિ દુષ્ટે નવ લહી.	૨
ચૌદ લોક જેહેને આધાર, તે સંધાતે મિત્રાચાર.	૩
શ્રી દામોદર જે રણછોડ, આરાધે તેહેને કર જોડ.	૪
અંતર્જામી જેહેનો સ્વામ, તેહેને શું બોલ્યાનું કામ ?	૫
કો આગળ શાહાને કાંઈ કહે, જેહેને સ્વામી પોતે લહે ?	૬
સમરંતાં સ્વામી તતકાળ નિજ સેવકની લે સંભાળ.	૭
એક સમે જણુ બે આવિયા. રૂપૈયા સો સાત લાવિયા.	૮
આવી પૂછયું નગર મોઝાર, કો પારખ હુંડી કરનાર ?	૯
ઓળખું નહી પુરવાસી લોક. ગાંઠે છે રૂપૈયા રોક.	૧૦
નાગર મળી બેઠા છે, જાંહાં, આવીને પૂછયું એમ તાંહાં.	૧૧
હુંડી કાજે આવ્યા અમો, કો પારખ દેખાડો તમો.	૧૨
રૂપૈયા ગણી આપું રોક, દવારકાં જૈને લેશું થોક.	૧૩
તેઓ પ્રત્યે વઢે વચન કપટી નાગર ખોટાં મન.	૧૪
ભાઈ, આંહાં મોટો ધનપાળ; હુંડી કરશે તે તતકાળ.	૧૫
જાંહાં તાંહાં સઘળે હુંડી કરે; કહીયાંથી પાછી નવ ફરે.	૧૬

હગવિધાએ બોલ્યા લોક) જે દેશેા રૂપેયા રોક.	૧૭
।રસે નાગર પાસે આંહાં, એ પેલું ઘર; જાઓ તાંહાં.	૧૮
।।ગર લોકે કીધું હારથ, વ્યાપારીને મન વિશ્વાસ.	૧૯
।વ લહી કપડીની વાત. સાંભળતાં મન થયા રળિયાત.	૨૦
।ર પૂછીને આવ્યા તાંહાં, મેહેતાજી બેઠા છે જાંહાં.	૨૧
માવીને કીધો પ્રણામ. *મેહેતાજીએ આપ્યો કામ.	૨૨
વાગત કરીને પૂછ્યું નામ. કાહો કાંઈ અમ સરખું કામ ?	૨૩
વામી ! અમાહારી છે વીનતી, હુંડી કરવી દારામતી.	૨૪
પૈયા ગણી લ્યો સો સાત; લખો હુંડી ચાલું પ્રભાત.	૨૫
।।ટા વ્યાપારી જાણી તમે કામારથી આવ્યા છું અમે.	૨૬
।હેતાને મન હરખ અપાર, હા માહારો મોટો વ્યાપાર.	૨૭
।તે મન જાણ્યું તતખેવ, નાગરને હગવિધાની ટેવ.	૨૮
પટે મોકલિયા મુઝબણી, શેઠ મારો છે સમરથ ધણી.	૨૯
પૈયા ગણી લીધાં હાથ; સંભાર્યા શ્રીદારકાંનાથ.	૩૦

વલણુ.

દારકાંનાથ ચીતમાંહાં ધરી લીધા રૂપેયા સો સાત;	
લખી હુંડી સામળશા નામે; પરદેશી થયા રળિયાત.	૩૧

પ્રબંધ ૨. રાગ વેરાડી.

સ્વસ્તિ શ્રી દારાવતી વાસ સામળશા ! હું તાહરો દાસ.	૧
અલૌકિક ઉપમાને યોગ્ય, શુભ સ્થાનકે સદા આરોગ્ય.	૨
ગૌ બ્રાહ્મણ કેરા પ્રતિપાળ, વાચ્યા અવિચળ પરમ દયાળ.	૩
પ્રતાપ તેજ યશનો ભંડાર, કૃપાનિધિ પૂરણ હુદાર !	૪
સદા સેવક જૂનાગઢ વાસ, લખિતંગ મેહેતો નરસૈંદાસ.	૫
તમ કૃપાએ કુશળ છે આમ. મોટો આશરો તમાહાં નામ.	૬
શુભ ચિંતન તમાહાં કંઈ; યથા આજ્ઞા કાર્ય આચરું.	૭

* મૂળ પાઠ મેહેતાજીએ.

અપરં આંહાંની એ છે વાત, રૂપૈયા લીધા સો સાત.	૮
ગોવરધન દામોદર દાસ લાવ્યા છે હુંડી તમ પાસ.	૯
રૂપૈયા ગણી રોક આપજો; વાણીતરની પત રાખજો.	૧૦
મેં તમ સુ કીધો વ્યાપાર. તમ કરજો જ્યમ વાધે કાર.	૧૧
આડત જ્યમ ચાલે આપણી, કરવી ચિંતા સેવકની ધણી.	૧૨
ક્ષણ એક વીસરતા નથી. શું કીજો જો કામારથી !	૧૩
વળી વળી સાહજ એ વીનતી, નકાર ના કરવો એક રતી.	૧૪
ચોડામાંડી ધણું જાણવું; કૃપા કરી મન માંહાં આણવું.	૧૫
વ્યાપાર આપણો છે ખરો, અમને તમાહારો આશરો.	૧૬
તમાહારા નામ પ્રતાપે કરી પેઢીની શોભા વિસ્તરી.	૧૭
વાણીતરમાં ગણ્યા જો અમને, લાજ અમાહારી સહુ તમને.	૧૮
સેવકની હુંડી છે એહ. સકારજો ઉતાવળી તેહ.	૧૯
લખી હુંડીને દીધી આશ. ઊઠ્યા મન આણી વિશ્વાસ.	૨૦
મેહેતાજીને નમિયા પાય; હૈ હુંડીને થયા વદાય.	૨૧
રૂપૈયા શતસમ લીધા જોહ, મેહેતે હરિ અરથે ખરચ્યા તેહ.	૨૨
વ્યાપારી ચાલ્યા તેણી વાર; મારગ માંહે કરે વિચાર.	૨૩

વલણ.

વિચાર કરતા પરવરે દ્વારાવતીને પંથ.

વેહેવાર દોઢો મેહેતાજીનો. વિસ્મિત તેહોનાં ચંત. ૨૪

પ્રખંધ ૩. રાગ રામઝી.

હુંડીવાળા કરે વિચારજી, મેહેતાજીનો દોઢો વેહેવારજી. ૧

વ્યાપાર એહેનો કહો ક્યમ ચાલેજી ? નામું લેખું ખાતે ના લેહેજી. ૨

હાળ.

ખાતાવહી દીસે નહીં નાણાવટીની રીત;

હુંડી નામે મોહોધી નહીં; સમરથ હરિનું ચીત ! ૩

સેવા શાલગ્રામની તિલક તુળસી માળ.	
ખોટી હુંડી ક્યમ લખે, જે ભક્ત શ્રી ગોપાળ ?	૪
રાત દિવસ ગુણ ગાય હરિના, પાળે સત્ય વ્રત નેમ,	
સાધુ શિરોમણિ જાણી એ સુ શેઠ રાખે બહુ પ્રેમ.	૫
સામળશા જે શેઠ એહેનો કાઢાવે છે ધનપાળ,	
હુંડી તેણે નિરખતાં દ્રવ્ય આપશે તતકાળ.	૬
મિથ્યા હુંડી ક્યમ લખે જે હોય હરિના જન ?	
કૂટ કપટથી વેગળા રહે, ધરે ખુદ્ધિ પાવન.	૭
માંહોમાંહે ગોષ્ઠી કરતા ચાલ્યા બેહુએ જાય.	
થોડે દિવસે આવી પોહોલ્યા દ્વારામતીને માંહે.	૮
ગોમતી તીરથ માંહાં આવી કીધું પ્રેમે મજ્જન;	
દુષ્કૃત ખોયાં જનમ કોટિનાં; નિવૃત્તિ પામ્યા મન.	૯
હરિમંદિર માંહાં પરવર્યા, પામ્યા દરસન રણછોડ;	
દંડપ્રણામ લીધા પ્રેમે. નિરખે ઊભા કર જોડ.	૧૦
સુંદર સ્વરૂપ સામજીનું દીઠે દૂખડાં જાય.	
કોટિ કંદ્રપ લાવણ્ય અહ્ભુત, શોભા ઠહીય ન જાય.	૧૧
પુષ્પહાર શૃંગાર સોહે, ચાંપાં ચોસર સાર.	
ધૂપ દીપ તે અતિ પ્રીમલે, ગાન તાન થેઠકાર.	૧૨
નાના વિધની શોભા દીઠી હરિમંદિર માંજ,	
વિશ્વ સમસ્ત આવે જત્રા. પતિત પાવન થાય.	૧૩
કમળાપતિનું દર્શન પામ્યા; ઊપન્યો આદ્વાદ.	
પરદેશી બેહુ પ્રેમ સુ પામ્યા વિવિધ પરમ પ્રસાદ.	૧૪
મુક્તિપુરીનાં ધામ જોયાં. લીધી ચૌટાની વાટ;	
નાણાવટ માંહાં જૈ પૂછ્યું સામળશાનું હાટ.	૧૫
સામળશા કો આંહાં નથી, જોલ્યા ચૌટાના લોક.	
રેવડશો તમો નગર આખે તે શ્રમ સરવે કોક.	૧૬
હુંડી વાંચી કહે સહુ કો, સામળશા નથી કોય.	
જે હુંડીને વળો પાછા. હોનાર હશે તે હોય.	૧૭

ગામ આખે રૂરી વળ્યા, પણ ન કહી કોણે બાળ.	
ચંતા વ્યાપી ચીતવિખે ને પડી પેટ માંહાં રાળ.	૧૮
ધણે શિર ને કર ધમે; વીહીલું મુખ; મન રીસ.	
ડગ્યા નાગરે અમને! હાવાં શું થાશે, જગદીશ ?	૧૯
વ્યાપારીનો દંગ નોહોતો; ને આપ્યો મન વિશ્વાસ.	
(આશા મૂકી દ્રવ્યની પછે તાણી મૂકે નિઃશ્વાસ.)	૨૦
તિલક તુળસી માળ ધરીને કાહાવે હરિનો ભક્ત,	
વેપ રાખે વૈષ્ણવ કેરો, તે હુતવાને જન્ત !	૨૧
ગાય, નાચે, કરે ધીર્મન, વાયે ચંગ ને તાલ,	
પરધન હરવા નરસેં મેહેતે કપટની રચી જાળ !	૨૨

બલણ.

કપટની રચી જાળ જાણી ફર્યા પાછા તેણીવાર.	
સામળશાનું રૂપ લીધું સમરથ જગદાધાર.	૨૩

પ્રખંધ ૪. રાગ સારંગ.

જત્રીજન બેહુ કરે વિચાર, સામળશા ન મળ્યા નિરધાર.	૧
ફર્યા પાછા મૂકી નિશ્વાસ. કામ ન થયું, તે મન બિદાસ.	૨
અંતર્જામી શ્રીગોપાળ તતક્ષણ ધરીયું રૂપ રસાળ.	૩
શ્રીવર સુંદર દવારિકારાય જાણ્યું રખે હુંડી પાછી વળી જાય.	૪
તતક્ષણ પ્રગટયા ત્રિભુવન ભૂપ સામળ પારખ સુંદર રૂપ.	૫
દીસંતા મોટા ધનપાળ. તેજ ધણું ને તિલક વિશાળ.	૬
પારખના સરખી પાઘડી કોહો પ્રભુને કેહેવી આવડી !	૭
નેત્ર વિશાળ ને બીને વાન; ત્રિભુવન માંહાં કો નહીં સમાન.	૮
મુક્તાશળ કાને શોભતાં. મુખ તંબોળ અતિ ઓપતાં.	૯
નાસિકા શુક્રચંચ અનુસાર બ્રહ્મી સોહે ધનુષાકાર.	૧૦
નીચી એક તાઇને સુંદર ડોણ તતક્ષણ શીવી લાવ્યું કોણ ?	૧૧
કાને કુંડળ, જ્યોતિ પ્રકાશ. કંઠે પિછોડી બેહુએ પાસ.	૧૨

નીચા છેડા, લટકે કણા, સાહે ગાંઠડી; નહીં કાંઈ મણા.	૧૩
વેઢ વીંટી કરે નંગે જડી તતક્ષણ કોણે આણી ઘડી ?	૧૪
નાભી ગંભીર, મનોહર ચાલ. ચરણે ચમકે મોજડી લાલ.	૧૫
લેખણ એક ખોસી છે કરણ. ક્યમ શીખ્યા એહેવાં આચરણ !	૧૬
લડસડતા ચાલે છે નાથ; પારખની પેરે નાખે હાથ.	૧૭
પાણીતર છે સંગ ખે ચાર, કે વહી, કે કાચળી ધરનાર.	૧૮
‘ નરસૈં કારણ ધરિયું રૂપ ’, કમળાને કહે વેદકુંભૂપ.	૧૯
ન્યમ હુંડીવાળા પાછા વળ્યા ચૌટાને નાકે જે મળ્યા.	૨૦
આવતા જોઈને અર્થી ખેડુ વિચાર કરવા લાગ્યા તેહ.	૨૧
ફરી ફરી થાક્યા આપણ સહી, આવો પારખ કે દોડો નહીં.	૨૨
આ તો શેઠ કે દીસે નવા. તતક્ષણ રહ્યા ઊભા પૂછવા.	૨૩
ચૌટાં સઘળાં જોઈ જોઈ વળ્યા, પણ શેઠ આ કહીંએ નવ મળ્યા.	૨૪
જિતાવળા જે પૂછે જામ, પારખ મધુરે હસતા તામ.	૨૫
કોહો, શેઠજી, તમો ક્યાંહાં વસો ? અમ સાહાંમું જોઈ શું હસો ?	૨૬
વળતી ખોલ્યા શેઠ વચન, ચિંતાતુર શે છો તમો મન ?	૨૭
વાસ અમાહારાને શું કરો ? કાર્ય હોય તે મુખ આચરો.	૨૮
મસ્તક ધૂણે ને કર થસે, નરસૈં કે જૂનુંગઢ વસે.	૨૯
તેણે તાં કીધું ઉત્પાત ! રૂપેઆ લીધા સો સાત.	૩૦
લખી હુંડી સામળશા નામ, થાક્યા જોઈ જોઈ આખું ગામ.	૩૧
ઘેર ઘેર હીડું પૂછતા; સામળશા નવ થાય છતા.	૩૨
પણ મનમાંહાં મોટો સંદેહ. ભક્તજન મુખ્ય કાહાવે તેહ,	૩૩
તિલક માળ હરિચંદ્ર ગચરે, તે મિથ્યા પરધન ક્યમ હરે ?	૩૪
તમો દીસો છો મોટા ધનપાળ. કહો કાંઈ સામળશાની ભાળ.	૩૫
સૂણી વાણી એહેવી પ્રકાશ પારખે મધુરું કીધું હાસ્ય.	૩૬
અરે ભાઈઓ ! કાં જિતાવળા ? શા માટે થાઓ આકળા ?	૩૭
સામળશા તે મળશે આંહાં. લાવો હુંડી, જોઈએ, ક્યાંહાં ?	૩૮
અરથી મન માંહાં થયા રળિયાત, કાંઈકે તો દીસે છે વાત.	૩૯
હુંડી લેને આમળ ધરી. વાંચીને ખોલ્યા નરહરિ.	૪૦

ખોટા તે ચૌટાના લોક. નરસેના રૂપેયા રોક.	૪૧
સામગ્રશા તે માહાઈ નામ. જાના વસીએ આણે ગામ.	૪૨
હરિજન વિના કો નવ ઓળખે. જુડી હુડી મેહેતો ક્યમ લખે ?	૪૩
સામગ્રશા છોડે ગાંઠડી. જોતાં ટાઢી થે આંખડી.	૪૪
શેઠ હુલા રૂપેયા ગણે. પરખી લીધા બેહુએ જણે.	૪૫
માંહોમાંહે થયા રળિયાત. મેહેતાજીની પૂછી વાત,	૪૬
શેઠે મુખથી વાણી કહી. મેહેતાજીને કહેજો જર્મ,	૪૭
પ્રીતે સુ કરવો વ્યાપાર. સમ કરજો, જર્મ વાધે કાર.	૪૮
દુર્જન લોકે કયની કથી; અમ તમ વચ્ચે કાંઈ અંતર નથી.	૪૯
જે વારે તમને જોઈએ જેહ, અમ સરખું વળી લખજો તેહ.	૫૦
એક ક્ષણ વીસરતા નથી. ઘણું શું કહીએ મોહોએ કથી ?	૫૧
અર્થા બેહુએ થયા વદાય; આત્મા ત્યાંથી નમીને પાય.	૫૨
ધન ધનરે સંગતિ સાધુની ! સંભાર્યો જર્મ ગતિ વ્યાધની (?)	૫૩
મેહેતાજીની સંગત પામીયા, હરિ દર્શનથી બે વામિયા.	૫૪
આવ્યા બેહુ જૂનાગઢ ગામ મેહેતાજીને કર્યો પ્રણામ.	૫૫

વલણ.

પ્રણામ કીધો, અર્થ સીધો, બવ સાગર સેહેજે તપાં,	
મેહેતાજીની કૃપાએ સંસારદુઃખ સહુ વીસ્યાં.	૫૬

પ્રખંધ પ. રાગ ધનામી.

વ્યાપારીનાં સર્વો સહુ કાજજી. મેહેતાની સગે મળ્યા માહારાજજી.	૧
હુડી નાણું પામ્યા રોક જી, કીધી યાત્રા, શમ્યા સહુ શોક જી.	૨

ઠાળ.

શેઠ શમ્યા સહુ મન તણા. રજા માસ એક દારાવતી.	
પછે જૂનાગઢ આવીયા, કહી મેહેતાજીને સહુ ગતિ.	૩
પ્રસન્ન વદન દીઠાં બન્યોનાં. મેહેતાજીએ મન માંહાં લલું,	
સામગ્રશા તે મીલ્યા દીસે છે; કાર્ય પણ નિશ્ચે થયું.	૪
કુશળ વારતા પૂછી મેહેતે. તેવારે કલ્હો શુભ સમાચાર.	

હુંડી નાણું પામ્યા કેરે કહો સહુ વિસ્તાર.	૫
સામળશાએ પત્ર વાંચી ચાંખું રૂપ્યા સાથ.	
ધણુંજ વહાલા છે શેઠને. તમ ઉપર અતિ રળિયાત.	૬
મુખ વચને જે કહાવિયું, તે સરવે કહ્યું કથી.	
વારંવાર એમ ઊચર્યા, જે મેહેતા સુ અંતર નથી.	૭
મેહેતાજી રોમાંચ હવા; વહે નેણે જળની ધાર.	
શેઠ માહારો દયાનિધિ છે; કરે સેવકની સાર.	૮
ભક્ત વચન લોપે નહીં; સદા પોણુ પાળે પરબ્રહ્મ.	
શું કીજે જે ઠચિછા એહની ? ન ગણે મનમાં શ્રમ.	૯
હું વાણેતર રાખ્યો શેઠે રંક જાણી વિશેક.	
વ્યાપાર સોંપ્યો પેઢીએ કાર્ય કરવા અનેક.	૧૦
આત્મા આપી વ્યાપારીને. ગ્રહી કર માંહાં તાળ.	
ગુણગાન માંડયું પ્રેમ સુ, સમરણુ શ્રી ગોપાળ.	૧૧
જાત્રીને સહુએ ઊભા રાખી પૂછે પુરના લોક.	
દૃષ્ટ હુંડી સામળશાએ આપ્યા રૂપૈયા રોક.	૧૨
ધનધન એહ વાણેતરને ધન એહજ શેઠ !	
અનેક ખીજ શેઠ વણેતર, તે સહુ દૈવની વેઠ.	૧૩
સમાચાર એમ કહેતા સહુને પોહોતા પોતાને ધામ.	
હુંડી ચરિત્ર સાંભળીને, આશ્ચર્ય પામ્યું ગામ.	૧૪
કપટી લોકે હાસ્ય કીધું, સાધુને સાચું થયું.	
પારસને સ્પર્શે કરી, લોહ કચ્ચન થૈ ગયું.	૧૫
હુંડી લીલા અતિ મનોહર ભાવે કરી જે સાંભળે.	
મેહેતાજીની કૃપા થકી, સામળશા નિશ્ચે મળે.	૧૬

વલણુ.

મળે નિશ્ચે ભાવે સૂણતાં, છટે દુઃખ સંસાર.	
ભક્તિ પામે દ્વારકાપતિની ગાય સૂણે નરનાર.	૧૭

હુંડી ચરિત્ર સંપૂર્ણ.

અથ વિવાહ ચરિત્ર.

પ્રબંધ ૧. રાગ આશાવરી.

- ધનધન મેહેતો નરસૈં, જેહેને પૂરણ કૃષ્ણ પ્રસાદ !
 સરવ ભાવ બજે હરિ, કરે લીલા રસ આસ્વાદ. ૧
- ગુર્જરખંડ પાવન કરવા, ધર્યો માનુષ વેપ.
 મહા સ્માર્ત ઢિજની સ્તુતિ જે નાગર કાહાવે વિશેષ. ૨
- માળાતિલક રૂચે નહીં ને વિષ્ણુભક્તિ વિહીન,
 એહેવા કુળ માંહાં અવતરીને કીધાં જન બક્તિલીન. ૩
- છળ કપટ ને દ્વેષ યુધે મળ્યા મેહેતાને જેહ,
 સ્પર્શમણિને લોહ સ્પર્શુ શુદ્ધ કનક થયું તેહ. ૪
- ગૃહસ્થાશ્રમ મેહેતાનો પાવન, ધર્મિષ્ઠ સ્ત્રી ભરતાર.
 ઘેર આઘ્યું કે વિમુખ નુ જાયે; ઉર્જવળ લોક વેહેવાર. ૫
- આપ્ત્ય કાંધ કરવી નહીં, અહરનિશ ગોવિંદ ગાય.
 કલ્પદ્રુમને જે અનુસરે, તેહેનો અર્થ પૂરણ થાય. ૬
- હરિધ્વજાથી મેહેતાજીને ઊપન્યાં દે સંતાન.
 પ્રથમ પુત્રી કુંઅરબાઇ, તેહેનું આઘ કન્યાદાન. ૭
- માંઘરોલ માંહાં તે પરણાવી ચથા વિધ વેહેવાર.
 ખીજું અપત્ય તે અતિ મનોહર સામળદાસ કુમાર. ૮
- એકાદશમું વરસ તેહેને. બ્રહ્મ તેજ વપુ સોહે.
 પુત્ર પિતાનું દર્શન કરતાં સુર નર મુનિ મન મોહે. ૯
- માનુષરૂપે પ્રગટયા ભૂતળ અલૌકિક ગતિ મૂઢ,
 સ્વતંત્ર ભક્ત શ્રીકૃષ્ણ કેરા; તે ન લહે માયિક મૂઢ. ૧૦
- જક્ત માયાએ આવર્યું, તે ન લહે ભક્તિનો મર્મ.
 સામળદાસનો વિહિવા નવ થાય, દ્વેષ વૈષ્ણવ ધર્મ. ૧૧
- નૃત્ય, વાદ્ય, ગુણગાન અહરનિશ નિર્લય ચિત્ત ઉદાર.
 નાગરી નાત્યે અવધાર્તિ લહી, અરણ્યાવે પુત્ર ગુણસાર. ૧૨

હંસનો ગુણુ સ્વભાવ દેખી બગાદિક મન ખેદ.
 મેહેતાજીને સ્પૃહા નહીં, જે સમજે લીલા રસ ભેદ. ૧૩
 અનાયાસે અનિચ્છાએ પરણ્યો મેહેતાનો પુત્ર.
 હરિ ઇચ્છાનો આગ્રહ પૂરણુ જશ વિસ્તારવા સૂત્ર. ૧૪

વલણુ.

કરવા યશ વિસ્તાર ભૂતળ પ્રેરણા પ્રભુએ કરી.
 આધારભટ કેહે વિહિવા ચરિત્ર, સહુ શ્રાતાજન બોલો હરિ. ૧૫

પ્રબંધ ૨. રાગ રામઝી.

અહ્લુત ચરિત્ર ભક્ત મહિમા ય જી, મેહેતાના કુંઅરનો ગાઉ વિહિવા ય જી. ૧
 નરસૈં મેહેતો જૂનાગઢ વાસ જી, પુત્ર પરણાવ્યો વિશ્વાવાસ જી. ૨

ઢાળ.

વિશ્વર્પતિ શ્રી વાસુદેવે કીધી કૃપા અપાર;
 ભક્ત ખ્યાત વધારવા કાંઈ પરણાવ્યો કુમાર. ૩
 તે કથાને વરણુવું હરિભક્ત ચરણુ પસાય.
 ધન ધન નાગર નરસૈં મેહેતો, જે સદા હરિગુણુ ગાય ! ૪
 વડનગરનો રાજા મોટો ધર્મિષ્ઠ અતિ કેહેવાય,
 મદન મેહેતો નાગર તેહનો વજીર શુભ મહિમા ય. ૫
 વડનગરનો વાંસી તેહેને અહ્લુત એક કન્યા ય.
 સાત વરસની અતિ મનોહર ન મળે કો ઉપમા ય. ૬
 એ સરખો વર જૂનાગઢમાં હશે રૂપનિધાન.
 જોવા મોકલિયે તેહેને, જેહેને સામુદ્રિકું જાન. ૭
 પછે દીક્ષિત ગોર તેડાવ્યા વેગે તેણીવાર;
 આસન માંડી પૂજા કીધી; સતોષ્યા અપાર. ૮
 મદન મેહેતો કેહે, દીક્ષિતજી ! શીઘ્ર કરો એક કાજ.
 આ કન્યા સરખો વર ખોળવા પધારો, દિગ્ગરાજ ! ૯

- ચોહોપખે સર્વોપરી હોય રૂપ કળા ગુણુ જાણુ,
એહેવો વર તમેા જોઇ આવો. પછે વિહિવા કરૂં પ્રમાણુ. ૧૦
- વાટ ખરચ જે જોઇએ તે ક્યો. ન કરવી કાંઇ નૂન્ય.
વાહન અશ્વ તે સેવક સોંપ્યા કરવા જૂનેગદ ગમન. ૧૧
- ગુરુ પિતા માંહાં અંતર નહીં એમ ધર્મશાસ્ત્રે જોલે.
વેદ પુરાણને સ્મૃતિ જોતાં નહીં કે તમ તોલે. ૧૨
- સામુદ્રિક લક્ષણુ વર જોતાં તમ ચીત જોડે જેહ,
વિધાત્રીએ નિર્મિત હશે કોઈ, આવી મળશે તેહ. ૧૩
- પછે આજ્ઞા માગી દીક્ષિત આપ્યા; પોહોત્યા જૂનાગદ માંહ.
પરસપેરે નાગરને ઘેર મળવા દીક્ષિત જાય. ૧૪
- આમંત્રણુ નીત આવે દીક્ષિતને. રાજગૌર વિદ્વાન.
પ્રસિદ્ધ છે કુળગૌર સધળે, મદન મેહેતો જજમાન. ૧૫
- અન્યોઅન્યે વાત ચાલી જે આવ્યા છે ગુરરાજ,
વજ્રની પુત્રીને અર્થે વર જોવાને કાજ. ૧૬
- જેહેના ધર માંહાં વર હોય, તે આવે દીક્ષિતની પાસ,
વિનય કરી બોજનને તોડે કન્યા કરી આશ. ૧૭
- એકેક પેં ઘેર ઘેર સુંદર ચડિયાતા કેહેવાય,
સામુદ્રિકે જોતાં કે ન આવે દીક્ષિતના મનમાંહ. ૧૮
- નાગર લોક લાજે નહીં કે શું બોલતાં વચન.
કોહો, દીક્ષિતજી, આ નગર માંહાં કે વર વસિયોઃ મન ? ૧૯
- વજ્રની તુલનાએ આવે કન્યા સરખી જોડ,
તે તો આંહાં છે નરસં મેહેતો. પૂરશે સધળા કોડ. ૨૦
- ધને પૂરણુ કુલે મોટા વર છે વરસે બાર.
આકાશે આવાસ અડક્યા છે. વડું ધર નિરધાર. ૨૧
- સૂણી વાણી દીક્ષિત ગડયા શીઘ્ર તેણીવાર;
મેહેતાજી ઘેર આવ્યા અણુતોડયા દિનસાર. ૨૨

મેહેતાજી આસનથી ઊઠી દીધું અતિ ધણું માન.	
આજ અહમે પાવન થયા મેહેતો વદે મહા જ્ઞાન.	૨૩
કૃતાર્થ કરવા, દીક્ષિતજી પધાર્યા અમ ઘેર.	
કાર્ય કોહો કાંઈ સેવક સરખું. વિનય કાઢો બહુ પેર.	૨૪
દીક્ષિત કહે તમ પુત્રને છે જોવાની ઇચ્છા ય,	
મેહેતાજીએ શીઘ્ર તેડાવ્યો. આનંદ ઉર ન માય.	૨૫
સુંદર વર, અતિ વિચક્ષણ. સામુદ્રિક શુભ દેહ.	
દીક્ષિતજી વર જોતાં હરખ્યા. વદે વચન મુખ તેહ.	૨૬
મેહેતાજી ! તમે જગત પાવન, ન્યાતનો શણગાર.	
મોટો વૈભવ ભક્તિ હરિની; તુઝ મુખ સંસાર.	૨૭

વલણ.

તુઝ મુખ સંસાર તમને, અમે તો એહેવું લણું.	
આધાર ભટ કેહે, હરિ બોલો. વિહિવા ચરિત્ર પ્રેમે કહું.	૨૮

પ્રખંધ ૩. રાગ ગોઠી.

દીક્ષિતજી મુખથી બચરે; નરસં મેહેતો શ્રવણે ધરે.	૧
દીક્ષિત કહે, મેહેતાજી, સુણો. વિષ્ણુભક્તનો મહિમા ધણો.	૨
વેદ, પુરાણ, સ્મૃતિએ કહ્યું વિષ્ણુભક્તનું માહાતમ લણું.	૩
ધર્મશાસ્ત્ર મુખ્ય બોલે એહ. વિષ્ણુભક્તનો નિર્મળ દેહ.	૪
વિષ્ણુભક્ત માંહાં વસે શ્રીહરિ વદે વેદ એમ નિશ્ચે કરી.	૫
વિષ્ણુભક્તની સેવા કરે, તે ચોરાશી માંહાં નવ ફરે.	૬
વિષ્ણુભક્તની જે દષ્ટ પડે, તેહેને જમકિંકર નવ અડે.	૭
વિષ્ણુભક્ત પર આણે મયા, તે ઘેર લક્ષ્મીવરની દયા,	૮
વિષ્ણુભક્ત પર હેતની દષ્ટિ, તેહેને જનમ મરણ નહીં કષ્ટિ.	૯
વિષ્ણુભક્તની જે પૂજ કરી તે પૂજ માની લે હરિ.	૧૦
વિષ્ણુભક્તને સંગે રહે, તેહેને હરિ પોતાનો કહે.	૧૧
હરિભક્ત હરિ માંહાં નહીં ભેદ, જહા વદે અતુરમુખ વેદ.	૧૨

વિષ્ણુભક્ત વાણી મહીમા ય મહાપાપી જન પાવન થાય.	૧૩
વૈષ્ણુવ દ્રેષીલા મતિમંદ તેહને શિર મોટા ચમ દંડ.	૧૪
સદ્ગુરુની જેહેને કરુણા હશે, તેહેને વૈષ્ણુવ વાહાલા થશે.	૧૫
જેહેને વહાલા હરિનાદાસ, તેહેના ધર માંહાં હરિનો વાસ.	૧૬
વૈષ્ણુવ જનની સંગતિ કરે, દહ વિશ્વાસ ચીત માંહાં ધરે.	૧૭
પરમ ગતિ પામે તે જન. દીક્ષિતજી એમ વદે વચન.	૧૮
મેહેતાજી ! તમે પરમ પવિત્ર, જેહેને હરિ સરખો છે મિત્ર.	૧૯
તહમને સદાશિવે કરુણા અતિ કરી, પૂરણુ બ્રહ્મ દેખાડયા હરિ.	૨૦
હાવાં અમને પાવન કરો, વીનતી કરૂં તે ચીત માંહાં ધરો.	૨૧
તમાહારો પુત્ર સુંદરવપુ જેહ, વડનગર પરણાવો તેહ.	૨૨
મદન મેહેતાની કુંઅરી, રૂપ નિધાન તે છે સુંદરી.	૨૩
વજીર મહારાજનો જેહ, શાંતિ માંહાં અધિકારી તેહ.	૨૪
તેહેની પુત્રી તમ સુત વરે, તો અમાહારાં કારજ સરે.	૨૫
એવું કહી દીક્ષિતજી રહ્યા. મેહેતાજી રણિઆત જ થયા.	૨૬
રૂઢયા માંહે વિચારે ઘણું, એ કૃત્ય છે શ્રીહરિ તાથું.	૨૭
અચાનક વિહિવાની વાત, હા ભણવી તે હરિને હાથ.	૨૮
એહેવું વિચારી મેહેતો વદે, દીક્ષિતજી ! તમે ધરજો રૂઢે.	૨૯
હા ભણતાં જિહ્વા ખેંચાયે. અમે રંક ને તે છે રાય.	૩૦
ઘેર બેઠાં આવે કન્યા ય, સંમુખ હોયે જાદવરાય.	૩૧
તો કાં ના કહીએ સુખ આજ ? પણુ અમે રંક ને એ મહારાજ.	૩૨
શ્રીફળ લૈ પાછું ન અપાય, ફેક કરે સ્વામી, મહિમા જાય.	૩૩
ગોવિંદની ઇચ્છા હોય જેહ. સત્ય કહું નીપજશે તેહ ?	૩૪
એહેવું કહી મેહેતોજી રહે. વળી વચન દીક્ષિતજી કહે.	૩૫
એ શ્રીફળ આપ્યું અમે જેહ, કારજની સિદ્ધિ પામે તેહ.	૩૬
હા ભણી મેહેતો મનિ હસે, પનોતું પગરણુ એ ચશે.	૩૭
દીક્ષિત મહુરત વિચારી જુએ, શ્રીફળનો દિન આજજ સુહે.	૩૮
મેહેતો મનિ પામ્યા આનંદ, કરે કારજ સેહેજે ગોવિંદ.	૩૯

કુટુંબ માત માંહાં તેડાં કીધ આદરમાન બહુ પેરે દીધ. ૪૦
 પાન, સોપારી, શ્રીફળ સાર, સોંધા, તેલ, સુગંધ, અપાર, ૪૧
 ચુઆ, ચંદન ચરચે સહુ સાથ. શ્રીફળ સહુને મૂક્યાં હાથ. ૪૨
 સ્વજન કુટુંબ ગળ્યાં મુખ થાય. મળી માનની મંગળ ગાય. ૪૩
 વેદધુની બ્રાહ્મણ ઊચરે; મેહેતોજી હરિકીર્તન કરે. ૪૪
 હાસ્ય વચન મુખ બોલ્યા જોહ, વદન વણસાડીને રહ્યા તેહ. ૪૫
 પછે દીક્ષિતજી થયા વદાય, વચ્ચે દક્ષણા આપી લાગ્યા પાય. ૪૬
 વડનગર પોહોત્યા નિરધાર. આગ્યા મદન મેહેતાને દ્વાર. ૪૭
 વજીર પ્રત્યે દીક્ષિતજી વદે હરખ ધણેરો આણે રૂદે. ૪૮
 મળ્યો વિહિવા પુત્રી તમતણો, અર્થ પૂર્યો પ્રભુજીએ આપણો. ૪૯
 વાત સમ્યક પેરે કહી ખરી, ભટ આધાર કેહે બોલો હરિ. ૫૦

પ્રબંધ ૪. રાગ સામેરી.

દીક્ષિતજી ઘેર આવિયા મન માહે અતિ રણ્યાતરે.
 મદન મેહેતો વજીર રાયનો પૂછે માંડી વાતરે. ૧
 કોણ વર, ધર નામ તેહેનું, કહો મહુને નિરધારરે.
 દીક્ષિતજીની પાસે આવી મળ્યું કુટુંબ પરિવારરે. ૨
 દીક્ષિત કહે, સૂણો, મેહેતા, મેં વર જોયો વિખ્યાતરે;
 તેહતણો મહિમા કહું, તમે સાંભળો સહુ સાથરે. ૩
 વર પરમ સુંદર, માહા મનોહર, રૂડો, ચતુરસુખણરે,
 ચોપક્ષે કુલવંત, પૂરો ભક્ત પુરુષપુરાણરે. ૪
 કુટુંબ સરવે શીલ સુંદર, તેજનો અંબારરે.
 વદન જોતાં, નામ લેતાં, છૂટો ભવ સંસારરે. ૫
 જૂનાગઢ માંહાં નિવાસ તેહેનો; નરસેં મેહેતો નામરે.
 તેહતણો વર આવશે ઘેર; સરસે સધળાં કામરે. ૬
 વચન સૂણતાં મદન મેહેતો હવો કોથે કાળક્રતાંતરે.
 જીમ ચાંપી દાંત સાથે, જાણે થયું કદખાંતરે; ૭

- બોલી ધરણી ધર માંહાં ચક્રી સણી દીક્ષિતની વાતરે.
નરસેં મેહેતો નિર્ધન શોધ્યો. કીધુ મહા ઉત્પાતરે; ૮
- રંકને ક્યમ રાય નમશે ? રત્ન કોડી સાટરે !
કુટુંબ સરવે મળી બેઠું કરે અતિ ઉચાટરે. ૯
- મેહેતી કહે વજરને, મેં દેહ કરવો તાબ્યરે.
નરસેંયાને ઘેર કન્યા ક્યમ ઘટે ચહારાજરે ? ૧૦
- તાલ કૂટી પેટ ભરે છે સદાનો નિરધનરે.
ન્યાતમાં ઉપહાસ બપન્યું, ક્યમ હરે માહારાં મનરે ? ૧૧
- સાચું કહું છું, સ્વામી માહારા, અપકીરતિ સંસારરે.
ફાક કરવા મોકલો દીક્ષિતને બીજી વારરે. ૧૨
- નીકડી પડી વરતણી શું ન્યાતને મુઝારરે ?
ફાક કરતાં સંકેચશો, તો તજીય દેહ નિરધારરે. ૧૩
- દીક્ષિત કહે શું બડબડો છો ? ન લહો તેહેતી પેરરે.
નરસેં મેહેતો મળી હરિને શ્રી આલ્યો ઘેરરે. ૧૪
- અમે જે તાંહાં શ્રીફળ આપ્યું મળી ન્યાત નિરવાણરે.
નામ લેશો ફાક કરવાનું, તો તજીય માહારા પ્રાણરે. ૧૫
- નરસેં મેહેતો પરમ પાવન ભક્ત હરિનો જેહરે,
બ્રહ્માદિકને વંદીમે તે બેયો વર ધરી નેહરે. ૧૬
- તેહેવું મન છે નિરબે હરિ સુ, માથે શ્રી જડુરાયરે.
ધન, જૈવન, અધિકાર લૌકિક, તે ક્ષણ માંહાં શમી જાયરે. ૧૭
- એહ સુખ સંસારવું તે મધ્યાન્ન છાયા જાણરે.
એહેવું મન જાણીને મેહેતો બજે શારંગપાણરે. ૧૮
- વચન એહેવું સાંભળીને વજર બોલ્યો મુખરે,
પુત્રીને ભાગ્યે જે લખ્યું તે ખડું સુખ દુઃખરે. ૧૯
- શિખામણ દીધી-ધણી ને વાર્યો સખળો સાથરે.
વિધાતાએ જે લખ્યો તે વર ખરો સાક્ષાતરે. ૨૦
- મદન મેહેતે ધીરજ આણી વિચાર્યું મન સાથરે,
હરિભક્તની પૂજા કરતાં પૂજા વેકુંડે નાથરે. ૨૧

કુટુંબ સરવે પ્રીછ્યું ને પ્રીછવી ઘર નારરે.
 દીક્ષિતજી હવે શીઘ્ર થાઓ, લગન લ્યો નિરધારરે. ૨૨
 દીક્ષિત ગુરુ સતોખિયા, દીધું બહુ વિધ માનરે;
 લગનનો નિશ્ચય કરીને તેડાવી વર જનરે. ૨૩

વલણુ.

જન તેડી, ચિંતા ફેડી; દીક્ષિતજી રણિયાત થયા.
 શ્રોતાજન સહુ સાંભળો, મેહેતા જન લૈને ક્યમ ગયા ? ૨૪

પ્રખંધ પ. રાગ આશાવરી.

વડનગરના લોક સરવે વટે વ્યંગ વચન.
 ધીંગા વેહેવાઇ આવશે આંહાં પરણાવા નિજ તન. ૧
 એ વરકન્યા પરણશે, તે લખિત ભાવ સંજોગ.
 જોવા સરખે થાશે વિહિવા. એમ હસે નાગર લોક. ૨
 પછે મદન મેહેતે લગન લીધું કરી બ્યોતિષ વિચાર.
 લખી કંકાતરી વિપ્ર મોકલ્યો મેહેતા કને નિરધાર. ૩
 સ્વસ્તશ્રી ગઢ પુરાતન માંહાં નાગરી નાતે તેજવંત
 નરસે મેહેતા પરમ પૂજ્ય, ભક્ત શ્રી ભગવંત; ૪
 અહોરાત્ર ભજન હરિનું, કુળવંત, પ્રુણપવિત્ર,
 સાક્ષાત જોહેને કૃષ્ણજી એકાંત પ્રિય મિત્ર, ૫
 સદ્ગુણ કળા વિચક્ષણ પોતે, ઉપમા યોગ્ય અપાર,
 નાત્ય નાગરીતાણું ભૂષણ, ઈશ્વરનો અધિકાર, ૬
 આનંદ સાગર રહે જોહેનું, પૂરણ પ્રસન્ન વદન !
 અજ્ઞાન તિમિર સઘ નાસે કરતાં તમ ચિંતન. ૭
 અવતાર સદ્ગુણ તે જીવનો, જોહનિ તમ દરસન.
 હું દાસ તમારો દીન છું; માહારી વિનતી ધરજો મન. ૮
 વડનગરથી લખિતંગ મદન મેહેતો નામ.
 જનમ સારથક માહારો, જે વારે તમને કહું પ્રણામ. ૯

- સંબંધ કરતાં તમ સંધાતે થામ કુળ પાવન.
 કૃપા કરીને શીઘ્ર આવળે મળી જન મુ, હરિજન. ૧૦
- વૈશાક શુદ્ધ પંચમી, પાવન યોગ, શુભ શુરુવાર,
 તે દિવસ ઉપર વેહેલા પધારળે નિરધાર. ૧૧
- એમ લગનપત્રી લખીને મોકલ્યો વિપ્ર એક.
 મુખવચને મેહેતાજીને પ્રણુપ્રત્ય કાઢાવી વિશેષ. ૧૨
- વિપ્ર વેગે સાંચર્યો. તે મારગ ચાલ્યો જાય.
 જૂનામઢમાં જઈ પોહોત્યો, મળ્યા મેહેતો ભક્તરાય. ૧૩
- કંકેતરી લે શીઘ્ર આપી મેહેતાજીને હાથ.
 વાંચીને સંભળાવી પોતે સમસ્થ શ્રી જડુનાથ. ૧૪
- સ્વાગત કીધું વિપ્રનું; સંતોષ્યો વિવિધ પ્રકાર,
 ભક્ષ ભોજન, દાન દક્ષિણા, પૂજન વિધિ, ઉપચાર. ૧૫
- પછે વિપ્ર આગા માગીને ચાલ્યો વેગે જાય.
 વડનગર માંહાં ફરી આવ્યો, ઉલટ અંગ ન માય. ૧૬
- વાત સહુ માંડી કહી. તે સાંભળી સહુ કોય.
 મેહેતાને નિર્ધન મેહેતા, પણ સમતા એહેની ન હોય. ૧૭
- સમાચાર સુણી સરવ હરખ્યું. આનંદ ઉર ન સમાય,
 વિહિવા સામગ્રી માંહાં તત્પર સાથ સધળો થાય. ૧૮

વલણ.

- પરિવાર સધળો મળીને કરે સજ્જા વિહિવાતણી.
 આધારભટ કહે, હરિ જોસો સંસાર મુખ મિથ્યા ગણી. ૧૯

પ્રબંધ ૬. રાગ રામગ્રી.

- હરિજન હેડે આનંદ અપારજી; રહે માંહાં વસે કૃષ્ણ ઉદારજી. ૧
 તેહેના કુંઅરનો વરણવું વિહિવાય જી, ગાતાં સુણતાં પાતક જાયજી. ૨

ઢાળ.

- જાય દુર્મતિ દેહની ને મન નિર્મળ થાય.
 મન સ્થિર કરી, શ્રોતા, સુણો. કહું ભક્તિરસ મહિમા ય. ૩

નરસે' મેહેતો ભક્તિ ભાવે બજે શ્રી ભગવાન.	
પ્રતિપતા ઘેર મેહેતીજી તે વહે મધુરી વાણુ.	૮
પ્રણામ કરીને કરે વીનતી મેહેતા પ્રત્યે તેહ.	
સ્વામી ! લગન આવ્યું હુંકડું, કાર્ય મોડું જોહ.	૧૧
વીનતી માહારી સાંભળો; વિચારો મન, મહારાજ !	
સામગ્રી ધર માંહાં નથી. જો પુત્ર પરણ્યાનું કાજ.	૯
કુટુંબ સ્વજન ને નાત્ય તેડો; જાનની કરો પેર.	
ઉઘમ કિશો કરતા નથી નીચંત જોડા ઘેરિ.	૭
મેહેતોજી મુખિથી વહે, સાંભળો, સુંદરી, વાત.	
પુત્ર પરણાવશે ભલી ભાતે, આવશે લક્ષ્મીનાથ.	૯
પ્રથમ જાવું તેડવા દારકામાં શ્રીરણુછોડ.	
કાર્ય કરશે સ્વામી સમરથ સહિત લક્ષ્મી જોડ.	૯
તે માટે મુણુ, માનની, (મુને સદા વલ્લભ નાથ.)	
પ્રથમ તેડું શ્રીકૃષ્ણ રૂકિમણી, પ્રજે વીહાની વાત.	૧૦
એહેવું કહીને સજ થયા, હૈડે હરખ ન માય.	
લક્ષ્મીવરનું ધ્યાન ધરીને ચાલ્યા મારગ માંજ.	૧૧
દારાવતી માંહાં સંચર્યા અતિ હરખ ધરતા મન.	
આજ દિવસ ધન ધન ! મુજને મળશે જમજીવન.	૧૨
અનેક ભક્તને કીધી કરુણા દીનાનાથ દયાળ.	
સેવક જાણી દયા આણી લેશે મુજ સંભાળ.	૧૩
નરસે' મેહેતો પરવરે, મન કૃષ્ણ મળવા કોડ.	
નિમેષમાહે ધન જળકી શિખર ભુવન રણુછોડ.	૧૪
રત્નાકરની ગર્જનાના નાદ પ્રોઠા થાય.	
ગોમતી માંહાં લેહેરિ ઊઠે; શોભા કહી ન જાય.	૧૫
ગોમતીસંગમ પરમ તીરથ નહાયા મેહેતો ધીર.	
જે જન આવી સ્નાન કરે, તેહને મળે શ્રી જહુવીર.	૧૬
નરસે' મેહેતો નહાઈ કરીને પરવાર્યા પુર માંજ.	
કનક મણિમય ધામ નિરખે, અખંડ લીલા સોહાય.	૧૭

વલ્લભ

અખંડ લીલા અતિ મનોહર, વરણવી નવ જય.
મેહેતો વેગે આવિયા, જાંહાં હરિમંદિર કેહેવાય.

૧૮

પ્રબંધ ૭. રાગ ધનાશ્રી.

નરસૈં મેહેતો હરખે ધણું રે; મન માંહાં હરિ મળ્યાનું કેડ.
શીઘ્રપણે તાંહાં સાંચર્યા રે; જાંહાં છે રાગ શ્રી રણુછોડ. ૧
પ્રભુએ મન વિમાસિયું રે, આવે છે ભક્ત માહારો આજ.
વેગે સાહામા પધારિયા રે પ્રભુ પોતે ત્રિભુવનના માહારાજ. ૨
હાળ.

માહારાજ ત્રિલોકસ્વામી, સાહામા આન્યા તેણી વાર.
નરસૈં મેહેતે નિરખિયા, પ્રભુ જિભા પોળને દાર. ૩
કર જોડીને નિકટ આવી નમ્યો ચરણે ચિત ઓઢાસિ.
તત્કાળ બેહુ કર ગ્રહી જોડાડ્યો; રૂદયા ધર્યો અવિનાશ. ૪
એક મહુરત લગી હરિએ રાખ્યો રૂદયા સાથ;
પુનરપિ ચરણે નમ્યો જે વારે, મસ્તક મૂક્યો હાથ. ૫
પછે ગ્રહો પાણિ પ્રેમ આણી મેહેતાળના તાંહાં;
મંદિર માંહાં તેડી ગયા, રૂકમણીજી છે જાંહાં. ૬
માહારાજની ધર નાર જે પટરાણી લક્ષ્મી નામ,
મેહેતાજી તાંહાં આવી જિભા; કીધો દંડ પ્રણામ. ૭
આશિષ માગી જિયરે જે વારે, (મેહેતે નામ્યું શીશ),
મેહેતાજી ! તમ ઉપરે ધણી કૃપા હજે જગદીશ. ૮
સંધાસન એક જડિત મણિતું, તાંહાં બેઠા રણુછોડ;
કર ગ્રહીને મિત્રને પાસે બેસાડ્યો જોડ. ૯
સખાભાવે પૂરણ મેહેતો, સદા રૂદે આવેશ.
સેવકતાએ પ્રથક દીસે, પણ એક સ્વરૂપ દે વેપ. ૧૦

+ મૂળમાં 'વલ્લભ' બોલ નથી આપ્યો.

- કહો, મેહેતા, સહુ કુશલું છે સ્વજન કુટુંબ પરિવાર ?
કાર્ય કાંઈ અમ યોગ્ય હોય તે ગચ્છે નિરધાર. ૧૧
- મેહેતો કર જોડી કહે. સાંભળો, પુરુષપુરાણ.
કૃપા તમાહારી જાંઠાં હશે, તાંહાં સદા છે કલ્યાણ. ૧૨
- એક વીનતી છે દાસની. સુણો, સારંગપાણ્ય !
લક્ષ્મીજી ! તમે ચિત્તમાં ધરજો; કરજો વચન પ્રમાણ. ૧૩
- તમ દાસને ઘેર પગરણ આવ્યું, પુત્રનો વિહિવાય;
તે માટે હું તેડવાને આવ્યો છું, જડુરાય. ૧૪
- રૂકમણીજીએ તેહ દિવસ કહ્યું હતું, માહારાજ !
અમે પુત્ર પરણાવ્યું. તે દન આવ્યો છે આજ. ૧૫
- માટે વેગે પધારિયે. આવ્યું દૂંકડું લગન.
એક માસ માંહે વીસા સ્વામીજી ! સમ દન. ૧૬
- સગાં સખધી નોહોંતરિ માહારે તમ વિના નથી કોય,
માહારે પગરણ પનોહોતું તે તમ પધાર્યે હોય. ૧૭
- મેહેતા પ્રત્યે જોત્યા પ્રભુજી પ્રસન્નવદન પ્રકાશ.
મેહેતાજી ! અમે સરવથા આવશું તમ અવાસ. ૧૮
- રૂકમણીજીને આજ્ઞા આપી, રીધસીધ સહુ તત્પર કરો.
વિહિવા કાર્ય એ તમાહાં છે; માટે વેગે પરવરો. ૧૯
- રૂકમણીજી ઓચરે. જે કહાવે પ્રભુ ! તમ દાસ,
તેહતણાં અનેક કાર્ય હું કરું રહિત આવાસ. ૨૦
- તે કરતાં વળી નરસેં મેહેતો કીધો આપ સમાન;
તે માટે પરણાવા, આલો, જૈએ, શ્રી ભગવાન ! ૨૧
- એહેવું કહી રૂકમણી રણાં. પછે વદે શ્રી જડુવીર:-
મેહેતાજી ! અમે આવશું. તમે રાખો મન માંહાં ધીર. ૨૨
- વલણ.

આવશું અમે પુત્ર પરણાવા. અભિલાષ છે અતિ અમને.
અમે અમાહાં કાર્ય કરીશું. આશરો અમાહારો છે તમને. ૨૩

પ્રબંધ ૯. રાગ આંદાલ ગોડી.

મેહેતાજીને કરુણા કીધી દીનાનાથ દયાળ.	
યોગક્ષેમ સેવકના વેહે નિત્ય ભક્તવચ્છળ ખીરદયાળ.	૧
હા ભણી નોંહોંતરે આવ્યાની. હૈડે હરખ્યો દાસ.	
ભોજન સમય બીતરથી કાહાવ્યુ ઉઠ્યા વિશ્વાવાસ.	૨
મોગરેલ મસમસતું સુંદર લાવ્યા મેવક તેણી વાર;	
મરદન કીધાં મોહનજીને સૌરભ પસર્યો અપાર.	૩
મેહેતાજીને આરા આપી, ભોજન કરો, ભક્તરાજ !	
પાસે બેસી ભોજન કરીએ, એવી ઇચ્છા છે આજ.	૪
કર જોડીને મેહેતો વીનવે ધરી મને આહ્વાદ.	
*ઉચ્છિષ્ટ તમાહાડે અમર ન, પામે, તે મુજને પ્રસાદ.	૫
મહા પ્રસાદ મહારાજ ! તમાહારો, ઇચ્છે બ્રહ્માઈશ.	
+શિષ્ટ હું આજ પામું તમાહાડે, કૃપા કરી જગદીશ.	૬
એહેવું કહીને વચ્ચે બિતાયો નાહાવા બેસાર્યો દાસ.	
કનકકચોળે તેલ સુનાસિલ લે, બિલા સેવક પાસ.	૭
મરદન આંશ મેહેતાને કરાવ્યું, વળી ઉચ્છોદકે સ્નાન.	
કનકપાવડાં મૂક્યાં આમળ, ખીતાંજીર પરિધાન.	૮
કરી આચમન મંદિરમાં પધાર્યા સમીપ શ્રી રજુછોડ.	
કનકાસને બેસાર્યા હરિએ, સોહે સરખી જોડ.	૯
કેસર ચંદન અર્ચન કીધું, મુગધ પ્રીમલ થાય,	
કૃષ્ણાગર બિવેખી મૂક્યાં, ઉલટ આંગ ન માય.	૧૦
કનકથાળ કચોળ્યાં મૂક્યાં. નાના વિધ પકવાન;	
શાક પાક પંચામૃત ભોજન આરોગ્યા ભગવાન.	૧૧
મહાપ્રસાદ આપ્યો હરિ હાથે; કરુણા કીધી નાથ.	
ભક્ત માંહાં પ્રભુએ બેદ ન આપ્યો. વેદપુરાણે વાત.	૧૨

રાણી પ્રીતે અતિ પ્રેમે. શોભા કહી નવ જય.	
માંચિત મેહેતોજી અંગે હરખે ગદ્ગદ થાય.	૧૩
રોગી શુદ્ધ આચમન કીધાં, ઊઠ્યા શ્રી અવિનાશ.	
૧ જડિત સંધાસને બેઠા, પાસે તેડયો દાસ.	૧૪
ઠાં બરાસ તાંબોલ મનોહર આરોગ્યા મુખવાસ.	
હસ્તે મેહેતાને આપ્યાં. પૂરી સેવકની આશ.	૧૫
શુભર ઊવેખી મૂક્યાં. ઢોળે વીજળે વાય.	
ફોતોજી એક દષ્ટિ ભરીને નિરખે જાદવરાય.	૧૬
ફોતોજી પ્રત્યે હરિ બોલ્યા; સાંભળો ભક્ત અનન્ય !	
૧ આવ્યે આનંદ અતિ ધણો. શોભે માહારું ભવન.	૧૭
૧ અરથે હું રાખી રહ્યો છું, આ વૈભવ જે દીસે.	
તને હું ધણું વાહાલો. માહારો પ્રાણ ભક્ત જોઈ હીસે.	૧૮
જોડીને મેહેતો બોલ્યા: ધન ઘડી ! ધન દન !	
૧ શોભા સહિત પધારો. હુંકહું આવ્યું લગન.	૧૯
૧ કરી કરુણાનિધિ બોલ્યા સમરથ સુંદર સ્યામ,	
મ પેહેલા તમો ઘેર પધારો. કરો સજાઈ નિજ ધામ.	૨૦
૧૫ રચના ઘેર કરાવો. જન ચલાવાની પેર.	
ત વેહેવાર સામઝી વસ્ત્રાબૂધણ મોતીસેર,	૨૧
ફોતાની સાથે મેકલિયા મણું પોતાના ચાર.	
જન વસ્ત્ર કનક વાહન વળી અનેકે ધન ભંડાર.	૨૨
૨ સેવક મળી ચાર પ્રકારે સામઝી નીપાય.	
ફોતાને સોંપીને હરિએ આપી શ્રીમુખ આજાય.	૨૩
૬ ઇચ્છા ભોજન ભંડારી; બીજે કનકની ખાણ;	
જો વસ્ત્ર અમૂલિક આપે; એથો વાહન પ્રમાણ.	૨૪
જી વસ્તુ જે જોઈએ, તે પ્રગટ કરે અનેક.	
હરિએ શીખામણ દીધી, કરજો મનવાંછિત વિશેષ.	૨૫
ફોતોજી કહે શ્રીકૃષ્ણ પ્રત્યે, સાંભળો માહારી વાત.	
સઘળી શોભા તમ આવ્યે. પધારવું રૂકમણી સાથ.	૨૬

પ્રભુજીએ સંકેત કરાવ્યો, આવશું નિરધાર,	
મન માંહાં સંદેહ રખે રાખતા; બોલ્યા વચન ઉદાર.	૨૭
મેહેતાને આલિંગન દેઈને દીધો મસ્તક હસ્ત.	
ચરણે નમીને ચાલ્યા તત્ક્ષણ. કૃપા થઈ સમસ્ત.	૨૮

વલણ.

કૃપા પૂરણ પૂર્ણાનંદની. મેહેતો હરખે મન.	
આધાર ભટ કેહે મુરનર મુનિ વદે, મેહેતો ધન ધન !	૨૯

પ્રબંધ ૯ રાગ રામઘ્રી.

હરિજન હૈડે હરખ અપારજી. સેવક સોંખ્યા પ્રભુજીએ ચારજી.	૧
આજ્ઞા આપી દેવ મુરારજી, વેગે પધારો સ્વસ્થાનક મુઝારજી.	૨

ઢાળ.

‘ પધારો, ’ પ્રભુજી વદે, તમે શીઘ્રપણે, ભક્તરાજ.	
વળી વેગે કાઢાવળે કાંઈ અમ સરખું કાળ.	૩
રથ સુંદર સજ કરાવ્યો વળાવાને કામ.	
મેહેતો બેઠા રથ માંહે કરી હરિને પ્રણામ.	૪
જૂનાગઢ માંહાં આવિયા; ક્ષણ ન લાગી વાર.	
સ્વજન સરવે હરખ પામ્યું. જે જે શબ્દ ઉચ્ચાર.	૫
સેવક ચારે, રથ સારથિ ઊતાર્યા શુભ ધામ.	
રૂપ બદલી રજા ધર માંહાં; કરે સધળાં કામ.	૬
મંડપ રચના રચી મનોહર; કેહેતાં ન આવે પાર.	
નોંહોંતરે સહુ તેડિયું; બીડ ભવન મુઝાર.	૭
પકવાન કીધાં અતિ ઘણાં; ભોજન બહુ વિધ શાક,	
નામ કેા જાણે નહી; સ્વાદિષ્ઠ સધળો પાક.	૮
કુટુંબ સ્વજન ને નાત્ય તેડી. દિવસ આડા વીસ.	
લોક આશ્ચર્ય પામિયા; જાણ્યું ત્રૂક્યા શ્રી જગદીશ.	૯

- પરસ્પરે કરે વારતા સહુ મળી અન્યોઅન્ય,
મેહેતો અકંચન વેષધારી; જુઓ, આજ શી છે ન્યૂન ? ૧૦
- ભાઈ ! સદા સેવે વિષ્ણુને, તેને ન્યૂન શી હોય ?
સ્વામી સમરથ એહનો, તે મર્મ ન જાણે કોય. ૧૧
- પછે રચી રચના મંડપ કેરી; વિધવિધ ચિત્રામણ.
સ્વજન કુટુંબ પરિવારને કર્યા વિચિત્ર વસ્ત્રાભરણ. ૧૨
- ચંદ્રવા ચોહોગમાં વિરાજે, ચિત્ર વિચિત્ર તાંહાં
ગલીઆ જાજમ ને તકિયા શોભે મંડપ માંહાં. ૧૩
- ચુએ અગરજે અંબર બેહેકે; કુંકુમ છડા સોહે દરબાર;
તોરણ ટોડલે લેહેકતાં ઝળકે પોળ પગાર. ૧૪
- બહુ વિધ વાજિત્ર તાંહાં વાજે; શબ્દ અનોપમ થાય.
વેદધુની બ્રાહ્મણ સહુ કરતા; માનની મંગળ ગાય. ૧૫
- ભક્ષ્ય, ભોજ્ય, પકવાન, મીઠાઈ, પટ રસ વ્યંજન સાર;
સ્વર્ગથકી સુખ અધિક વિરાજે; આનંદનો નહીં પાર. ૧૬
- કુંઅરબાઈ સહિત સાસરિયાં માહાલે મેહેતાને ધામ.
મેહેતો ભજન કરે ગોવિંદનું પ્રેમે પૂરણ કામ. ૧૭
- તે સમે સેવક એમ બોલ્યો મેહેતા પ્રત્યે વચન:
વૃદ્ધિશાંતિક કાલ છે કરવું વેદવિહિત હવન. ૧૮
- વેગે જન લૈ સાંચરવું; સમીપ આવ્યું લગન;
સાવધાન મેહેતાજી થયા ને પ્રેર્યા સેવક જન. ૧૯
- સામગ્રી સહુ સિદ્ધ કરાવી, જન તણી જે પેર.
નોહોંતરાં કરવા પોતે નીસર્યા ન્યાત માંહાં ઘેર ઘેર. ૨૦
- ચૌદભુવનનો નાથ જેહેને વશ, તેહેને નહીં અભિમાન,
કર જોડીને કહે સરવને, વેહેલા પધારજો જન. ૨૧
- વિનય કરીને કરે વીનતી, રખે લગાડો વાર.
નમ્રતાએ કર્યા નોહોંતરાં. હા બણી બલી વાર. ૨૨
- કોયકને ધર્યાં મન માંહાં તામસી પ્રકૃતિ જાત્ય,
નેત્ર ચઢાવી કેહેવા લાગ્યો:-સાંભજો મેહેતાજી વાત. ૨૩

- વસ્ત્ર અમાહારે ઉત્તમ જોઈએ; મોટો થાશે સમાજ.
વડનગર વેગળે જાવું. તમ આગળ શી લાજ ? ૨૪
- મેહેતાજી કેહે, ચિંતા શાહાની ? તમને ઇચ્છા હોય જોહ,
વસ્ત્ર ભૂષણ વાહન મન ગમતાં, ઈશ્વર પૂરશે તેહ. ૨૫
- પછે ભોજન કરવા તેડ્યા. પ્રીત્યાં પંચામૃત સાર.
વાહન વસ્ત્ર ઘેર ઘેર મોકલ્યાં જોઈતાં હરખ અપાર. ૨૬
- વાહન પ્રત્યે ગાંડડી મૂકી વસ્ત્રભૂષણ ઝાતકાર.
મન ગમતા શણુગાર સજે સહુ સુંદર નર ને નાર. ૨૭
- લોક સરવકો વિસ્મય પામ્યા. આનંદનો નહીં પાર
જેજેકાર કરે નગર આખું. ધન મેહેતા અવતાર ! ૨૮
- પછે સળાઈ સહુ તત્પર દરી. જન થઈ સહુ સજ.
પાલખી થોડા રથ શણુગાર્યા. ઝગકે પતાકા ધ્વજ. ૨૯
- દ્રવ્ય સામગ્રી વસ્ત્રભૂષણ ભક્ત્ય, શકટ ભર્યાં અસંખ્યાત.
સમી પર ભુવનની; જોત્ય ઝંગમગે; વિસ્તીર્ણ અમૂલક જાત્ય. ૩૦
- નગરનિવાસી, શેઠ વેહેવારિયા, રાય રંક જન જોહ,
જનતણી શાભા જોવાને થયું તત્પર સહુ તેહ. ૩૧
- વર રાગને મજનન કરાવ્યાં; ધરાવ્યા શણુગાર.
તે શાભા મુખે કહી ન જાયે; રૂપ લાવણ્ય ભંડાર. ૩૨
- સુંદર રથ જે પ્રભુજી કેરો આવ્યો મેહેતાજી સાથે,
તે રથ માંહાં કુંઅર એસાર્યો; શ્રીશળ અરધ્યું હાથે. ૩૩
- પંચ શબ્દ નિશાન ગડગડ્યાં; વરત્યો જેજેકાર.
નગરનિવાસી સજ થઈ આવ્યું. શો કહીએ વિસ્તાર ? ૩૪
- વેદધુની વિપ્રમુખ સોહો; નાના વિધ ગુણ ગાન.
એ સમે મેહેતાજી પોતે સમર્થ શ્રી ભગવાન. ૩૫

વલ્લભ.

- સમરણ માત્રે પધાર્યા પ્રભુજી. મેહેતા દીડા તેણી વાર;
કર જોડીને નમ્યા ચરણે; આનંદ જિગમ્યો અપાર. ૩૬

પ્રથમ ૧૦. રાગ સારંગ.

મેહેતે દીઠું તેજેમમ બિંબ, શ્રીકૃષ્ણ રૂકમણી જોડ પરબ્રહ્મ.	૧
હૈડે હરખ તણો નહી પાર. અતિશય ગરુઓ સ્વામી ઉદાર !	૨
ગુણાતીત, ગુણવશ એહને, બ્રહ્મા શિવ ધ્યાયે જેહને.	૩
નિજ જનનો વશવર્તી તેહ. સદા આધીન, ભક્ત સુ નેહ.	૪
સ્વામી સેવક તે કેહેવા માત્ર; સેવક સુખી, શ્રમ એહેને ગાત્ર.	૫
સેવક સંગે કરે અનુદન એહેવું એહેને પડયું વ્યસન	૬
ભક્તને નાખે મધ્ય સંસાર, તે અર્થે વળી ધરે અવતાર,	૭
એ મિત્ર જીવતણો ઉદ્ધાર, પૃથિવીનો જિતારે ભાર.	૮
ગોકુળ માંહાં ચરાવે ગાય; વળી સદા કરે પ્રજની સહાય.	૯
પાંચ પાંડવની પૂરી આશ. તે ધેર કૃત્ય કર્યાં જ્યમ દાસ.	૧૦
યાદવ સહુના પૂર્યા કોડ દારકાવાસી શ્રીરણુછોડ.	૧૧
એહેવા પ્રભુનો આશ્રય નવ કરે, ભાગ્યહીન તે ફેરા કરે.	૧૨
મહારો, પુત્ર પરણાવા કાજ જિતાવળા આગ્યા મહારાજ.	૧૩
મુજ દીનને કરુણા કરી લક્ષ્મી સહિત પધાર્યા હરિ.	૧૪
કનકમણિ રથ; ઝળકે જોત્ય, કોટિ રવિથી અધિક ઉદ્યોત.	૧૫
અશ્વ ચાર જોતરિયા રથ. ભક્તવચ્છલ બેઠા સમરથ.	૧૬
અખિલ બ્રહ્મ અવિનાશી સોય મેહેતા વિના નિરખે નહિ કાય.	૧૭
મેહેતાને મને હરખ ન માય. જન ચલાવી નમીને પાય.	૧૮
મેહેતાને કહે જાદવરાય, તમે બેસો માહારા રથ માલ.	૧૯
મેહેતાજીને કરી પ્રણામ સનમુખ બેઠા સુંદરસ્થામ.	૨૦
વાનિજ નાના વિધ ગડગડે. હાથી ધોડા બહુ દડવડે.	૨૧
મોટા વૃદ્ધ નાગર નર જેહ, પાલખીએ ચડી ચાલે તેહ.	૨૨
કેટલા અશ્વ અનોપમ ચડી મનગમતી દેવરાવે હડી.	૨૩
કુટુંબ સહિત મોટા મહાજન બેઠા મન ગમતે વાહન.	૨૪
નગરનિવાસી વર્ણ ચાર આનંદે આસ્થાં નર નાર.	૨૫
મેહેતો બેઠા સમીપ શ્રીરંગ, જેહને જળમીન તુલ્ય સંગ.	૨૬

મેહેતો નિરખે મોહન રૂપ. અવર કોય ન જાણે સ્વરૂપ. ૨૭
આધાર ભટ કહે, ચાલી જન. શોભા શી કહે અજ ભવ ભગવાન ? ૨૮

પ્રબંધ ૧૧. રાગ સામેરી.

મેહેતે ચલાવી જન. સાથે વિરાજે શ્રી ભગવાન. ૧
શોભા કવિએ કહી નવ જાય. મારગે શુકન ભક્ષેરા થાય. ૨

ઢાળ.

શુકન ભક્ષેરા મારગ માંહે. મળી સનમુખ નાર; ૩
કુમકુમ અર્ચિત, ઉપર શ્રીકળ, કલશ પૂરિત વાર.
જૂનેગઢથી પરવર્ચા. મારગ મુખ અપાર.
તેર દિવસે આવી પોહાતા વડનગર મુઝાર. ૪
વધામણિયા વેગે આવ્યા મદન મેહેતો છે જ્યાંય.
મેહેતા ! તમારી જન આવી રહી વાડી માંભ. ૫
વજ્ર માહારાજ તણો તે વદે મુખથી વાણ.
કહો, જનનું શું માન છે ? સંખ્યા કરે પ્રમાણ. ૬
વધામણિયા વદે વળતા, જનનો બહુ સાથ.
મદન મેહેતા ! સાંભળો, તો વિસ્તારી કહું વાત. ૭
ગજ મોટા મદ ગણિત છે એક શત ને આઠ.
ચાર સહસ્ર અસવાર અદ્ભુત. પાલખી શત એક સાઠ. ૮
ત્રીસ ઉપરિ ત્રણસે રથ. પેદવનો નહી પાર.
સંખ્યા કરીને જોશો, તે વારે જાણુશો નિરધાર. ૯
દશ જોડી નગારાંતી ગાળે હય ગજ ઉપરિ,
ધજ સુંદર દે શત લૈને દોડે અનુચર કર ધરી. ૧૦
વળી અનેક વૈભવ સાથે. કહી ન જાયે પેર.
જૂનાગઢ માંહાં, મદન મેહેતા, નવ રથું કોષ ધેર. ૧૧
માહા સમૃદ્ધિના ધણી છે નાગર સધળો સાથ.
સકુંબ સરવે આવિયું તે. શું વિખાણું વાત ? ૧૨

- વાટે ઘાટે વિસ્તરી છે મેહેતા કરી જન.
સ્થાનક જનતણા ભજે છે સ્વર્ગલોક સમાન. ૧૩
- જનનો બજાર મોટો; મળે મેવા વસ્તુ અપાર.
શોભા સુણીને જનની હરખ્યો વજર તેણી વાર. ૧૪
- વધામણિયાને મદન મેહેતે સંતોખ્યા બહુ ભાત.
સાહામા જવા જનને તેડ્યા મુખ્યજન નાત્ય. ૧૫
- કેસર ઘોળી તત્પર કીધાં શ્રીશળ, દેશળ જોડ,
તેલ, તંબોલ, સોંધા અગરના, અત્તર વિધવિધ તેહ. ૧૬
- વેહેવારિયા રીધવંત મોટા અપરિમિત જે હોય,
મદન મેહેતા સાથે ચાલ્યા જન લેવા સહુ કોય. ૧૭
- સુખપાલ અશ્વ અનોપમ મેગળ બહુ રથ તત્પર સોદ્ધ,
મદન મેહેતાના વૈભવ માંહાં ન્યૂન કશી ય ન હોય. ૧૮
- નાના વિધનાં વાજિત્ર વાળે; થે રહ્યો ધમકાર.
જનને આવી મળ્યા તે. શોભાનો નહી પાર. ૧૯
- મદન મેહેતો જન નિરખી વિસ્મય પામ્યા મન.
પ્રતાપ મોટો મેહેતાજીનો દેખી થયા પ્રસન. ૨૦
- દીક્ષિતજીને નમ્યા ચરણે. ધન ધન, ગુરુજી, તમને !
વેહેવાઇ શોધ્યો પૂરણ મંથિર. મોટા કીધા અમને. ૨૧
- મદન મેહેતો આવતા જોઇ મેહેતાજી ભભા થાય.
વેહેવાઇ બેહુ ધાઈ મળિયા. આનંદ હર ન માય. ૨૨
- પ્રણામ કીધો મદન મેહેતે; વળી નમ્યો સહુ સાથ.
અરધપાદ આદર કરીને સંતોખ્યા ભલી ભાત. ૨૩
- નરસં મહેતે પૂજન કીધું પ્રેમ સુ પરબ્રહ્મ.
લોક માયાએ આવડ્યા તે ન જાણે કાંઈ મર્મ. ૨૪
- પ્રણિપત્ય કરી બહુ માન દીધું મદન મેહેતો જોડ;
નગર માંહે આવિયા; વાંધ્યો મન માંહાં સ્નેહ. ૨૫

વલ્લભ.

સ્નેહ વાધ્યો; અર્થ સાધ્યો. મદન મેહેતો બુદ્ધિમાન
સામગ્રી તત્પર કરી, જે વિધ ધટે કન્યાદાન.

૨૬

પ્રબંધ ૧૨. રાગ કેદારો.

અનન્ય ભક્ત તણો મહિમા ય એક રસનાએ કલ્પો ન જાય.
મેહેતો ધ્યાન અહરનિશ ધરે, જેહનાં વાંછિત વિદૂલજી કરે. ૧
મેહેતોજી પ્રેમે રસ મગન, જેહનો પ્રભુ પરણાવે તન.
નામ તો નરસૈયાનું સરે, કાર્ય સહુ હરિ છુટ્કા કરે. ૨

હાજી.

કાર્ય સહુ વિહિવાતાણું, તે પ્રભુજીએ ઝાલ્યું હાથ.
મેહેતોજી લીલાસિંધુ ઝીલે, માય ગુણ શ્રીનાથ. ૩
નગર સમીપે સુંદર વાડી, તાંહાં ઊતરી જાન.
મેહેતાજીના શિબિર ભવન માંહાં વિરાજે ભગવાન. ૪
પ્રભુજી દેવ સ્વતંત્ર ભવન છે; તાંહાં નહી કોનો પ્રવેશ.
સ્વજન કુટુંબ મેહેતાને દેખે ને મેહેતો દેખે દેવેશ. ૫
તે સમે શ્રી મેહેતા પ્રત્યે મદન મેહેતે એમ કાહાવ્યું,
વર ઊધલાવી લાવો વેગે. લગન સગીપ હવે આવ્યું. ૬
મેહેતો આવ્યા પ્રભુજી પાસે. વીનતી મુણો માહારાજ !
દાસ તમાહારો આજ પરણુશે. શીઘ્ર વરધોડાનું કાજ. ૭
પ્રભુજી બોલ્યા પ્રસન્ન થઈને, કુંવરને લાવો આમ.
તત્કાલ મેહેતે પુત્ર તેડાવ્યો; હરિને કર્યો પ્રણામ. ૮
લક્ષ્મીવરની જોડ જોઈને ચકિત થયો તે તન,
ફરી ફરીને ચરણે લાગ્યો. પ્રભુજી હવા પ્રસન્ન. ૯
પ્રદુમ્ન કેરાં આજણુ વાધા લે આવ્યા હુતા સાથ.
બોળે બેસારીને પુત્ર શણુમાર્યો પ્રભુજીએ નિજ હાથ. ૧૦

- પછી પ્રભુજીએ મેહેતી તેડ્યાં; આવી નમ્યાં હરિચરણ. ૧૧
- મેહેતાજીની કૃપાએ માણેક મેહેતી પામ્યાં શરણ. ૧૧
- શ્રીકૃષ્ણ રૂકમણી જોડ વિરાજે તાંહાં ઉભા પુત્ર ને સ્વામી. ૧૨
- ચારે રૂપ અનુપમ જોઇને નારી અવધિ આનંદ પામી. ૧૨
- શ્રીકૃષ્ણજીએ શણગાર પોતાનો મેહેતાજીને પહેરાવ્યો; ૧૩
- મેહેતાજી સુ બેદ ન રાખ્યો; આપ સરીખો કેહેવરાવ્યો. ૧૩
- રૂદયા સાથ લે મેહેતાને વદે દેવ મુરાર. ૧૪
- મેહેતાજી ! તમે નિશ્ચે માનો, આપણે અંતર નહીં સમાર ૧૪
- રૂકમણીએ પટ ભૂષણ અલૌકિક પેહેરાવ્યાં મેહેતીને તેણી વાર. ૧૫
- કુઅરબાઇને પરેક્ષ દયા ધણી આર્ગળ ચારે મોટા સંસ્કાર. ૧૫
- વરરાજ વરધોડે ચઢિયો. માનની મંગળ ગાય; ૧૬
- વાનિત્ર નાના વિધનાં વાળે; શોભા દહી ન જાય. ૧૬
- ફૂલની ટોપી ઓલ્ય મનોહર. કાને કુંડળ લલકે. ૧૭
- નેણુ વિશાળ; અંજન અતિ ઓપે. મુખ તાંબોલ રંગ ઝલકે. ૧૭
- ફૂલતણી ચાદર આચ્છાદી. દીસે ચંદ્ર વદન. ૧૮
- કાળજીભિંદુ ગણસ્થળ સોહે; ઉપમા શશી લાંઘન ૧૮
- અશ્વ ઉડયલ શણગાર્યો અદ્ભુત હીરાત્મ ઝગમગતાં. ૧૯
- જોજોકાર બંદીજન જોસે, ચાલે પથ ઝગમગતા. ૧૯
- શ્રીફળ કરમાં, ચમર વીજન, સોહે અતિશિ કુમાર. ૨૦
- શોભા શી વિખાણે કવિજન ? કેહેતાં નાવે પાર. ૨૦
- નાગર બ્રાહ્મણ સ્ત્રી પુરુષ સહુ વર પુંઠે પરવરતાં. ૨૧
- સ્વસ્તિવાચન વિપ્ર ભણે છે. માનની ગાન આચરતાં. ૨૧
- પંચ શબ્દ વાળાં શુભ વાળે. રાગ રંગ ચૈકાર. ૨૨
- હાથી ઘોડા રથ સાંચરતા શણગાર્યા અતિસાર. ૨૨
- પાલખી અનેક સુંદર શોભાળી જેસાર્યો જીવતી સાથ. ૨૩
- હસ્તી ઘોડા ને રથ ઉપરિ બેઠા નાગર સુજત. ૨૩
- અસંખ્ય તાંહાં દીવીદાર જોડે; મહી કર મોટી ચરાખ; ૨૪
- જળહળ જોત ઉલોત થયું જાણે ઉદમા ઈંદુ નભ લાખ. ૨૪

બીપોરિયા ને છૂટે હવાઈ બ્યોતિમંડળ સમાન.
 મેહેતોજી તે નેણે નિરખે, સંનિધ શ્રી ભગવાન. ૨૫
 ગગન મારગે શ્રીકૃષ્ણજી પધારે બેસી શુભ વિમાન.
 તે એકલા મેહેતોજી નિરખે. લક્ષ્મીવરનું ધ્યાન. ૨૬
 વડનગરનો રાજા આવી નમ્યો મેહેતાને પાય.
 ભલે પધાર્યા મેહેતાજી ! હું નામી કર્યો ભૂમિ માંઘ. ૨૭
 શોભા જોઈને રાજા રીઝ્યો; વિસ્મે પામ્યો મન;
 નગર માંહે લે પરવરિયો વરધોડો રાજન. ૨૮
 પંચરંગી સેના સંધાતે પુરવિષે પરવરિયો,
 ચૌદાં ચોક ને શેરી માંહે તે વરધોડો ફરિયો. ૨૯
 શામેલા શણગાર્યા સુંદર એક શત દિવ્ય અનુપ;
 જોતાં નેણું તપ્તિ ન પામે એહેવાં ધર્યા છે રૂપ. ૩૦
 પુરના વાસી ચક્રિત થકા સહુ વ્રતન લીલા નિરખે,
 ધન ધન શ્રીનરસ મેહેતા ! કુસુમ ચોહોદિશ વરખે. ૩૧
 એહેવી રચનાએ વરધોડો આવ્યો વેહેવાઈને દાર;
 તોરણ આવી ઊભો વરરાજા; ગીત ગાય સહુ નાર. ૩૨

વલણ.

ગીત ગાય સહુ ગોરડી; તોરણ ઊભો વરરાય.
 પોહોંકવા આવી સાસુ પ્રેમે હેડે હરખ ન માય. ૩૩

પ્રબંધ ૧૩. રાગ ખિલાવલની દેશીનું ધવલ.

તાંહાં માનની મંગળ ગાય જી, આનંદ ઉર ન સમાય જી. ૧
 આવી મદન મેહેતાની નાર જી. સાથે સોહે સ્ત્રીજન ચાર જી. ૨
 વરજીને પોંહોંકી પધરાવ્યો જી. સહુ વિનતાને મન ભાવ્યો જી. ૩
 ઠાધી મ્હોજોણાની રીત જી, અજોખા કલુઆ વિધ કરી પ્રીત જી. ૪
 ચોરી રૂપાની નવરંગી જી. તોરણ મોતીસર શુભ નંગ જી. ૫
 વર વહુ બેઠાં ચોરી માંઘ જી, મમે વસ્તે સાવધાન કેહેવાય જી. ૬

કન્યા સુંદર રૂપનિધાતુ છે. મદન મેહેલે દીધું કન્યાદાન છે. ૭
 મંડપે વેદતથા હુની લાગી છે. મંગળ ગાય નારી સોહાગી છે. ૮
 એ સુખ કોણે ન જાય વરણ્યાં છે. વરકન્યા પ્રેમે તાંહાં પરણ્યાં છે. ૯
 હવું હરખે સહિત પ્રભાત છે. વિહિવા વરત્યો જન્મત વિખ્યાત છે. ૧૦
 કોલિયા કંસાર તણા ભરિયા છે. ભલા વીત્યા મેહેતાછને

અરિયા છે. ૧૧

વેહેવાઇ નમ્યો મેહેતાને પામ છે. હરખ હેડા માહે ન મામ છે. ૧૨
 વિપ્ર સતોખ્યા આપી દાન છે. વેહેવાઇ બેહુએ મહાભાગ્યવાન છે. ૧૩
 આખ્યાં વરને વસ્ત્ર ભૂષણ છે. રીતભાત થઇ સહુ પૂરણ છે. ૧૪

વલણ.

રીતભાત પૂરણ થઈ. વરત્યો જોજોકાર.

આધાર ભટ કેહે, વિહિવા થયો. તે ઉઘમ દેવ મુરાર. ૧૫

પ્રખંધ ૧૪. રાગ દેશાખની ચાલ.

ભલી ભાતે પરણાવ્યો કુમાર. વરત્યો સઘળે જોજોકાર. ૧
 મેહેતે જોયું વહુનું સુખ; મન માહે અતિ ઊપન્યું સુખ. ૨
 રત્ન માણકનો સુકતાહાર વહુને કંઠે અરખ્યો તેણી વાર. ૩
 તેહેનું મૂલ્ય કો જાણે નહી; રૂપરંગ કો ન શકે ટહી. ૪
 મેહેતીજીએ આખ્યો શણગાર લક્ષ્મીનાં ભૂષણ અતિ સાર. ૫
 શીઘ્ર વરત્યાં મંગળ ચાર. બ્રાહ્મણને સુખે વેદ ઉચ્ચાર. ૬
 સહુને સુખથી નીસરે બોલ, એ વરવહુની નહિ સમતોલ. ૭
 મદન મેહેતાજી ભાગ્ય અપાર, નરસૈં મેહેતો આવ્યા જોહેને દાર. ૮
 નરસૈં મેહેતો શ્રીહરિનું રૂપ. કોણ માત્ર તે મુરનો ભૂપ ? ૯
 પૂજ્ય મદન મેહેતાને ઘેર સેવા કીધી તેહેની રૂડી પેર. ૧૦
 ધન ધન રે નાગરની નાત્ય, જાંહાં પ્રકટયા મેહેતો સાક્ષાત ! ૧૧
 ધન નગર, ધન પુરના જન, જન વિષે નિરખ્યા હરિજન ! ૧૨
 નૌતમ શોભા નિરખી સાર સહુકોને મને હર્ષ અપાર. ૧૩

મદન મેહેતે જાણ્યું નિરધાર, મેહેતો તે ઇશ્વર અવતાર.	૧૫
મમ કુળ પાવન નિમ્ન લલ્લું. સગપણ એ સાથે બંધે થયું.	૧૫
જો પામ્યા એહેતું દરસન, પરિપૂર્ણ થ્યાં સહુ સાધન.	૧૬
દીક્ષિતજીને શ્રી શ્રી નમે. આ મુખ તમ ચક્રી પામ્યા અમે.	૧૭
ગુરુપણું તે તમાહારું સહી, બીજી વાત સહુ મિથ્યા લહી.	૧૮
મેહેતા કને આબ્યા તત્ક્ષણ, વજીર મેહેતાને લાગ્યા ચરણ.	૧૯
મેહેતાજીએ માગ્યું માન. કૃપા કરો, મોટા પરધાન !	૨૦
તમે છે રાય; રંક છું અમે. અમને મોટા કીધા તમે.	૨૧
વજીરનું કુટુંબ પરિવાર મેહેતા ચરણે કર્યો નમસ્કાર.	૨૨
ભોજન કરવા તેડી નાત્ય. સહુ કો જમે જનનો સાથ.	૨૩
વિધવિધનાં પ્રીત્યાં પકવાન. રૂડી પેરે સંતોષી જન.	૨૪
ચેહેરામણી આપી બલી ભાત. સહુકોને કીધું રળિયાત.	૨૫
યથા સંપત સહુ કીધી રીત. માહોમાંહે ધણી વાધી પ્રીત.	૨૬

વલણ.

પ્રીત વાધી અતિ ધણી, હૈડે હરખ અપાર.

ધન ધન મેહેતો નરસેં, જેહેને કૃપા દેવ મુરાર !

પ્રબંધ ૧૫. રાગ ધનાશ્રી.

વિહિવા હવો વિશ્વે વિખ્યાત જી. જનને રાખી દિવસ સાત જી. ૧
બહુ વિધ કીધી વેહેવાઇએ મનુહાર જી. આનંદ એવજીવ વરત્યો અપાર જી. ૨

ઢાળ.

આનંદ ઉચ્છવ અતિ ધણો કરી સંતોષી બહુ જન.

દિવસ આઠમે આજ્ઞા માગી. પામ્યા સહુ સનમાન. ૩

મદન મેહેતો નમ્યા ચરણે મેહેતાને તેણીવાર.

સ્વામી! મુજને દાસ જાણી સંભારજો નિરધાર. ૪

પછે માધવજી કને મેહેતો આબ્યા, કીધો દંડ પ્રણામ.

મસ્તક હાથ મૂક્યો માહારાજે શ્રીવર સુંદર સ્થામ. ૫

- સ્વામી ! વિહિવા કાર્ય સિદ્ધ પામ્યું તમાહારી કૃપાએ કરી.
મેહેવાઇએ વદામ કીધા સેવા બહુ વિધ આચરી. ૬
- આજ્ઞા હોય તો સિદ્ધ કરીએ જૂનાગઢ મુઝાર.
શ્રી હરિ કહે હવાં શીઘ્ર થૈએ ક્ષણ મળિયા વાર. ૭
- પછે હરિએ રથ હઠાવિયો; મેહેતે ચલાવી જન.
વાનિત્ર વાગે અતિ ઘણું ને ગુણીજન કરતા જાન. ૮
- મારખનાં સુખ શાં શાં કહીએ ? કેહેતાં ના આવે પાર.
અતિ આનંદે આવી પોહોતા જૂનાગઢ મુઝાર. ૯
- વિનય કરી મેહેતે જમાડયો જનનો સહુ સાથ;
સુખવાસ તાંબોલ લવંગ એલચીએ સંતોખ્યા બલીભાત. ૧૦
- નાગર સહુકો સાંચર્યા આજ્ઞા લઈ મેહેતા તણી;
પોતપોતાને ચૈર આવ્યા; સ્તુતિ મેહેતાની કરે ઘણી. ૧૧
- વરકન્યાને તેડી મેહેતો આવ્યા ભવન મુઝાર.
એકાંત મંદિર લાવ્યા વેગે, જાંહાં બેઠા દેવ મુરાર. ૧૨
- વરવહુ બેહુ ચરણે લાગ્યાં, હરિએ દીધો મસ્તક હાથ;
રૂકમણીજીએ આશિષ દીધી પોતે લક્ષ્મી માત. ૧૩
- કૃપા કરીને પ્રભુ ઉચર્યા વરકન્યા પ્રત્યે વચન,
માગો જે કાંઈ ઇચ્છા હોય તે. હું થયો પ્રસન્ન. ૧૪
- મને વિચારીને માગિયું જોડી બન્યો હાથ,
ક્ષણ એક ચરણથી અળગાં ન રાખશો. સેવા કરું શ્રીનાથ. ૧૫
- કૃપાનાથે કૃપા કરીને લીધાં રૂદયા સાથ.
મનવાંછિત ફળ પામશો, એમ બોલ્યા પ્રભુ સાક્ષાત. ૧૬
- પછે ગામસારણી કીધી મેહેતે; બોજન દીધાં બલી ભાત;
સાત દિવસ સહુ જમાડયું; અતિ સંતોખી સહુ નાથ. ૧૭
- નગરનિવાસી વર્ણુ ચારે કરે મેહેતાનું વિખાણ.
મેહેતાજીને નિર્ધન કેહેતા તે મુરખ પશુ અબજણ. ૧૮

- દિવસ કેટલા મેહેતા મંદિર રહ્યા ત્રિભોવન રાય;
પછે વિનય યુક્ત મેહેતા પ્રત્યે હરિ માગે વિદાય. ૧૯
- ગદગદ કંઠે મેહેતો કહે છે લાગી પ્રભુને પાપ.
મિથ્યા જનમ ને આયુષ્ય જે કાણુ તમ વિના જાય. ૨૦
- વદે પ્રભુજી મેહેતા પ્રત્યે, હું તુમથી અળગો નથી.
જાંઠાં તું તાંઠાં હું સદા રહું; માનજો મને સરવથી. ૨૧
- હું તું કરતાં ભેદ ન મીલે; એક રૂપ નિરધાર.
કેહેવા માત્ર તે દારકાં, વસું તુજ રૂદે મોઝાર. ૨૨
- પછે ભોજન કરીને રથ બેઠા; રૂકમણી છે સંગ.
દારાબતી માંઠાં પરવર્યા સમરથ સ્વામી શ્રીરંગ. ૨૩
- મેહેતાજી વળાવવા આવ્યા હરિએ વાળ્યા હેતે કરી,
હરજી પોહોત્યા દારકાં. મેહેતો મંદિર આવ્યા ફરી. ૨૪
- કીર્તન ઓછવ કરે પ્રેમે, મેહેતો હરિશુભ ગાય.
મેહેતીજીના કાઠ પોહોત્યા મેહેતાનિ પસાય. ૨૫
- વરકન્યાને લાડ લડાવે; ન મેલે કશી એ ન્યૂન.
પ્રભુ મળ્યા, અંતરપટ ટળ્યા, તે મેહેતાજીનું પુણ્ય. ૨૬
- જગત પાવન કીધું મેહેતે; પવિત્ર કીધી નાત્ય.
એણી રીતે પુત્ર પરણાવ્યો; જુગ માંઠાં વરતી ખ્યાત. ૨૭
- મેહેતાજીનો કુંઅર પરણ્યો તે કલ્હો જશ્વ વિસ્તાર.
ગાય અથવા સાંભળે તે તરે ભવ સંસાર. ૨૮
- મનવાંછિત રૂળ પામે નિશ્ચે, ન આવે ગરબે ફરી.
આધાર ભટ કેહે એહેવા પ્રભુનો, શ્રોતા, રહો આત્રય કરી. ૨૯

વિવાહચરિત્ર સંપૂર્ણ.

મોહોસાળું ચરિત્ર.

કડવું ૧. રાગ આશાવરી.

- દયાનિધિ શ્રી દામોદરને ચરણે નામું શીશ. ૧
- કામના પૂરે મનતણી સમરથ શ્રી જુગદીશ. ૧
- આહાણુને વળી ભક્ત હરિનો સોનું ને સુખંધ, ૨
- ધક્ષરણ, ચંદનકુસુમ લમ વિષ્ણુભક્તિ આહાણુને સંખંધ. ૨
- ધન્ય નાગર નરસૈંમેહેતો હરિભક્તિ રસનો સિંધુ ૩
- તેહેના તરંગ ચોહોદિશ ચાલ્યા જે રચ્યા બહુ પ્રખંધ. ૩
- મંથ સધળાતણું સાધન મન વરો વિશ્વાસ, ૪
- હરિ મળ્યાનું મન કરો તે સેવો હરિના દાસ. ૪
- દાસને પાસે સદા પ્રભુજી સમરથ શ્રી મહારાજ, ૫
- સંકટ વેળા સંભારે તો સરે સધળાં કાજ. ૫
- કેટલે ઠામે કરુણા કીધી વીનતી જાંહાં જાંહાં કરી. ૬
- દોશી પરજાન અને પારખે હાર આપ્યો શ્રી હરિ. ૬
- વળી અનેક ઠામે લાડ પાળ્યાં તે કલો સ્વરૂપ વિસ્તાર, ૭
- નિશ્ચલ મન કરી હરિ આરાધ્યા ન ગણ્યો લોક વેહેવાર. ૭
- તદ્દરૂપ પોતે ચૈ રહ્યો તેહેને કરી છે ન્યૂન. ૮
- કલિમાંહે અવતરીને કીધું જગત પાવન. ૮
- એક નામ નારાયણ તણે કહ્યો શું ન ચાપ કામ, ૯
- કલ્પદ્રુમ ને કામદુધા તે ભક્તને હરિનું નામ. ૯
- આઠ નવ ને ચાર ચર થઈ રહે ચરણે અનુસરી, ૧૦
- મોટમ શ્રી મેહેતાતણી જે છામ સુનૈયે ભરી. ૧૦
- મેહેતા કરો પુત્ર પરણ્યો પછે વીલાં વરસ દસબાર, ૧૧
- તે કાર્ય તો સિદ્ધ પામ્યું જે આળ્યા કુતા જણુ ચાર. ૧૧
- તે તો કાર્ય કરી વળ્યા પછે રહ્યો મેહેતો ઉદસ, ૧૨
- પોતાની કમાઈ પાખી પાસી શી આસ. ૧૨

લોકે સરવે એમ કહ્યું માયાએ આવર્યું મન.	
મેહેતાજીની લીલા તો કે વિરલા સમજે જન.	૧૩
કેટલેક વરસે મેહેતાજીએ સંકેત્યું ધરસૂત,	
નિતલીલામાંહાં મોકલ્યાં મેહેતાજી ને પુત્ર.	૧૪
વહુ મનોરથ એમ રાખે મેહેતો હરિતું રૂપ.	
જો હું સેવા કરું એહેની તો કરું લીલામાંહાં અનુપ.	૧૫
રાત દિવસ હરિ ભજે વહુજી મેહેતાજીને સંગે,	
અવર સંગી જે મેહેતાજીનાં તે રીઝ્યાં વહુને પ્રસંગે.	૧૬
ભક્તિરસનો સાગર મેહેતો તાંહાં ઝીલે મંડળી મરાળ,	
સ્વતંત્ર લીલારસ અનુભવતાં વહી ગયો કેટલો કાળ.	૧૭
પછે કુંઅરખાઈ રહે સાસરે માંગરોલ ગામ મુઝાર,	
તેહેને સીમંત સમે આવ્યો સાસરિયાં દમે અપાર.	૧૮
જોધએ મેહેતો મોહોસાળું હવે કરશે કાણુ પ્રકાર,	
તે તો વાયરો વહી ગયો જે પરણાવ્યો કુમાર.	૧૯
પણ સકળ પૃથ્વી સુનાકેરી દેખે હરિના દાસ.	
જાની જેહેના રૂદે માંહે રમાપતિનો વાસ.	૨૦

કંઠવું ૨. રાગ રામખી.

મેહેતાની પુત્રી છે જેહ કુંઅરખાઈ નામ કાહાવે તેહ.	
નેહ સું પરણાવી માંગરોલ ગામ માંહારે.	
સાસરિયાંમાં રહે સદા, સેવા કરે આણીને મુદા,	
કદા કોને હહવે નહીં રે.	૨
નાહાની વયમાં મૂઠ માત પણ માથે છત્ર મેહેતાજી તાત,	
વાત ન પ્રીછે કાચ તે તણીરે.	૩
તેહેને આવ્યો સીમંત સમે કુંઅરીને સહુ મેહેલે દમે,	
કિમે મેહેતો મોહોસાળું લાવશેરે.	૪
પંચમાસી પુત્રીતણું અંખા વિણ ગયું અણમણું,	
હવે બણું સીમંતની શોભા ધણીરે.	૫

કુંઅરબાઈ કહે વાણીરે માહારે જનકે વાત ન જાણી રે,	
આણીરે વારે કંકુ કાગળ મોકલોરે.	૬
બોખલો પડ્યો નામરે તે સ્નેહે સાધશે કામરે,	
ધામરે પિતાતણે જો આવશેરે.	૭
સ્વસ્તશ્રી જીરણપ્રાકારરે તેડીને સહુ પરિવારરે,	
વણ વારરે નરસૈં મેહેતા પધારજોરે.	૮
માંગરોલથી લેખરે, આવવું લૈધ વિશેખરે	
નિમેષરે તમ વિના નવ સરેરે.	૯
અવસર તમ પુત્રીતણો મહિમા આવ્યે રહે ધણો	
હરિ બણો પણ કાર્ય છે ધનતણુંરે.	૧૦
ખરચ્યા જોઈશે દામરે, મોટા કુળની મામરે,	
મામરેમાંહાં મહિમા રહે તમ આવજોરે.	૧૧
ઝોઘું લખિયું વચનરે, મેહેતો હસિયા મંનરે,	
એ જનરે, હરિલીલામાંહાં શું લહેરે.	૧૨
સમરથ વૈકુંઠ નાથરે, સદા ભક્તને સાથરે,	
હાથરે, શિર છે શ્રી હરિજીતજોરે.	૧૩
ગાંઠે બાંધી બે તાળરે, ગોપીચંદન તિલક વિશાળરે,	
માળરે, કંઠે કે તુળસી તણીરે.	૧૪
કુંઅરબાઈનું છે સીમંતરે, તમો સોઢો સધળા સંતરે,	
ભગવંતરે ભક્તને કરુણા કરેરે.	૧૫

કંઠવું ૩. રાગ રામગ્રી.

સંપુટ સાથે શાલગ્રામજી, દામોદરજી જેહેતું નામજી. ૧

હાળ.

દામોદરજી નામ જેહેતું શુભ સામગ્રી એહ	
હુંડીપત્રી ખરચ ખાવું તે નાથજી શું નેહ.	૨
એક રથ મેહેતે માગી આણ્યો સિચિલ સધળે અંગ,	
વૃદ્ધ બળદ ને આખલો જોતર્થા જોડી પ્રસંગ.	૩

- સહજ કહે વણી સાંગી શોભાને નહીં પાર
 ૫૮૫૮ ચે'ચુ' ચાલતાં બહુ સુંદર થાય સાર. ૪
- હાકતાં બેસે બળદિયો આપલો તાણી જાય,
 નાયે જાણ્યો નવ રહે ને કાનેતર બહુ થાય. ૫
- ચઢે બેસે ઉતરે તાણે જાણી નાય,
 જોકૃષ્ણ વાણી જિયરે એમ પોહોતો સધળો સાથ. ૬
- ખાંતીલો ખોખલો પંડયો પેહેલો પેટો ગામ મોઝાર
 વાટના જે ઢંગ દીઠા તે કહ્યા સમાચાર. ૭
- કુંઅરબાઇનાં સાસરિયાં માંહાં કહી સધળે વાત
 સામગ્રી શું આવે છે ભાઇ કુંઅરબાઇનો તાત. ૮
- સ્વર્ગથી જયમ અપહરા દોડે અમરપતિને કાજ
 ખલકતી ચુડી રૂપે રૂડી નેહે નમતી લાજ. ૯
- અલી અહીં શું રહી ઉભી મેહેતોજી આવ્યા દાર,
 કાર્ય મેહેલાં કામિની ! સહની લાગી લાર. ૧૦
- સુખણી સાહામો કંથ જીભો શીશ અંબર ઝોડ
 કુંઅર કેડે શું ચઢાવ્યો ? તરુણી પરહો તે ઝોડ. ૧૧
- રહે અળગી અહીંથીકી ચંપાણો માહારો પાગ,
 ઊરજ માહારે અંગ ખુંચે જોવાનો નહીં લાગ. ૧૨

વલણું.

- જોવા લાગ ન મળે, બીડ જરાણી મેહેતા કાજ,
 અવસ્થા જોઇ સહુ હસે એ આવી શું કરશે આજ ? ૧૩

કડવું ૪. સમ દેશાખ.

- માંહાંમિરાને શું આવિયો વહુજનો તાત ?
 જોવા નરનારી મળ્યાં વીસમે સહી વાત. માંહાં. ૧
- તરુણી એ તાલ વળડસે ફેસ્વરી મળ્યા
 નટુઆની પેરે નાચસે ચલસ જોની ચાળ્યા. માંહાં. ૨

જે જે કૃષ્ણ લાંબે સ્વરે, કેહેશે કર જોડી, કુંઝરખાધને કાઠ્ઠી ચંતા નહી થોડી.	માંહાં. ૩
સાસંરિયાં શેકે ધણું, મેહેણાં મુખે બાખે, તોણ્ય તાત વહુજીતણે, વાસી નવ રાખે.	માંહાં. ૪
જાહાને અહીકણ આવિયો સમઝી કેહે શાણી, ધન વિના નામરી નાત્યતું કહો ક્યમ રહે પાણી.	માંહાં. ૫
દુર્બળ પીહર જેહેનું દુઃખ સધળું સેહેવું મેહેણાં નિશદિન સાંખવાં કુંઝરી! ક્યાંહાં કેહેવું.	માંહાં. ૬
નણદ તણે નાકોટડે મહિલા એ મરશે આ સામઝી સાસુ જીઓ માંહાંમેરું શું કરશે.	માંહાં. ૭
સુખણી સાસુ બોલશે, મુખે મરમની વાણી, લાડકી! લોહોનારું નથી કે નયણનું પાણી.	માંહાં. ૮
અવસર માથે સાંભરે, બાપ અને વીરો, પુરુષ પુરુષને ઠામ છે માતા તે હીરો.	માંહાં. ૯
સાસુ સસરાનો જણ્યો સમઝણો સાથી મન રાખે મહિલાતણું ત્રિભુવનમાં ક્યાંહાંથી.	માંહાં. ૧૦
સુંદરજી સસરાચક્રી લાજ્યો મનમાંહાં રંગ, કુંઝરખાધને ક્યમ કહે આ દીઠા સંચ?	માંહાં. ૧૧

વલણ.

સંચ જીઓ સસરાતણા મણા નથી કાંઈ સંગ, લજમણા થે આવિયા ક્યમ નાત્યમાં રહેશે રંગ.	૧૨
--	----

કડવું ૫. રોગ વેરાડી.

આ રથ જો રળિયામણો સુણ સુંદરી, બાગો કટકા વીસ, જેહેલી કોણે કરી.	
જળદ નિરખ બે બાપડા, સુણું એના ખેડને ચડે રીસ,	જેહેલી. ૧
કુમ માંડી દીસંતી નથી, સુણું નહી રખતિયા બે ચાર.	જેહેલી.
ચંગતણો જીઓ કોમળે, સુણું હેયડે ટુલસીના હાર.	જેહેલી. ૨

કામની ગરથ કાંઈએ નથી, સુણું અહીં આવ્યાતું શું કામ. ગેહેલી.
 પુરુષનાં મુખ નહીં રેહે, સુણું મેહેલા ક્યમ રેહેશે મામ. ગેહેલી. ૩
 વૈષ્ણવ વૈરાગી ધણા, સુણું જ્ઞાને તેડયા સાથ. ગેહેલી.
 ટાપીવાળા ચોક બેસશે, સુણું હસશે નાગર સાથ. ગેહેલી. ૪
 શટે કટકે બાંધિયાં, સુણું તરુણી ! જો બે તાળ. ગેહેલી.
 અંગ ચક્ર શું ચીતર્યા, સુણું શોભા સરસ વિશાળ. ગેહેલી. ૫
 સંપુટ જો સોહામણો, સુણું તે માંહાં મુરત છે એક. ગેહેલી.
 તે કને મેહેતા માગશે, સુણું વાર મળ્યો વિવેક. ગેહેલી. ૬
 પડયું છાપડું જુયા ધણા, સુણું તાં ઉતાર્યા અભિરામ. ગેહેલી.
 હરિ પરસાદ બે બળદિયા, સુણું નિરખે આખું ગામ. ગેહેલી. ૭
 પછે કુંઅરબાઈ બેટી મળ્યાં, સુણો તાતજીરે,
 સખજો દીસે સાજ, વિચારો વાતજીરે.
 પિતા પ્રત્યે પુત્રી કેહે, સુણો કેહી પેરે રેહેશે લાજ. વિચારો. ૮
 પુત્રી પ્રભુ સંભારીએ, સુણું કુંઅરીરે,
 સમરથ વૈકુંઠનાથ, ગેહેલી કાણે કરીરે.
 તે આપણથી અળગો નથી, સુણું કુંઅરીરે,
 સુખે હશે સહુ સાથ, ગેહેલી કાણે કરીરે. ૯
 કૌતુક નિરખી સહુ વળ્યું, સુણો તાતજીરે,
 પુત્રી ધુણે શીશ, વિચારો વાતજીરે.
 આંહી નોહોતું આવવું, સુણો તાતજીરે,
 તાંહાં બજતા જુગદીશ, વિચારો વાતજીરે. ૧૦

કડવું ૬. રાગ વેરાડી.

પુત્રી ભણે પિતાજી સુણો, તમને ભરોસો પ્રભુજીતણો. ૧
 તેણે નાવે એક નાડાજીડી, હું ન મોઘ મરતાં માવડી. ૨
 હાંસી કરશે આખું ગામ, હલુએ હલુએ સ્થો હરિ નામ. ૩
 દ્રવ્યતણું કારજ તાં જોહ, હરિ નામે નવ થાયે તેહ. ૪

સંસારીને શાં હરિનામ, કહો તાત ક્યમ સરશે કામ.	૫
હરિ કેહેશે ને હસશે લોક, વિણ સંપત અહીં આવ્યા ફોક.	૬
કહેશે વૈષ્ણવની દીકરી માંહાંમેરું મુખ બોલો હરિ.	૭
વહુને નહિ લાગે બૂખડી, હરિ સમરો સારી મુખડી.	૮
વીણાં વાણી એણી પેરે કહે પિતા પ્રાણ કહો કેહે વિધ રહે.	૯
માડી વિના કો ન લહે મરમ, ખરો કહણ છે ગૃહસ્થનો ધર્મ.	૧૦
ધન પાખે કાણુ એક નવ સરે, ધનવંતની સહુ આશા કરે.	૧૧
મરણ થકી માહું છે ધણું, દુર્બળ પીહર વહુઅરતણું.	૧૨
ધન પાખે કુડી બહુ કળા નવ શોભે અતિ ગુણ નિર્મળા.	૧૩
ચતુરપણું નિર્ધનનું જેહ, જેહેલાં માંહે ગણાએ તેહ.	૧૪
કેહેશે દુર્બળની દીકરી, પિતા દાઝ મન રહેશે ખરી.	૧૫
જો સમરથ માથે છે હરિ, તો આવડી ઓશિયાળી કાં કરી ?	૧૬
પિતાજી પ્રીછા નહી ધર્મ, સાસરિયાં બહુ બોલે મર્મ.	૧૭
ગઠ પરી શું લવલવ કરે ભરસો મન માંહે ધરે.	૧૮
વજ્ર થકી વિષમ છે જેહ, અણુ લેહેતાંના વાયક તેહ.	૧૯
અણુવિચાર્યું કાષ્ઠએ બકે, મોટાંને કોણ વારી શકે.	૨૦

વલણુ.

વારી કો શકે નહી સાસરિયાં વિકટ અપાર,	
દુર્બળ ધરનું છોકરું બાણી કો ન રાખે ભાર.	૨૧

કડવું ૭. રાગ વેરાડી.

મેહેતોજી કહે, મારી પુત્રી ! સમરો શ્રી અવિનાશ.	
મોસાળું શ્રીકૃષ્ણ કરશે, એ છોને કરતાં હાસ.	૧
કરી પ્રતીતિ પુત્રી વળાવી, મળ્યાં સ્વબન સહુ સાથ	
નરસે મેહેતે એકે ચિત્તે સમર્થા વૈકુંઠનાથ.	૨
આહાણુ ધણા તેડવા આવ્યા, 'મોજન કરવા આવો.'	
નષ્ટપણે નામર એક બોલ્યો, 'વૈષ્ણવપ્રિય ! ન કહાવો.	૩

મહાપ્રસાદ મારે મંદિર મેહેતાળ આવી અહેશે	
સમપણુ સાચું સદા સંતનું દિન પાંચ સાત રહેશે.	૪
મહાપ્રસાદ વૈષ્ણવને બહાલો. ઉત્તમ વૈષ્ણવ ધર્મ.	
ચેષ્ટાએ એણીપેરે બોલે મેહેતાળ શું મર્મ.	૫
ઉણ્ણાદક આકરું મૂકાવ્યું મેહેતાળને ન્હાવા	
પારખું જોઇયે મેહેતાળનું જે ભક્ત કહાવે આવા.	૬
સમોવણુ નાપશી સહુકો વાર્યું, એ જળે ક્યમ ન્હાશે ?	
અળગાં રહીને સહુ આલોકે, રનાન કેમ પેર યાશે ?	૭
મેહેતો આંખ્યા મજ્જન કરવા બેસવા માંડયો બાજઠ	
નરનારી સહુ કૌતૂક નિરખે, મળી રહી છે ઠા.	૮
એક સુંદરી આડી ઉતરી ટાહું માગ્યું પાણી,	
નિર્ધન જાણી તે તરુણીએ શ્રવણે ન સુણી વાણી.	૯
મેહેતેજીએ મનમાંહાં વિભાસ્યું અતિ ઉનું જળ દીધું,	
આસુરભાવ પરીક્ષા ઇચ્છે સમાધાન જોઇએ કૌંધું.	૧૦
તાલ ગ્રહીને ગુણગાન આરંભ્યું ગાયો રાગ મહાર,	
અબ્ર એકઠાં થઇ નભ છાયો, પૂઠો મુસળધાર.	૧૧

પદ ૧. રાગ મહાર.

ગોપાળજી તમચી ભક્તિ દોહલી, તાંહારા દાસને છે સદા સોહલી,
ગોપાળ. ૧

કોણે કહ્યો કામી, ને કોણે કહ્યો કપટી, કોણે કહ્યો તાળકુટિયારે આંખો,
આપવા મૂકવા નહીં કાંઈ એહને કોહોની ખામેઈ તે શું રે લાવ્યો.

ગોપાળ. ૨

તેણે સમે પુત્રીએ વચન એહેવું કહ્યું, શું સભામાંહાં બેઠા તોલ વાહો,
ખામેરા વેળા તો મામ રહેવી નથી, હજી રે ગોપાળને શું રે ગાઓ.

ગોપાળ. ૩

ચંગ ને તાળ માહારે દેહ સાથે છૂટ્યો, ધરણી આકાશ જેવારે એક થાશે;

બોઠડા બોલશે તે સહુ ખમયું, પણ કૃષ્ણની ભક્તિ ક્યમ મૂઠી જશે.

ગોપાળ. ૪

તેણે સમે વેહેવાઈએ હાસ્ય એહેવું કર્યું, આણીને મૂકિયું હણ્ય પાણી,
રાત્રિ દિવસ જેહેનું ભજન કરાંછાં તે, તુંને સમણ આપશે રે આણી.

ગોપાળ. ૫

ચૈત્ર સુદ છદશી, મેઘધટા ચઢી, ગડગડીને કુંડીમાંહે પુઠો,
સમણ આપી જેહેવો નરસૈયો સુઝવ્યો, તેહેવો સમસ્ત વૈષ્ણવને તુંરે
તુઠો ! ગોપાળ. ૬

પદ ૨.

ધન વરસાવ્યો વીઠલે, સમણને કાળે

નરસૈયાનો યથ વાઘિયો, લાડ પાળ્યાં માહારાજે. ધન. ૧

વેહેવાઈના મંડપ વિષે, પ્રવાહ જળનો ચાલ્યો,
બાહરે બીતર પાણી ભર્યાં સંદેહ સમણનો ટાલ્યો. ધન. ૨

નાગર સહુ વિસ્મે થયા કાંપે મન માંહે
વૃષ્ટિ ધારા ખડે નહી રખે ગામ રેલાય. ધન. ૩

મેહેતાને ચરણે નચ્યો, સહુ નાગર સાથ.
અપરાધ અમાહારો ક્ષમા કરો, ગખો વરસાદ. ધન. ૪

બ્યાકુળતા જોઈ સર્વની મેહેતે કરુણા આણી,
તત્ક્ષણ વાર્યો મેઘને રાખ્યું વરસતું પાણી. ધન. ૫

રાગ ગોડી ચાલુ.

મુખથી આલાપતાં મહાર, ગ્રીષ્મવિષે ધન પુઠો,
ડાહ્યા, શાણા, સહુકો હસ્યા ત્રિભોવનનાથ તાં તુઠો. ૧

રસોઈ નીપાઈ મેહેતેજીએ, અંતર અતિ આર્દ્રાદ,
આક્ષાત પ્રભુજી આરોગ્યા આપ્યો મેહેતાને પ્રસાદ. ૨

કલ ન પડે કીરતન વિના, મેહેતે માંડયું ગાન,
તાલ ગ્રહીતે મેહેલી ચિંતા સમર્યા શ્રી ભગવાન. ૩

ડાહ્યા, શાણા સહુ વિચારે, જેહેની વિમુખ છે જાલ,

યત્ર મંત્ર કામણુ એ જાણે વરસાવ્યો વરસાદ.
 મન્દ્રજનન વિદ્યા એ જાણે એ પ્રાક્રમ સહુ રોક,
 એમ કાંઈ મોસાણું ન થાયે ન મળે દ્રવ્ય રોક.
 માયાના મોહિત સહુ જન, ફરી કરવા લાગ્યા હાંસી,
 મેહેતો મગ્ન છે હરિલીલા વિષે, દયા પ્રીત પ્રકાશી.
 કૌતુક જોવા કુંચરબાઈનાં, સાસરિયાં સહુ આવે,
 મુરખ મોટી આશા રાખે, આ માંહાંમેરું શું લાવે ?

કડબું ૮. રાગ કેદારો.

મેહેતો માણસ માંહાં કીરતન કરે બરોસો બૂધરનો ધરે.
 ચાર ત્રણ મે વેદનાં પાત્ર આવ્યા વિપ્ર; સાથે બહુ છાત્ર.
 સૂણવા આવી બહુ સુંદરી કર જોડીને કહે 'જે હરિ !'
 પૂરણ પુણ્ય કરી અવતરી, આ જો મેહેતાની દીકરી.
 ચીર પેહેરસે આપ્તુ ગામ, એકવાર લેશે હરિતું નામ.
 તુલસી દલ ને શાલગ્રામ રામ રોકડો ગાંઠે દામ.
 સહુએ કહે છે છાનાં રહો વૈષ્ણવની ગતિ તમે નવ લહો.
 મેહેતાને માથે શ્રીહરિ, તમે શું સમજો સુંદરી ?
 કરજોડી કરશે વીનતી રીધ પ્રકટ થાશે અણુછતી.
 વામા વૈષ્ણવને શો વાંક દૈવે દંડ્યા લેહે છે રાંક.
 પંહિત વ્યંગ વચન જોયરે, સૂણીને દીકરી દુઃખ મન ધરે.
 નિર્ધન નાગરને બહુ પાપ જ્ઞાને અહીં આવ્યોરે બાપ.
 નીસાસા મૂકે ને રૂએ કપટી ખેઠા કીરતન જીએ.
 મસ્તક ધુંણે ને મુખ હસે મેહેતાને મન રુડું વસે.
 'જે જે કૃષ્ણ !' વાણી ઉચરે ગાઢે કરી કંઠે કર ધરે.
 મેહેતો જાન કરે રસ પુષ્ટ, હાસ્ય વચન બોલે સહુ દુષ્ટ.
 મેહેતાના મુખની વાણી જેહ પતિતને પાવન કરે તેહ.
 કેટલા સાધુ સૂણી ધરી કાન તેહેને પ્રસન્ન હરિ કૃપાનિધાન.

દેખીજન એઠા ઠંગ કરે કૌતુક કુંઅરબાઇને સાસરે.	૧૯
કુંઅરબાઇ મનમાં આવરે પિતા આવ્યું તમને નવ ઘટે.	૨૦
ગાન કરો ને ન મળે ધન સાસરિયાં કહે કંઠણ વચન.	૨૧

કડવું ૯. રાગ સામેરી.

આંસુડાં ભરતી આંખ રાતી કુંઅરબાઇ કહે વાણી,	
વૃદ્ધ થયા પણુ પેર નાગરની તાત તમે નવ જાણી.	૧
ગાઠે ગાન કીધે શું થાયે ? માંમેરા વીણુ તાત.	
શિખામણુ મેં ઘણીએ કહી પણુ મનમાંનાં નાણી વાત.	૨
પુત્રી ! કાં મન ચિંતા કરાંછાં મામેરું મહાપ્રભુ કરશે.	
કષ્ટ મ પામીશ કુંઅરબાઇ, દુઃખ દાગોદર હરશે.	૩
આપણે માથે સમરથ મોટા લક્ષ્મીજીનો નાથ,	
મામેરું પેહેદામણી પુત્રી ! લખી લાવો સહુ સાથ.	૪
સગાં સહુ સાસરિયા કરાં, પ્રીતિવાળાં પાડોશી.	
કુંઅરબાઇ કો રખે વીસરે સાજન ડોસા ડોશી.	૫
કામકાજ કરતાં જે ધરનાં કણખી માણસ માણી.	
અઘ ધોખી સ્વજન સંબંધી પશુ તણા રખવાળી.	૬
સ્નેહી જે કો કુંઅરબાઇનાં જેહેવું આપવું જેહેને,	
તાહારી ઈચ્છા હોય જાંઠાં જેહેવી સંભારી લખાવજે તેહેને.	૭
સોનું રૂપું રોકડ લખાવે, ખાંત રખે મન રાખે,	
સાવધાન થઈને સહુ સંભારજે નહીતર મેહેણું રેહેશે ભવ આખે.	૮
લાડે કુંઅરીનાં આંસુ લોભાં શીથ ફેરવ્યો હાથ,	
ઢીકરા તું કાં દુઃખ મન ધરતી તાહારે માથે છે શ્રી નાથ.	૯
કુંઅરબાઇને ધૈર્ય જ ઉપન્યું આજ્યો રૂદે વિશ્વાસ;	
પ્રેમ સહિત મંદિર માંઠાં જેને બોધ્યાં વચન પ્રકાશ.	૧૦
સાદ કરી સાસરિયાં તેડ્યાં, સમીપ સહુકો આવો,	
માંમેરું મોટા ઘર કેરું સામુજી લિખાવો.	૧૧

વલ્લભ.

લખાવો સાસુ રનેહ સું જે ઘટે પેહેરામણીની રીત,
પિતાજી પૂરી પાડશે જેહેને સામળિયા સું પ્રીત.

૧૨

કંઠવું ૧૦. રાગ સામેરી.

મુખ મરડીને સાસુ બોલ્યાં વામા કરો વિશ્વાસ, વહુજી,
કાગળનો કથલો તો ઠીજે જે નાની હોય આશ, વહુજી. ૧
માઝ્યું ભરી મુખ નણુદલ બોલી, લખાવતાં શું જાય, માડી,
કટકો કાગળ ખરચ થયે કાંઈ અઘીક ઓછું નહીં થાય, માડી. ૨
વડસાસુ કેહે રેહેરે જાની, હુંરે લખાવું લેખવ, વહુજી,
તે કાગળ મેહેતાને આપજો વિગતે કરીને વિશેક, વહુજી. ૩
લખો પડીકાં કુંકમકેરાં પટાળાં પાંત્રીસ. વહુજી.
નારીકુંજર નાનાવિધનાં આપશે શ્રી જગદીશ, વહુજી. ૪
રેંટા શણિયાં સાળુ સાવટુ, જાયલ લખો સેં સાત, વહુજી.
પામરી પટકા ને પછેડી, બહુ મૂલ્ય સુંદર ભાત, વહુજી. ૫
ચોક લખો દશ થરમા કરી, ચોકેરા પંચાસ, વહુજી.
કમખા કપડાં ઘણેરાં જોષએ લોક કરે સહુ આશ. વહુજી. ૬
સહસ્ર મોહોર લખો સુતાની, શ્રીજી લખો સેં સાત, વહુજી.
વીસ મણુ વાંકડિયાં જોષશે, મળશે નાગરી નાત, વહુજી. ૭
ખીરોદક મસરૂ ને મોળિયાં, મળિયાં અમરી ઘાટ, વહુજી.
તાળાં ટપક ને રંગે રૂડાં નિરખી લેજો વાટ, વહુજી. ૮
જેહેને જે જોષયે તે લખાવ્યું, એટલું જોષશે આજ, વહુજી.
પછે પોસાઓ તેવું કરજો જ્યમ ધરની રેહેલાજ, વહુજી. ૯
જો મેહેતાને માયે પ્રભુ છે તો તે શાહાનો વાંક, વહુજી.
લખ્યા થકી રૂંડે કરશે જોતાં આડો આંક, વહુજી. ૧૦
નણુદી કહે સહુ સમઝી લખાવ્યું, મેહેતો ચતુર સુજાણુ, વહુજી.
લખ્યાથી એ બિયા નહીં ચૂકે, મોટા લખો હવાં બે પાહાણુ, વહુજી.

વલણુ.

કલ્યા પ્રમાણે સહુ લખ્યું ને હસિયો સધળો સાથ.
કુંઅરબાપએ કાગળ લે આપ્યો પિતાજીને હાથ.

૧૨

કડવું ૧૧. રાગ રામઘ્રી.

નાગર રૂપમનોહર રસિયા, પરસ્પર તાલી દૈને હસિયા. ૧
ચંદ્રવદની તે હસતાં રાજે, ઉપમા જે કહીએ તે જાજે. ૨
શું અમરપુરી છે એહ, નરનારી નરખે નેહ. ૩
કો છુટી વેણીએ દ્રોડે, પયપીતાં અપલ ત્રછોડે. ૪
કો કરગ્રહી ગુંથતી વેણી, ઉપમા અદ્ભુત મૂનવેણી. ૫
કોહોને ચાલતાં ચુડી ખલકે, જોતાં માહા મુનિનાં મન ટળકે. ૬
જ્યુજ્યુ આંજરિયાં વાગે, સૂણી, સૂતો રતિપતિ જાગે. ૭
જે કૃષ્ણ! કહી કરજોડે, શીશ ધુણે ને મોહો મચકોડે. ૮
કોયનું ખસતું જોઢણું શીશ નેત્ર ચઢાવી મા કરે રીસ. ૯
સુખણી! અવળી થઈ સાડી, સમું જોઢ એમ કહે માડી. ૧૦
હાર મુક્તાશ્વજના ત્રૂટે, કટી ચક્રી શલી છૂટે. ૧૧
એક શરૂએ સ્વરે કરે સાદ, સોહો નવલ વીણિયા નાદ. ૧૨
પૃથુ શ્રોણી પગ ભરંતી ચાલે કૌતૂક કોટિ કરંતી. ૧૩
ઉન્મત્ત હર અતિ શોભે, કો કોહોને કાજે ન થોભે. ૧૪
મેહેતાજી કરે માંહાંમેરૂ, માહારે મન ગમતું જૈ પેહેરૂ. ૧૫
જાંગ વદે મુખ વાણી ગૃહશાળાએ બીડ ભરાણી. ૧૬
ઝાઝાં કુંકમ મેહેલ્યાં છે ધોળી, તાંહાં નાગરની મલી ટાળી. ૧૭
હાથ સાન કરે મુખ વારે, મેહેતો શામજીને સંભારે. ૧૮
છોડેથી છોડી બે તાલ, મેહેતે ગાજી કહ્યું જોપાળ. ૧૯
હાં હવડાં જાળ ભરાણી, એમ વાંગ વદે સહુ વાણી. ૨૦

વલણુ.

વાંગ વચન સહુ કો કહે, મેહેતે ગ્રહી જેવારે તાલ,
કાગળ ધર્યો જાળમાંહાં તેવારે, બિઠ્યા શ્રીગોપાળ.

૨૧

કડવું ૧૨. રાગ ધનાશ્રી.

ભિક્ષકી બિહિયા વેગે વૈકુંઠપતિ, ગરુડ ક્યાં ગરુડ ક્યાં વદત વાણી,
ચાલ ચતુરા ચતુર્ભુજ ભણે ભામિની, નષ્ટ નિંદકે માહારી

ગાત ન જાણી. ઉ. ૧

જણુ ઘણા ઠગ કહે ગયા વિના નવલહે, રીધિસીધિ આમળ કરીને બિગ્નઓ,
નરસૈઓ નાગરો ભક્ત માહારો ખરો, છાપ તાંહાં જૈ

ભરો શીઘ્ર થાઓ. ઉ. ૨

સાવડુ સૂત્ર પટકુળ શુભ જરકશી, રંગ નાના તણી રેલ વાહો,
આપણો નાગરો, હાય મસ્તક ધરો, હેતે કરીને તેહેનો હાય સાહો. ઉ. ૩
દેશ પરદેશની ભાત જે જે ભલી, એકથી એક જે અધિક જાણો,
સ્વપ્ને જે નવ મલે નામ કે નવ કળે, અંગ આળસ તજ તેહ આણો. ઉ. ૪
હેમ હાયસાંકળાં, નંગ નિર્મળ ભલાં, સરસ શૃંગાર જે શ્રેષ્ઠ સારો,
રીત ને ભાત રોકડ રખે વીસરો, થાય સર ઉપરો દાસ માહારો. ઉ. ૫
છાપ મંડપ ધરી મેહેતો મુખ કહે હરિ, કુંઅરી કમળા ! જૈ રાખ રોતી,
ભક્તનો ભાવ પૂરણ કરો ભામની, સરસ સીમંતની રીત સોતી. ઉ. ૬
ભક્તને અર્થે વૈભવ માહારે સદા, ધરતણી ધરણી તું રે રામા,
એવું કહી શીઘ્ર આવી બિભારલા, વિશ્વ સહુ ઠગ કહે જુઓ રે કામા. ઉ. ૭
અમર અજ ઇન્દ્ર જે સ્વપ્ને દેખે નહી માઝ્ય મુખ બોલતા વેગે વાણી,
નરસૈઓ નાથ લક્ષ્મી સહિત આવિયો, અણગણી ગાંઠડી

સંગ આણી. ઉ. ૮

કડવું ૧૩. રાગ મા૩.

મંડપ માહે થયો ઝાતકારજી, દોશીવેષે આવ્યા મુરારજી. ૧
રથથી ઉતર્યા શ્રીચક્રપાણિજી, સાથે સોહે શ્રી રમા રાણીજી. ૨
આવતા જોઈને મેહેતો બિભા થાયજી, પ્રભુને ભેટી લાગ્યા પાયજી. ૩
દોશીજી આવ્યાં મંદિર માહેજી, કુંઅરબાઈને કરવા સહાયજી. ૪

કૃપા કરીને રૂઢયા લીધીજી, પુત્રી ! તેં કાં ચિંતા કીધીજી. ૫
 મેહેતા સરખો તાહારે બાપજી, તો તે શાહાનો તાહારે સંતાપજી. ૬
 લખ્યાથી આધકું લાવ્યાં અમેજી, વળી જે જોઈએ તે માગજો તમેજી. ૭
 કુંઅરબાઈ વિચારે મંનજી, મેહેતાહેતે આવ્યા ભવંનજી. ૮
 દોશી રૂપે વૈકુંઠ રાયજી, આવિયાં તે નિશ્ચે લક્ષ્મી માયજી. ૯
 ચરજો નામયાં જોડી હાથજી, શિર કર ફેરવ્યો દોશીજી માતજી. ૧૦
 કુંઅરબાઈ હરખ્યાં અપારજી, પિતા માહારો કારણુ અવતારજી. ૧૧
 મંડપમાંહે દોશી થઈ બેઠોજી, ત્રણભવનમાં એહેવો નવ દોડોજી. ૧૨
 મેહેતા ઉપરે ઘણું પ્રસન્નજી, જ્યો મેહેતાજી જે ગમે મંનજી. ૧૩
 આપવા બેઠા જુગદાધારજી, વસ્ત્રતણા વાળ્યા અંબારજી. ૧૪
 ભાત્ય ભલી જે લખી નવ જાયજી, દોઢે નરનારી મન લલચાયજી. ૧૫
 અંબર અવનિમાંહાં ન સમાયજી, કવિ એક જીભે શું ગાયજી. ૧૬
 પાધડી ચીરાં ને શીરબંધજી, પટકા દોઢે થાય આનંદજી. ૧૭
 સુથણાં સાવડું સુંદર ભાતજી, થરમા પામરી કસમેરી જાતજી. ૧૮
 મસર અલાયચા ખારતા સારજી, કમરવેલી શેલાં અપારજી. ૧૯
 મુકટા શણિયાં ઢઢી લાલજી, મૂલ ન જાણે દોશી દલાલજી. ૨૦
 સાહેબી સુસી ચક્લા અનેકજી, ધોતિયાં પોતિયાં દોરિયા વશેકજી. ૨૧
 ચીર પટોળાં પીતાંબરજી, ચુનડી કલધેર નીલાંબરજી. ૨૨
 ટુકડી અનોખમ ને શુભ જમાજી, બાદલાઈ કીરતાં સજોની કામાજી. ૨૩
 વીજપુરી અતલસ જુઓની રામાજી, ઝુની બાદલાઈ શુભ શામાજી. ૨૪
 રૂડા કીનખાખ ને પઢાણીજી, કર્ણાટકી તુરત ક્યાંહાંથી આણીજી. ૨૫
 છીટ આહાવી સ્વપ્ને ન જાણીજી, ખુટીદાર જુઓ બાઈ પાણીજી. ૨૬
 હુણીઆં ને દોરની સાડીજી, તાસ હુમાસ ને ખીટલિયાડીજી. ૨૭
 ત્રપડો ગજ્યો જુઓ માડીજી, નાટી નીજમપુરી ક્યાંહાંથી કાડીજી. ૨૮
 ભારે મૂલ તણા ભરચીજી, ગોરે ગાત્રે ખરા રહે ખુંચીજી. ૨૯
 આ એજદી ક્યાંહાંથી કાઢયાજી, વીઠલજીને નવ લહે વાઢયાજી. ૩૦
 સાડી સરસ ગોડિયાં ફેરીજી, બાંધણાં જોતી જોતે આધેરીજી. ૩૧

ઘાટડી ચોળી ને બહુ ચીરજી, દોશી ચૈને બેઠા જડુવીરજી. ૩૨
 શ્રીફળ સોપારી ને નંગ નાંણજી, કોટિ જીભે કહી નવ જાણજી. ૩૩
 સુનાનાં દડબાં દિવ્ય પ્રદજી, ચોંપે લાલ્યા ગરુડારૂઢજી. ૩૪
 અંતરખથી દેવતા નિરખેજી, વિસ્મૈ પામીને સહુ હરખેજી. ૩૫
 કુંઅરબાહ મંડપમાંહાં માહાલેજી, મેહેતો આપે મોહોસાળ વાહાલેજી. ૩૬

વલણુ.

વાહાલે મેહેતો મોહોસાળ આપે, સાન્નિધ લક્ષ્મીનાથ;
 મન ગમતાં ને મનમાન્યાં, પેહેરે સધળો સાથ. ૩૭

કડવું ૧૪. રાગ ધનાશ્રી.

મેહેતો બોલ્યા મુખ વાણી, કુંઅરી તેડો ગોર ગોરાણી. ૧
 આપો અમરી ને પટોળી, પૂજી પ્રેમે ચરણા ચોળી. ૨
 સાદ કરો શુકલ ને શુકલાણી, પાગ પખાલી શીશ પડે પાણી. ૩
 નાતનાંને રૂડી આપો સાડી, પૂજી પીયળ કરીને માડી. ૪
 પૂજે પ્રોહોણા દેશ વિદેશી, વિપ્ર વેદિયા નગરનિવાસી. ૫
 વસ્ત્ર જણ જણ પ્રત્યે આપી, યથાન્મેઝ લઘુચુર માપી. ૬
 તેડો સાસુ ને જોઠ જોઠાણી, સાડી સરસ શુદ્ધ પઠાણી. ૭
 માહાલણુદે વરની જે માડી, ગરવી પેહેરે દખણની સાડી. ૮
 જોડે લ્યો પુત્રી! બે થરમા, સસરાને સોંપો લૈ કરમા. ૯
 સરસ શોભીતો જામો, જામાત્રને અંગે સુખામો. ૧૦
 હાર એકાવળ મોટાં મોતી, કંઠે ધર કુંઅરી શું જોતી. ૧૧
 આ બે મણિ સુંદરજીને કાજે, પ્રેમે મોહલ્યા શ્રી માહારાજે. ૧૨
 સસરા સાસુની જે માડી, આપ કુંઅરી ઉત્તમ બેસાડી. ૧૩
 આંખે આંસુ ભરે એ ખુધી, કૈ તકે ગૃહશાળા રૂંધી. ૧૪
 દંપતી દીયર ને જોઠ જોઠાણી, અદ્ભુત રંગ પટોળી દો આણી. ૧૫
 દિવ્ય દીપતા દુશાલા, આપો વજેબાહના સુત વાહાલા. ૧૬
 સાદ કરો નણુક નણુદોષ, આપો વસ્ત્ર અનોપમ જોષ. ૧૭

નણદતણા કુંઅર જે નાહાના, બાદલાઈ ચીરે રેહેશે જાના. ૧૮
તેડા માસીજી ને માસો, સાડી સરસ, ભરૂચી ખાસો. ૧૯
ભિમાં ફાફીજી ને કાકા, આપો જ્યમ જુગમાંહાં રહે સાખો. ૨૦

કડવું ૧૫. રાગ ધનાશ્રી.

પુત્રી! સાદ કરીને ત્રેવડો મામીજી ને મામો,
સાસુજીને પૂછી પ્રેમસુ પ્રથમ મસ્તક નામો. ૧
ફાઈ કુઓ વૃક્ષતાત ને આપીને દો માન,
કેહોને આપવું ગાદે પૂછો, જે યોડું સાંભળે કાન. ૨
નાહાનાં મોટાં સગાં સમંધી, પ્રિયજન ને પાડોશી,
કુંઅરબાઈ કે રખે વીસરે, સાજન ડોસાડોશી. ૩
પીતાંબર પેહેરીને પાંખડી, હાંડે મોડામોડય,
નાહાની વહુને નારીકુંજર, સોહે સરખી જોડય. ૪
કુંઅરબાઈ કલધેરની સાડી, ઘેડ ઉકેલી જુએ,
કટિધરતાં કટાક્ષ સુ નિરખે, રતિપતિ મન મોહે. ૫
લાડકુંઅર જે લખણવંતી, અંબર ગ્રેહે આધેરી,
રખે અંગ ઉઘાડું દેખે, હૈડા સાથે હેરી. ૬
લાજબાઈને લાખી તારતો, જીવવહુ જુના સાડી,
માહારા સમજે મુખ ના કહો, તો તાતજી કેહે ત્રાડી. ૭
રાજબાઈનું રૂપ નરખતાં, મોહે ત્રિભુવન નાથ,
મરકલડે મેહેતાજી આગળ, ઓડે આવી હાથ. ૮
પુલબાઈ પુલી મંડપમાંહાં, છોરી છોડે ચીર,
ખુટીદાર દેખીને બાઈયાં, સંભારે જહુવીર. ૯

વલણ.

ચહુવીર ચીર પૂર્યા ધણાં, ખુટે નહી ભંઠાર,
મેહેતા કારણ લોક સરવને, મીલ્યા વિશ્વાધાર. ૧૦

કંઠવું ૧૬. રાગ દેશાખ.

- ભામની ભાવતી મધુર ભાખતી, મૃગાવતી કહે વાણીરે,
જગન કુંઅરી કહેજેરે, કમળા આ અંબર તું પાણિરે. ૧
- ઉદોતકુંઅર આનંદ પામી, માન્યામ્મ મને પુલીરે
ચાંપાં ચિત્ર લખી સી નિરખે, મોટી સુધયુધ બુલીરે. ૨
- લાખેણી લટ મૂઠી મુખપરિ, મરકલડે મૃગનેણીરે,
મકરધ્વજ સરખો મોહ પામે, નાગ કણા તુલ્ય વેણીરે. ૩
- લોચન ઉપરિ લટ લલિતાની, નાગિણ સરખી લળકેરે,
લેખીક પુરુષતાણું થું લેખું, મહા મુનિનાં મન ટળકેરે. ૪
- હસવું કેહેવું સૂણવું રમવું, કૌતક કેરી કોડયરે;
સ્વર્ગભુવન સરખું કહીએ તો, કવિને મોટી ખોડયરે. ૫
- સ્વર્ગચઢી સહસ્રગણી શોભા, ભૂતળ ઉપર ભાસીરે,
લાડ પાળવા લખમી સાથે, જાંઠાં આવ્યા અવિનાશીરે. ૬
- માંધરોલ માંઠાં મોટા મહાજન, શેઠ સંઘવી શ્રીપાલરે;
મોહન મહેતો પુંજે પારખ કીધા ઝાકઝમાલરે. ૭
- દેવો દોશી ને સુરો મુની, ગણુજી ગાંધી આવેરે
સ્નેહી જે સસરાજી કેરા, સંભારી તેડાવેરે. ૮
- કાહાનો કણુખી ને ઘોલી ઘોખણુ, મોટી માલણુ ડાહી,
નાહાનો નાખીક ઉભો નિરખે, કરમાંઠાં વીજણો સાહીરે. ૯
- તેજપાળ તંબોળી તેડયો, ઉભા ચારણુ શેઠજીરે,
મેહેતાને મુખે ના ન નીસરે, લહી વીઠલની વેઠરે. ૧૦
- પાણીહારી પુરીને આપો, નૂતન રંગની નાટીરે,
ભાટ રખે કે એક વીસરે, ગુણી પ્રગત હોય ધાટીરે. ૧૧
- ટાળાં સરવ ગાંધ્રવનાં તેડયાં, માંડયું હરિગુણુ જાનરે,
પ્રેમેસુ પટકુળ પામરી, આપે શ્રી ભગવાનરે. ૧૨
- અશ્વતથા રક્ષકને તેડયો, દળનારી ને દાસીરે;
કરમશી કુંભાર સાંચર્યો, આપે શ્રી અવિનાશીરે. ૧૩

કર ઓડી જણે જે માચું, તેહેને તે આપ્યું સારજ,
કારીગર કો નવ વીસરે, પથ તણો પીંડારરે. ૧૪
આપતાં ખુટે નહી વસ્ત્રતણો અંબાર,
મેહેતેજીએ કૃપા કરી તે, વેહેચી આખ્યાં નગર મુઝાર. ૧૫

વલણ.

નગર આખે વેહેચી આખ્યાં, સહુના પૂરી કોડજ;
મેહેતાને શીર હાથ ધરીને, શ્રી સાહત પધાર્યા રણુછોડજ. ૧૬

કઠવું ૧૭. રાગ ધનાશ્રી.

અતુરભુજ ચોખે વિખાણ્યું, મેહેતાજીનું મન,
ઝંડ ને ઝાં દવે ત્રવાડી, કેહે જીવતવ્ય ધન. ૧
પ્રાગજ પારધી એમ કેહે, મેહેતા મોટી વાત,
વીરમે પામ્યા વામન વ્હોરા, સ્વેદ ભરાણું ગાત્ર. ૨
ત્રૈલોચન ત્રવાડી ખોલે, પંચોલી પ્રત્યે પ્રીત્ય,
સ્વરગથી શોભા ધણીએ લહી રસિકની રીત્ય. ૩
દૂધો દવે ને રામે રાવળ, જસવંત જની જોડય;
કેસવજ કરોતિયો તાંહાં, હસી હાર્યા હોડય. ૪
પાઠક પોઠા પ્રસન્ન થઈને, વદે મુખથી વાણ્ય;
વ્યાસ વાસણુ વિલોકતાં, કેહે વૈષ્ણવને શી તાણ્ય. ૫
કાહાનજ કણસાગરો, ને ભાટ ભીમજ નામ,
પીતાંબર પંડયો નવ પ્રીછયા પ્રભુજનાં એ કામ. ૬
અષ્ટાદશ અખ્યાસી અદ્ભુત અલ્લ વિદ્યાના જાણુ,
વ્યાકરણી વેદિયા વૈદ જોશી વિશ્વે કીધું વખાણુ. ૭
વૈરાગી વિષ્ણુદાસના એ દાસ નામે શીશ,
વૃદ્ધવામા વારણે જાય, દેતી બહુ આશીશ. ૮
ભવ્ય વસ્ત્રે ભરી ભાવે, સંતોખ્યા સહુ લોક,
કથપતકુ થૈ કુંઅરખાઈ, શમ્યા સધળા શોક. ૯

કાપડું એક વીસર્યું તેની વિશ્વે જાણી વાત,
 કૃષ્ણજીએ કાપડાંનો, વરસાબો વરસાત. ૧૦
 નરનારી સહુ વીસમે પામ્યાં, વરત્યો જોજોકાર.
 પ્રેમ આણી ચોખ જાણી, કીધો મેહેતાને નમસ્કાર. ૧૧

વલણ.

નમસ્કાર કીધો લઘુ ગુરુએ, કહે મેહેતો ધનધન;
 નાગર નાત્યમાંહાં પ્રકટ થઈને, કીધું જક્તા પાવન. ૧૨

કડવું ૧૭. રાગ ધનાશ્રી.

કુમકુમ કેસર ધોળિયાં ને વરત્યો જોજોકાર,
 છેલ જખીલી છાંટે છરકે, શોભાનો નહી પાર;
 વૈષ્ણવે જીત્યું રે જીત્યું, હાર્યા હરિના દેધી, વૈષ્ણવે ૧
 મેઢિ મનોહર ગાન કરે ને વાજે બહુ નિશાન,
 ટીલાં ટપકાં ચોખા ચાંદલા, માહા સંતોષ મુખે વખાણ, વૈષ્ણવે ૨
 ગીત ગુરુવાણી સાહામા સાહામી સીમંત કેરાં ગાય,
 લલિતા લાજ મૂકી લોકની, આનંદ ઉર ન માય, વૈષ્ણવે ૩
 શ્રીફળ ને પુંગીફળ તાંબોલ, ફળનો આડો આંક,
 અલેહેતા અપરાધી પાપી, હરિજનને કહે રાંક, વૈષ્ણવે ૪
 ચાર બેદની આશિષ ઉત્તમ, વદે વિપ્રનાં વૃંદ,
 વૈકુંઠથી શોભા અતિ વાધી, છૂટે નાના છંદ, વૈષ્ણવે ૫
 આઠ ચાર ને નવ નીમેષ, ન મેહેલે ચરણ નિવાસ,
 તે હરિનો જે આશ્રે કરે તે, દુઃખ ક્યમ પામે દાસ, વૈષ્ણવે ૬
 ઉપમા એક જલે શી કહીએ કોડે કહી નવ જાય,
 મેહેતાજી માંહાંમેરા વેલા, નરખે વૈકુંઠરાય, વૈષ્ણવે ૭
 રીતભાત પરીપુરણ કરીને, મેહેતો થયા વિદાય,
 મોટા નાગર આજણુ માહાજન, પુંઠે વળાવા જાય, વૈષ્ણવે ૮

૧૭૭ વાળ્યા પુરવાસીને આગળ કીધો પોતાનો સાથ,
 હોતાજી જીનેગઢ પધાર્યા, ભજતા ત્રિભોવન નાથ, વૈષ્ણવે૦ ૯
 વરબાધ પર સાસરિયાં સહુ, સદા રેહે પ્રસન્ન
 હોતાજીની મામ દીઠી, પછે સહુકો રાખે મન, વૈષ્ણવે૦ ૧૦
 સાંઠાંમેરા મેહેતાતણાનો, કહ્યા યથા બુદ્ધિ વિસ્તાર,
 રાવે કરીને સાંભળે તે, છૂટે ભવ સંસાર, વૈષ્ણવે૦ ૧૧
 સંવત સત્તર આઠ અભિનવો, ચૈત્ર વદિ શનિવાર,
 ૧૧૫ હરણ તેરથને દાડે, પુણ્ય તણો નહિ પાર, વૈષ્ણવે૦ ૧૨
 જણે ભણે ને ગાય શીખે, સ્થિર રાખીને મન,
 જણવના યશ રસનાએ ભાખતાં, પ્રભુજી થાય પ્રસન્ન, વૈષ્ણવે૦ ૧૩
 રિ ભક્તનો મહીમા અદ્ભુત, કહ્યો ન જાય લેશ,
 ૧૧૬ વિંદ કૃપાએ થંથ બાંધ્યો, પ્રેમે પાટણ દેશ, વૈષ્ણવે૦ ૧૪
 ચાર પદારથથી ભક્તિ ન્યારી, સ્નેહે હરિ વશ થાય,
 ૧૧૭ અમર અજ અણુ ન જાણે, જાની શું જથ ગાય, વૈષ્ણવે૦ ૧૫

ઇતિશ્રી સાંઠાંમેરા ચરીત્ર જાની વિશ્વનાથકૃત સંપુરણ. શ્રી, શ્રી.

અથ હારમાળા પ્રસંગ.

રાગ સામેરી.

મહત ચરીત્ર મેહેતાતણું, હવાં તેહેને ભાવે બાણું,	૧
સહુ દેખતાં આખ્યો હરિ હાર, તેહેનો સાંભળો પ્રકાર.	૨
જુનાગઢ નગર મુઝાર, વાધી ખ્યાત મેહેતાની અપાર.	૩
મોહોસાણું કીધું ચક્રપાણિ ઘેરઘેર ચાલી તે કાહાણી.	૪
સૂણી જથ મેહેતાનો વાર લોક આવે દરસન સાર.	૫
કેટલા દુરબુદ્ધિ ધરતા, અમાની નિંદા કરતા.	૬
જેહેને મન નહી વિશ્વાસ, તે હરિ ભક્તનું કરે હાસ્ય.	૭
આનંદી સદા ભક્ત જન, પ્રાણી માત્ર ઉપર પ્રસન્ન.	૮
પુર માહે એક ઉત્તમ ઠામ, જે દામોદરજનું ધામ.	૯
હરિમંદિર શોભા છાજે જાંઠાં સ્વે દામોદરજી વિરાજે.	૧૦
તાંઠાં સેવા ચાહે રાજરીત, બંદીજન ગુણી ગાય ગીત.	૧૧
નિત્ય દરસન પામે સહુ લોક, તેણે ન મળે કોહોને શોક.	૧૨
રાજદ્વાર મંડલીક કેરૂં તાંઠાંથી સમીપ છે દેહેરૂં.	૧૩
નરસેં મેહેતો વૈષ્ણુવરાજ નિત્ય આવે દરસન કાજ.	૧૪
કર માહે ધરે બેહુ તાળ, ગાતા આવે ગુણ ગોપાળ.	૧૫
સાથે સોહે વૈષ્ણુવની ટાળી, બીજી સખી સકળ મન બોળી.	૧૬
લીલા રૂપનું ધ્યાન ધરતા, મેહેતો એણીપેર હરિદ્વાર સંચરતા.	૧૭
આવે નિત્ય આયમતે સૂર જેહેને હરદે હરિરસ પૂર.	૧૮
ગાય આરતી આનંદ આણી, રહી સનમુખ શાંગપાણિ.	૧૯
કોટિ છબિ રૂપ છે જાતકાર, સેવકે ધરાવ્યા છે હાર.	૨૦
એકઠી થઇ છે બહુ માળ, તેણે શોભે સ્વરૂપ ગોપાળ.	૨૧
મેહેતો આરતી કરી નમે જેવારે, હાર આપે દામોદર તેવારે.	૨૨
તે સંગી મેહેતાનાં નીરખે, મનમોહે અતિ ધણું હરખે.	૨૩
હાર આપી ધરે શીશ હાથ, મેહેતો ગાજી કેહે ગોપીનાથ.	૨૪

ગુણ ગાતા મંદિર આવે કંઠ હાર પ્રસાદી સોહાવે.	૨૫
સહુ વિચાર કરતા ચાલે, પ્રભુ પોતે હાર કંઠે ધાલે.	૨૬
ધણા કાળ તપસ્યા સાધે, તેહેને એહ પ્રસાદ નવ લાધે.	૨૭
એહેને ચરણ અડકે જોહ, ગર્ભવાસ ન આવે તેહ.	૨૮
આપણે પુજ્યા હશે શ્રીરંગ, તો પામ્યા મેહેતાનો સંગ.	૨૯
એ કે કારણરૂપ કાહાળ્યો આપણે ભાગ્યે આંહાં આવ્યો.	૩૦
મેહેતાજીની મંડળી જોહ, નિત્ય રચના દેખે એહ.	૩૧
મેહેતાને કૃપા અપાર એણી રીતે પામે નિત્ય હાર.	૩૨
વૈષ્ણવ કરે પરસ્પર વાત, અનુક્રમે તે વરતી ખ્યાત.	૩૩
વારતા ચાલી નગર સુઝાર, સૂણી વિસ્મે થયું સહુ અપાર.	૩૪
સહુને મનમાં એહેવો ભાવ, મેહેતો ભવસાગરનું નાવ.	૩૫
એહેને સંગે પલક જો રહીએ તો સઘ કૃતારથ થઈએ.	૩૬
હામે હામ લીધી સંભાળ, એથી અળગો નથી ગોપાળ.	૩૭
એહેની ભાભીએ અપમાન દીધું, પ્રથમ તાંહાં થકી રૂળ સીધું.	૩૮
એહેને ન્યાતે વાર્યો જોવારે, બે રૂપ દેખાડ્યાં તેવારે.	૩૯
જો ભોજન સમે સહુએ હઠ ફાધો, તો તાંહાં પ્રભુએ દંડ દીધો.	૪૦
લોકે પ્રાધુણ્ય સંત પધરાવ્યા, તેવારે હરિ પોતે સામગ્રી લાવ્યા.	૪૧
પાણી માગ્યું તે વાત ન જાણી આણી પાયું શ્રી ચક્રપાણિ.	૪૨
હુંડી મિષાંતરે હસિયા લોક, તો પામ્યા રૂપેયા રોક.	૪૩
પુત્ર પરણાવ્યો તે પ્રસીધ, હરિલીલા તાં બહુ સન્નિધ.	૪૪
મોહોસાળું પુત્રીને કીધું કોહો કરજ ક્યાંહાંથી લીધું.	૪૫
એ તો નિશ્ચે પ્રગટયો દેવ, એહેની ભાગ્યે પામીએ સેવ.	૪૬
એહેવી સાધુએ વાત વિચારી, મેહેતાની કીરત વધારી.	૪૭
અનુક્રમે મેહેતાની ખ્યાત, સૂણી માહર્યવંત જો જાત્ય.	૪૮
દેષી જનને દ્રેષ આવ્યો એ તો પાખડે સિદ્ધ કેહેવરાવ્યો.	૪૯
માહા મોટા વેદાંતી જોહ, અહંકારે આવર્યા છે તેહ.	૫૦
હાર પામ્યાની વાત જાણી, બોલ્યા મહરવંત એમ વાણી.	૫૧

જોહેનો વેદ ન જાણે પાર, તે કલિમાંહાં ન મીલે નિરધાર. ૫
 તે મેહેતાને હાર ક્યમ આપે, કલિમાંહાં દૈવત નવ વ્યાપે. ૫
 જોહેને અધીન શાસ્ત્રપુરાણ, સંશે માંહાં એ પડિયા પ્રાણ. ૫
 યોગી તપેશ્વર સહુ સંન્યાસી તેહને મનમાંહાં આવે હાંસી. ૫
 સકળ તીરથ અમો કરિયાં, યાગ, જપ, દાન ક્રમ આચરિયાં. ૫
 ભાષ તે ધર્મ સધળો ખોટો, પેલો વિષયી નરસૈયો મોટો. ૫
 નાચી કુદીને વાહી રે તાળ, તેણે રીઝયા શ્રી ગોપાળ. ૫
 મૂરખ સધળું થયું આ ગામ, નરસૈયાને કરે પ્રણામ. ૫
 નવ પામીએ લીધે સમાધિ, ક્યમ રીઝે કીધે ઉપાધિ. ૬
 વૈરાગી હુતા વળી જોહ ભીમ આદે સધળા તાં તેહ. ૬
 સહુએ વિસમે વાત વિચારી, એક સુઝ અંતર ધારી. ૬
 સહુ એકમતો એમ કીજે, એહેની પરીક્ષા કાંઈક લીજે. ૬
 જૈ મંડળિકને એમ કહીએ, અમો તાહારા નગરમાં શું રહીએ. ૬
 નરસૈએ નગરી બ્રહ્મ કીધી એહેને શિક્ષા જોધએ દીધી. ૬
 પછે રાજદરબારે સહુ આવ્યા, રાય મંડળિકને મન ભાવ્યા. ૬
 વૈરાગી, યતિ સંન્યાસી, બહુ કાળના જોગઅભ્યાસી. ૬
 વિપ્ર આવ્યા પુરના વાસી આવી વાત મેહેતાની પ્રકાશી. ૬
 રાજ તાહારી નગરી માહે, ઉનમાદ અતિસે થાયે. ૬
 એક નાગર નરસૈયો નામ, તેણે વણસાડયું આ ગામ. ૭
 સહુ લોકને જુર્કી નાંખી, તેહેની આ સભા સહુ સાખી. ૭
 ઘેર ઘેર હીડે છે માતો, પરખીને કંઠે બાંહ વાહાતો. ૭
 ગાય ઉઘાડો શણગાર, નીરલજ કીધાં નર ને નાર. ૭
 કરે એહેવો આખનો ચાળો, સહુ લોકને લાજે છે વાહાલો. ૭
 રૂડાં વસ્ત્ર પેહેરે છે અંગ, પરનારી સાથે રમે રંગ. ૭
 એમ કરતાં બહુ દન વીસ્યા, અમો તમને કેહેતા નોહોતા. ૭
 હાવું તો વાત મધ વાધી, મનમાંહે તો ગાંઠ બાંધી. ૭
 પરમેશ્વર એહેને મળિયો, મેહેતો દેવ કરી સહુએ ગણિયો. ૭

નિલ આપે હરિ એહેને હાર, દામોદર દેહેરા મુઝાર. ૭૬
 એમ ધરમ તણો લોપ થાય, અમે તે દુઃખ ક્યમ સહેવાય. ૮૦
 માટે ભય વચન તેડી ભાષો, એહેને ઉપાધિ કરતો રાષો. ૮૧
 માંડલિકે સૂણિયું જેવારે, અતિ કોધે ભરાયો તે વારે. ૮૨

વલ્લભ.

કોધ ઊપન્યો મન વિષે, બોલ્યો એમ રાજાન;
 હવડાં તેડાવી નરસૈયાને, શિક્ષા કરૂં આ સ્થાન. ૮૩

કડવું ૨. રાગ સારંગ.

મંડળિક રાજા માહા બળવાન રાજ્યમદ ધરતો અભિમાન. ૧
 આવી બેઠો સભા મુઝાર દિવસ પાછલો ધરી બે ચાર. ૨
 પ્રધાન પ્રત્યે વાણી બિચરી નેત્ર રહ્યાં છે કોધે ભરી. ૩
 જુઓ લંપટ નાગર નરસૈ' નામ લંપટ કીધું આખું ગામ. ૪
 ઘેરિ ઘેરિ હીડે છે નાચતો લોકથકી એ નથી લાજતો. ૫
 પરજીને કંઠે બાહુ ધરે એણી પેરે નાચે કીર્તન કરે. ૬
 વિપરીત એક સાંભળ્યું કાન એ ભિયાને વળી મળ્યા ભગવાન. ૭
 નિલ દામોદર આપે હાર જે ગાતો હીડે વિષમ શૃંગાર. ૮
 સંન્યાસી વૈરાગી પુરતણા જેહેને ભજતાં થ્યા દિન દિન. ૯
 પાખંડ દેખી લાભ્યા તેહ પ્રભુ મળ્યાનો મન સંદેહ. ૧૦
 એણી રીતે જે મળે હરિ તો વેદ મર્યાદા જુડી કરી. ૧૧
 એહેલું જાણી લાભ્યા રાવ કોહો વજરજી તમારો શો ભાવ. ૧૨
 મંદમતિ બોલ્યો પરધાન, મેહેતાનું ઉતારો માન. ૧૩
 શ્રીપાત સહુને તેડો આમ, સભામાહે આપો શુભ ઠામ. ૧૪
 વૈરાગીને આદ્યજી જેહ, પંડિત સહુને તેડો તેહ. ૧૫
 જે સહુને મનિ છે નિરધાર, જે નરસૈયાને આપે છે હાર. ૧૬
 સભા દેખતાં આપશે હરિ, તો તો એની ભક્તિ ખરી, ૧૭
 જે સહુ દેખતાં ન પામે હાર તો એહેને હણવો નિર્ધાર. ૧૮

પ્રધાને એમ કીધો બોધ, મંડળિકને મનિ વાધ્યો કોધ.	૧૯
પ્રધાને કહ્યું તે ખરૂં. આજ પરીક્ષા એહેની કરૂં.	૨૦
અનુચર મોકલ્યા પુર મુજાર. ફરી સહુ તેડયા તેણીવાર.	૨૧
ક્ષણ એક માંહાં આવ્યું સહુ મળી. રાજસભા બેઠી મંડળી.	૨૨
યથાયોગ્ય આપ્યાં અસંન. રાજ એમ બોલ્યો વચન.	૨૩
પ્રધાને જે કીધો વિચાર, તે સહુ પ્રત્યે કબો વિસ્તાર.	૨૪
રાજ પ્રત્યે બોલ્યા વાણુ. બણ્યાગણ્યા જે શાસ્ત્ર પુરાણુ.	૨૫
સભા માહે જે જડશે હાર, તો મેહેતો સાચો નિરધાર.	૨૬
પણુ યંત્ર મંત્ર કાંઈ એહેમાં મીલે, હાર અણાવે તેહેને બલે.	૨૭
એક હીરની દોરી મળાવો સાર, તેણે અમો ગુંથશું હાર.	૨૮
વેદમંત્ર મુકશું માંહાં કુદ્ર મંત્ર તાંહા પ્રબલ ન થામ.	૨૯
તે પ્રભુના કંઠિ મુજાર આંટી ભરાવો તાંહાં દસ બાર.	૩૦
હરિ મંદિરનાં જે કપાટ તે કીધાં જોધએ સપાટ.	૩૧
તાણુ દૈને મુકો તાંહાં કો જન જે ન શકે તેમાંહાં.	૩૨
રાજએ સહુ મનમાં ધર્યું. કલ્યા પ્રમાણે તે આચર્યું.	૩૩
રાજ સભા માંહાં આવ્યા જેહ, મુખ્ય મુખ્ય નામ કહે છે તેહ.	૩૪
એક પાસ વૈરાગી સનમુખિ તેહેમાં બીમ નામે તે મુખિ.	૩૫
એક પાસા બેઠા શ્રીપાત, મહા તપેશ્વરી વિખ્યાત.	૩૬
નરસૈં આશ્રમ બેઠા તાંહાં મુકંદઆશ્રમ સમીપ છે જાંહાં.	૩૭
અદ્ભુતઆશ્રમે વાળ્યું આસન ગોવિંદઆશ્રમ બેઠા પાવન.	૩૮
અદ્વૈતઆશ્રમ બેઠા બુદ્ધિમાન, કેશવઆશ્રમ ને કૈવલ્ય જ્ઞાન.	૩૯
માધવઆશ્રમ બિરાજે મધ, બ્રહ્મભારતી મોડે સિદ્ધ.	૪૦
શ્રીધરઆશ્રમ ને વાસુદેવ. શિવેશ્વરઆશ્રમ મહાનત ખેવ.	૪૧
અચ્યુતઆશ્રમ વિશ્વેશ્વર જાંહાં નારાયણ આશ્રમ બેઠા છે તાંહાં.	૪૨
દામોદરઆશ્રમ સિદ્ધ કેહેવાય. પ્રસાદપુરી બેઠા સભામહાય.	૪૩
અનેક બ્રાહ્મણ વિદ્યાવાન. વિદ્યામદે આવરિયું જ્ઞાન.	૪૪
રામાતંદ બેઠા દંડ ધરી, જેહેને વાહાલા પૂરણ હરિ.	૪૫

અતિ આગ્રહે તેડયા તેહ, દેષ રહિત સાધુજન જેહ. ૪૬
 શ્રીધર પંડિત એક માહા ગુણવાન, તેહેને મંડળિકનું બહુ માન. ૪૭
 તેહેને વાહાલા વૈષ્ણવ અપાર, રાજને વાર્યો બહુ વાર. ૪૮
 તમે રાજ ! શાહાને હઠ કરો. નરસૈયો છે ભક્તજ ખરો. ૪૯
 તે ન સાંભળ્યું રાયે કાન, મહા મદ ધરતો અગનાન. ૫૦
 સભા રચી પૂરણુ જેવાર મંડળિકે કીધો હુઆર. ૫૧
 અનુચર પ્રત્યે વાણી કહી મેહેતાને તેડી લાવો અહીં. ૫૨

વલણુ.

તેડી લાવો આ સભામાંહાં નરસૈયાને વેગે કરી,
 જેહ ભક્તિ કેહેવી કાહાવે અમ મીલ્યા એહને હરિ. ૫૩

કડવું ૩. રાગ વેરાડી કાફી.

અનુચર આઘ્યો તેડવાને મેહેતાજીને ધામ.
 મેહેતાજીનું સ્વરૂપ દેખતાં, કીધો દંડ પ્રણામ. ૧
 દર જોડીને કરી વીનતી, સાંભળીએ હો સ્વામી.
 રાજજી તમને તેડે છે, સભા રચી છે નામી. ૨
 બ્રહ્મસભા મેલીને બેઠા તમસુ છે દાંધ કામ,
 વેગે કરી પધારો સ્વામી, રાજ કરે ધામ. ૩
 વૈષ્ણવ વૃંદમાં કીર્તન કરતાં મેહેતે સાંભળી વાણી.
 તાલ યહીને ઉઠયા પોતે, સમયાં શાંગપાણી. ૪
 વૈષ્ણવ સધળા વિગ્ર થયા, મનિ શો હશે વિચાર.
 જો મેહેતા સાથે વાદ કરશે તો શામજી કરજો સાર, ૫
 રાજસભામાંહાં મેહેતો આઘ્યા, કરતા જેજેકાર.
 ચોહોપાસા બગ પંક્તિ બેઠી મધિ મહેતો ઉદાર. ૬
 ક્રોધ કરીને રાજ બોલ્યો, મેહેતા પ્રત્યે વાણી.
 નગરસોઠ મોણું તેં લંપટ તે વાત મેં જાણી, ૭

લોકમાંહે વળી વાત ચલાવી જે હરિ આપે છે હાર.

તે દષ્ટે જોયા વિના તુંહને, નહી મૂકે નિરધાર. ૮

આજની રાતની અવધી કરૂં છું, સભા સમસ્ત આ જાણે,

ચાર પહોરમાંહાં હાર ન પામાં તો, મારૂં નિશ્ચે વ્યાંહાંણે. ૯

સભા સહુ સાંભળતાં રાગ જોલ્યો કઠિણ વચન.

દુરિજન લોક તે મનમાંહાં હરખ્યા, મેહેતો વદન પ્રસન. ૧૦

અંતઃકરણમાંહાં એહેવું જાણ્યું, જે હરિને ગમતી વાત.

દુષ્ટ સભા મુખ મર્દન કરીને, ભક્તની વર્તાવશે ખ્યાત. ૧૧

સમઝી અભિપ્રાય પ્રભુજી કરો, કરમાંહાં લીધી તાળ.

અતિ આનંદે ગુણગાન આરંભ્યું, સમર્થા શ્રીગોપાળ. ૧૨

સંન્યાસી સહુ વિસ્મે પામ્યા, ખીહીતો નથી લગાર.

આજ એવડું શું એ હરખે છે, પૂછીએ સમાચાર. ૧૩

ભીમ વૈરાગી કહે મેહેતાને એ રીત શી રાખો.

ગાન તાન ને નાટક વિદ્યા એહેતો ભેદ કાંઈ ભાખો. ૧૪

રામ ભજ્યાની એ પદ્ધતિ નોહો, જાંહાં લગી નહી વૈરાગ્ય,

આજ થકી એ મૂકી છાંડો ઊગર્યાનો નથી લાગ. ૧૫

વલણ.

જિતયાનો નથી લાગ નાગર, વિષય ભાવ સહુ પરહરો.

નહીતર જે સિદ્ધાંત મનનું, પ્રમાણ પૂર્વક ઉચ્ચરો. ૧૬

અથ વિવાદવર્ણન.

પદ ૧, રાગ ગોહી.

ભાઈ ! મુંને હરિ જોવાની ટેવ પડી. અંતર અતિમ્મ પ્રીત જડી,

માહારા નાથને ન મૂકું એક ઘડી, ભાઈ ! મુંને. ૧

આખા દિવસનો રળી ખપી આવ્યો, બાબીએ ન મૂક્યું પાણી.

મેં જાણ્યું એ વેરણિ માહારી, બાબી નોહો પણ ગેરાણી, ભાઈ ! ૨

નામાનાં છાપરાં છાહી ગયો. આપી કબીરને નિર્મળ વાણી.
એહેવું જોતાં મુને શરણ પ્રભુ રાખશે સેવક જાણી, બાપ! ૩
ધન વૃંદાવન, ધન યમુનાતટ, ધન્ય કૃષ્ણ રાધા રાણી,
બણે નરસૈયો તે દીધી નાથ છબીલા શં પ્રીત બંધાણી. બાપ! ૪

પદ ૨, રાગ ગોડી.

કોણ છે છબીલો ને કોણ છે નાથ, કોણે મૂચ્યો તાહારે મસ્તક હાથ.
તું વિષમરસ માંહાં બીનો રેહ, હરિ મળવાનો મારગ કેહ, તાહારો કોણ. ૧
લ'પટપાણું તું મૂકી દે, અને અણબોલ્યો અધ્યાત્મ ગ્રહે,
સીધો વૈરાગ્યપંથ જો મજે તો ગર્ભવાસનો ફેરો ટળે, તાહારો. ૨
આ સરવ સંન્યાસી કેહે છે તુંને, પછે કહીશ વાર્યો નહી મુને.
બીમ બણે નરસૈં કાં બમે? ગુરુ વિના ગાન ન આવે કિમે, તાહારો. ૩

પદ ૩, રાગ ગોડી.

કઠિણ કાર્ય મુને બાબીએ દીધું રીસાવી ગયો વન મુઝાર.
તીવ્ર તપ મેં વનમાંહાં કીધો. પ્રસન્ન થયા મુને શ્રી ત્રિપુરાર, કઠીણ. ૧
ભોળા શંકર પ્રસન્ન થયા ને, મસ્તક આવી દીધો હાથ.
સોળ સહસ્ત્ર ગોપી સુ રમતાં રાસ દેખાડ્યો વૈકુંઠનાથ, કઠીણ. ૨
હેત કરીને મુને શિક્ષા દીધી કૃપાનાથ હમયાબરતાર.
નરસૈયા તું લીલા ગાજે જે કીધી કૃષ્ણ અવતાર, કઠીણ. ૩

પદ ૪, રાગ ગોડી.

આમે કળજુગના લોક વિષયી તે માંહે તું વિષે ગાય.
જણે કીધું તે આપણુ ક્યમ કીજે. પ્રભુ મોટા વૈકુંઠ રાય? આજે. ૧
જણે જોની ગોવરધન ધરિયો તે, આપણે ક્યમ ધરાય?
જણે જોની કાલિનામ નાથ્યો તે, આપણે ક્યમ નથાય. આજે. ૨

થા સંન્યાસી. જે રહે કાશી. બહો હોય તો નિર્ગુણ રહે,
ભીમ બણે કહ્યું કર માહારું. ગર્જના કરી મુખિ રામજી રહે, આગે. ૩

પદ ૪, રાગ ગાંધી.

ગરદા થૈશે તેવારે રામ દહીશે, હવડાં દહાને માહારે ખપ નથી.
છેલછખીલો ને છોગાળો તે ગાયો મેં ગોકુળપતિ. ગરદા. ૧
કૃષ્ણ ખાત ને તાત કૃષ્ણજી; સગો સહોદર કૃષ્ણજી સહાય.
કો નદો, કો વદો મને. મેં ગોવિંદો મૂક્યો ન જાય, ગરદા. ૨
ચડ મૂકીને, ડાળ કોણ સાહે? કુર મૂકીને કુકસ કો ખાય ?
રંગીલા છખીલાને મૂકી રામ મગવાણિયાને કોણ ગાય ? ગરદા. ૩
સનક સનંદન, મુનિજન વંદન, તે ઠાકુર મોરે રૂંદે રહે.
ગિરિવરધારી, કુંજગિહારી, ભક્તવચ્છળ ખીરદ વિઠૂલ વેહે, ગરદા. ૪
પૂરણ બ્રહ્મ સદા હિતકારી, દોહલું દાસતાણું નવ સહે.
બણે નરસૈયો, ભીમ ! કહ્યું કર માહારું, ગર્જના કરી મુખ કૃષ્ણજી રહે.
ગરદા. ૫

પદ ૫, રાગ સામેરી.

જુઓ, રામજીને નંદે નામરો, અધ્યાત્મ શ્રદ્ધાનો આધરો.
રામવિના કોણ ભવજળ તારે, તું જોની મન વિચારી.
ચરણ રેણુના સ્પર્શ થઈ ઉદ્ધારી ગૌતમનારી. જુઓ. ૧
સાગર માંહાં શિલા જેણે તારી, હીમરને વૈકુંઠ આપ્યું.
ચિરંજીવ વિભીક્ષણ કીધો, રાવણ કુળ ઉત્થાપ્યું. જુઓ. ૨
રામને બણે ચંકર સરખા જે તારક મંત્રનું હારદ લેહ,
ભીમ બણે, મ બૂલ નરસૈયા ! આંખ્ય મીચીને રામજી કેહ, જુઓ. ૩

પદ ૬, રાગ સામેરી.

તું રેહ રે બેસી, રામદાસિયા ! તેં દંબે રામ ઉપાસિયા. તું રેહરે. ૧
 રામના સેવક હોય સૌમ્ય દૃષ્ટિ, તે ન કહે કાણેને માહું,
 રામકૃષ્ણ માંહાં અંતર શાહાનો ? શાન તાહાં નાહું, તું રેહરે. ૨
 કેવળ અહ્લ છખીલો માહારો, ગોકુળ માંહાં ગૌ ચારી.
 અહ્લા, ઇન્દ્ર, નારદ, હતાશન, દેવ ગયા સરવ હારી, તું રેહરે. ૩
 વૈરાગી થયે કાંઈ રામ મીલે નહી જાંહાં લગી ન આને વિવેક !
 મૂરખ ભીમ ! કહે નરસૈયો રામકૃષ્ણ તે એક, તું રેહરે. ૪

પદ ૭, રાગ કાહાલેરો.

નરસૈઆશ્રમ સંન્યાસી કહે, પાંચ પટમાસ કીધા મેં કાશી.
 આત્મ અબ્યાસી હું થયો રે, તોહે મેં નહી દીઠા અવિનાશી, નરસૈ. ૧
 બોહોતર પટમાસ પ્રાપ્ત માંહાં નાહો, સવાસો મથુરાં સેવ્યું.
 તોહે મેં સ્વપ્ને ન દીઠા હરિ તો તુંને દરસન કેહેવું ? નરસૈ. ૨
 સર્વ ઉપરિ સંન્યાસી થાશે. તાહારી પત જનનારી ખરી.
 નરસૈઆશ્રમ એણી પેરે બોલે, તુને હાર નહી આપે હરિ. નરસૈ. ૩

પદ ૮, રાગ કાહાલેરો.

રેહે રે ભગુઆ લવલવ કરતો. વાંડે આંહાંથી ઉઠી જ
 વૃથા વચન ચાલે નહી તાહાંડે ટાઢી બાલી બાખરી ખા. રેહે. ૧
 વૈષ્ણવના ભોગ તો નથી દીઠા તેં દાઢા દુઃખના વેડયા.
 ભાવે એટલા ખા વીણી વીણી ઓ પેલા વડના ટેટા. રેહે. ૨
 જો તું હિત વાંછાં પોતાનું સુંદરસ્થાન છખીલો ગા.
 ભણે નરસૈયો, સૂણ જોગીડા માળા ધરી તું વૈષ્ણવ થા. રેહે. ૩

પદ ૯, રાગ કાહાલેરો.

માહા રંડનો માલા ધરાવે ! જોતાં કપટી, સુધો નહી.
 ચીર્ધુ તિલકને છાપાં ચોઢ્યાં. તું પ્રાણણ માહાં ગણવો નહી. માહા. ૧
 મિતાક્ષરા કાઢી જોવરાવો; જુઓ અષ્ટાદશ પુરાણ;
 કીહા પુસ્તક માંહે લખ્યું છે જે માલા ધરે મળે પુરુષપુરાણ. માહા. ૨
 તુંહે ગેહોલો ને રાજ ગેહોલો. બેહુ માંહાં નથી એકુને કામ.
 મુકંદઆશ્રમ કેહે, નરસૈયા રેહેવા દે તાહારો સુંદરયામ. માહા. ૩

પદ ૧૦. રાગ આશાવરી.

અદેખા લોક તે અણુધટ બોલે પણ મર્મ ન જાણ્યો જાયરે.
 જેહોનાં મન જેહોસુ બંધાયાં તે કેહી પેરે મુકાયરે. અદે. ૧
 બ્રહ્મ(જી) પદારથ સહુકો જાણે પ્રીત બલી મન માંહાંયરે
 સ્નેહી પુરુષનું કારણ મોટું તેહોનાં નેણાં અલગ જણાયરે. અદે. ૨
 સામળીઓ માહારે રૂદે સમાયો તે જુઠડા લોક નવ જાણેરે
 બણે નરસૈયો, સૂણ જોગીડા ફાકટ શાહાને તાણેરે? અદે. ૩

પદ ૧૧. રાગ આશાવરી.

જોવિંદઆશ્રમ કેહે સંન્યાસી પ્રીત પ્રીધી તાહારીરે
 મહા વાયક ઉપદેશ વિના નવ મળે નાથ મુરારિરે. જોવિં. ૧
 શ્રીપાત થૈ મેં સરવસ્વ મુક્યું અષ્ટયોગ મેં સાધ્યોરે
 દંડ કમંડળના ધારીથી માલાધર કયમ વાધ્યોરે? જોવિ. ૨
 નાચે કુદેને તાળ વળડે પરમ પદ નવ લહીયેરે
 ઉદરપૂરણ પાખડે કરવું વળી લોકને અદેખા કહીયેરે જોવિ. ૩
 માલા મુકીને થા સંન્યાસી. અમો આપું ઝોંકારે
 જોવિંદઆશ્રમ કેહે, નરસૈયા નાચે નહી પામે હારરે. જોવિ. ૪

પદ ૧૨. રાગ મારૂ.

શ્રીપાતને સિદ્ધિ ન હોય રે વૈષ્ણવ વિના ન તરે કોયરે. શ્રીપાત. ૧
 કીયો સંન્યાસી શરણ પામ્યો દંડ ધારી રે ?
 તમે વૈષ્ણવની નિંદા કરો છો નરકના અધિકારી. શ્રીપાત. ૨
 સ્ત્રી મરે, ખાવા ટળે તે વારે ભગુઆં પેહેરો રે,
 પ્રીત ભક્તિ વૈરાગ્ય વિના યુગ્યો કાન બહેરો રે. શ્રીપાત. ૩
 ઓંકારનું કરો અથાણું વૃંદાવન ચાલો રે
 ભણે નરસૈયો, દંડ મુકી માહારી સાથે તાલ ઝાલો રે. શ્રીપાત. ૪

પદ ૧૩. રાગ મારૂ.

મેહેતા તાહારી વાંકી વાણીરે ઓંકારપેં તાલ વખાણી રે. મેહે. ૧
 રાગ કરી કરી કીર્તન કરે વળી કોટ હલાવે રે
 ઉત્પાતવાત કરે મહેતા તું શ્રીપાતને તાલ ઝલાવે રે. મેહે. ૨
 નિર્ગુણ બ્રહ્મ રામ મુકીને વિષય ગાય રે.
 નાચે બ્રાહ્મણ બ્રહ્મ થેને. શું સૂતો વૈકુંઠરાયરે ? મેહે. ૩
 નિંદા કરાં પરમહંસની. કોણે કીધો ગેહેલોરે ?
 ભીમ ભણે, ભજ્ય રામને મુખ્ય કૃષ્ણ છબીલોરે. મેહે. ૪

પદ ૧૪. રાગ રામગ્રી.

તે ક્યમ મુકીએરે જે અધક્ષણ મુક્યોરે ન જાય ?
 સૂક્ષ્મરૂપ સામજો માહારો, માહારા રૂદે માંહે સમાયરે. તે ક્યમ. ૧
 અમો છું વૈષ્ણવ છેલછબીલા. તું શું સમજાં ભેદ કાંધરે ?
 વૃંદાવનમાંહાં કૃષ્ણ છબીલો તે ગોપીને દે સાંધરે. તે ક્યમ. ૨
 નરસૈયો તે શણગાર સદા ગારો. ભીમડો બળીને મરશેરે,
 આપણુ બેહુને વાદ મંડાણો સાચો હશે તે તરશેરે. તે ક્યમ. ૩
 એ રસનો સ્વાદ શંકર જાણે ગોપીએ શું લીધો માગીરે,
 ભલી પેરે પીધો સનકાદિક તેહેનો નરસૈં વિભાગીરે. તે ક્યમ. ૪

પદ ૧૫. રાગ અશાવરી.

વૈરાગ્ય વિના નથી પામવું અકળ સ્વરૂપ ભગવાન રે,
 સમરે દરસન ક્યાંથી આપે વિના આત્મજ્ઞાન રે ? વૈરાગ્ય. ૧
 વૈરાગ્ય સનકાદિક ભોગવે ધ્રુવ, અમરીષ પ્રહ્લાદ રે,
 તે દિશા તુંને ક્યાંહાંથી નાગર ? મિથ્યા કરવો વાદરે. વૈરાગ્ય. ૨
 વૈરાગ્ય વિદુરને જો હુતો તો પામ્યો વિશ્વાધારરે,
 તાહારી પેરે કાણે ગાયો ઉઘાડો શણુગારરે ? વૈરાગ્ય. ૩
 લંપટપણે તું હાર નહી પામાં. એ રાઘવ મિથ્યા લાગીરે,
 બીમ બળે, કહું કર માહાઈ. નરસૈયા થા વેરાગીરે. વૈરાગ્ય. ૪

પદ ૧૬. રાગ આશાવરી.

મુંડ મુડાવી ને ટોપી ધાલી ન થયે વેરાગીરે,
 અમો છું વૈષ્ણવ છેલછપીલા હરિસુ તાળી લાગીરે. મુંડ. ૧
 અહંમતા ભાગી તે વેરાગી જેહેની અનહદશીંગી બોલેરે,
 ભેષ ધર્યો ને દ્વેષ રહ્યો તે જોગી અસુરને તોલેરે. મુંડ. ૨
 સંસાર વહેવાર સરવ સાચવીએ વિકારથી વેગળા રહીએરે,
 સરવ ભૂત સમદષ્ટિ હોય તેહેને વૈષ્ણવ કહીએરે. મુંડ. ૩
 અભિમાને તેં સહુ સુકીત ખોલાં પ્રીતરંગ નથી લાગ્યોરે,
 બણે નરસૈયો, ભગુઆં મુકી પેહેરે પંચરંગીનો વાગોરે. મુંડ. ૪

પદ ૧૭. રાગ બિહાગડો.

હો જેહેલા નાગર નવ કીજે વાદ જો વૈષ્ણવ નામ ધરાવીયું તો
 વદવાનો શોરે સ્વાદ ? હો જેહેલા. ૧
 ભક્તને બઠવું કીશુંરે જે લક્ષ્મીવર માહા લીન ?
 પંચમુખે પંચવક્ત્ર તજ્યાં સંધર્યું છે કોપીન. હો જેહેલા. ૨
 શુકદેવ, દુર્વાસા ને વ્યાસજી કરતા ભગુઆં અંગીકાર,
 નટુઆની પેરે નાચ્યાં છાં ગાય ઉઘાડો શણુગાર. હો જેહેલા. ૩

શ્રીકૃષ્ણ સ્વામી સરવતોરે ભાષ ! ભક્તનું એ છે કામ,
માધવઆશ્રય કેહેરે સંન્યાસી, નથી ભિન્ન કેશવરામ. હો ગેહેલા ૪

પદ ૧૮. રાગ રામગ્રી.

કેણુ ઠાકુરને વિનવું વિઠલા કમળાના નાથ મન શું વિચારો,
દ્રોપદી લાજને કાળે આવ્યા હરિ દુખ પામે ક્યમ દાસ તાહારો? કેણુ. ૧
પ્રગટ થયું નામ ભૂતળે ભૂધરા ! નરસૈના નાથ એવું ખીરદ કાહાવો,
સેવક સંકટ ટાળીએ ત્રિકમા તો તમે નાથજી બહારે ભાવો. કેણુ. ૨
લોક દેખે સહુ કૌતક કરે બહુ મંડળિક મદ ભર્યો કર જીએ,
નરસૈયાના પ્રભુ હાર એક આપીએ જોગટાનાં બળ શાંત હુએ. કેણુ. ૩

પદ ૧૯. રાગ ભાર.

હાર ન આપેરે, મેહેતા તુંને સંન્યાસી શાપેરે.
પુરી ભક્તિ વિના ભુલો ભમ્યો જીવ જન્મજે વાલો રે
ધણા દિવસ છાનું ડંભ ચલાવ્યું આજે કંઈ સાલોરે. મેહેતા. ૧
પરાતપર બ્રહ્મ પરમેશ્વર તે રહ્યા વિશ્વ વાસીરે,
તે સાથે તાહારે મૈત્રી સાહાની? રખે તું જતો નાહાશીરે. મેહેતા. ૨
તું રામની નિંદા કરાં ને ગેહેલા મર્વ રાખેરે
બીમ બણે તો હાર, જડે મુખિ રામજી ભાખેરે. મેહેતા. ૩

પદ ૨૦. રાગ ભાર.

હલ્યા મુંહુને શાપ ન લાગેરે હાર્યો દુરવાસા આગેરે. હલ્યા. ૧
અંબરીષ સાથે હઠ કરી ગાહ્યો થૈ ગાહોરે
ભક્તસહાય સુદર્શન ધાયું. કેહેવો યોગી નાહોરે? હલ્યા. ૨
કરી સંન્યાસી શરણુ આવ્યો ભક્ત મોટા કીધારે,
અંબરીષ કારણે કૃષ્ણજીએ દશ જનમ લીધારે. હલ્યા. ૩

રાજ તો ગેહેલો થયો તે સીધ જોગીએ જાણ્યોરે,
નરસૈયો કેહ, નિજળ ન જામ મેં કૃષ્ણ વીખાણ્યોરે. હલ્યા. ૪

પદ ૨૧. રાગ આર.

હલ્યા તુંહુને હાર વિચારે જડશેરે, મેહેતા તુંને વિપત પડશેરે
તું પાઘડી બાંધે ખુણાઆળી ઝીણા જામા પટકારે,
ઝી સાહામું જોષ આંખ્ય નચાવાં, કરાં હાથના લટકારે. મેહેતા. ૧
નગર લોક મોહું તેં લંપટ દંભ ભેખ ધારી રે.
તેં કંઠે હાથ ધરાવી નચાવી પારડી નારી રે. મેહેતા. ૨
હવાં હાર મગાવો મેહેતાજી! ક્યાંહાં છે દેવ મુરારી રે ?
મંડળિક કેહે, બે ધડીતું સાદુ પછે નાંખીશ મારી રે. મેહેતા ૩

પદ ૨૨. રાગ પરજ.

હું તો તાહારે ભરોસે વાદ વળુધારે, માહારા સામળીયા હું સુધારે. હુંતો.
મંડળિક મુઝને મારશે તે વારે, લોક હસારત થાશેરે
માહારે તો કાંઈ માન નથી; તાહાર મક્તવજળ ખીરદ જાશેરે. હું તો. ૨
સંન્યાસી વેરાગી વસમૂં બોલે એ ધણા ને હું એકરે,
બલે નરસૈયો, આબ માહારા વાહાલા! હવે વળ્યો છે એકરે. હું તો. ૩

પદ ૨૩. રાગ સામેરી.

હો ગુણવંતા નામરા ન કીજે હરિમુર્ગરે.
હઠે હાર આપે નહી. તેં સુકીત બોલું સર્વ રે. હો. ૧
હઠે દાનવ પદવી પામે તે રહે ચોડા કાળ રે.
તપ બળે વરદાન આપી પછે જિયાપે જોપાળ રે. હો. ૨
હિરણ્યકશિપુ રાવણ હઠે ગયો હઠે મયો દુર્બોધન રે,
અકળસ્વરૂપ મુ અટકે યાત્રી ? તું માર મમતા મનરે. હો. ૩

ક્યમ કરી વહારે ધાયે તારી ? તેં હરિ બળ્યા જ્યમત્યમ રે.
અટપટી ગતિ ગોપાળની છે એમ કહે અદ્ભુતઆશ્રમ રે. હો. ૪

પદ ૨૪. રાગ રામઝી.

સદા તું દયાશીલ, હું દીન દામોદરા કહું શુભ તાહારા મન વિચારી
શરણુગતિ જાણીને હું શરણુ આવીયો કર ગોપાળ સંભાળ

માહારી. સદા. ૧

દેવના દેવ તું દેવકી બાળક, વિશ્વપાળક એહેવું ખીરદ તાહારે,
પોણુ પોતા તણું પાળીએ નાથજી ! વિઠલ વેહેલા ધામએ વાહારે.

સદા. ૨

જો મારાં કર્મ બાળીશ તૂં બૂધરા પતિત પાવન તાઈ બિરદ જાશે ?
છોડતાં તો તૂં છૂટીશ નહિ શામળા ! છોડતાં તાઈ ઉપહાસ થાશે. સદા. ૩

દુષ્ટ ભાવે થકી તારી તેં પુતના ઘેર નરક વિષેથી ઉગારી
શુક ભણાવતાં મામકી ઉધરી શાપ મુઠાવી ગૌતમ નારી. સદા. ૪
નામ જપતાં દ્રૌપદી પટ પૂરિયાં અવિચળ પદ ધ્રુ પામ્યો આગે,
બણે નરસૈં હઠ આવી પડ્યો હારને આપાં તુજ પાએ લાગે. સદા. ૫

પદ ૨૫. રાગ રામઝી.

ગર્વ ન કીજો ગેહેલડા ! શું બરમે બમાયો ?
મુકીત લજ ખોષ હો શું કામ કમાયો ? ગર્વ. ૧

જીતે નેત્રે અંધવત થયો જો મનમાંહાં વિચારી
છે મોહું ધારણુ માયાતણું તેણે મુકયા રામ વિસારી. ગર્વ. ૨

શાહાને અરયે આંહાં આપ્યો આવી કાર્ય શું કીધું
વિવેક અમૃત મુકી કરીને હઠ હલાહલ પીધું. ગર્વ. ૩

અણચિંતવ્યું બોલીએ નહી, શું રહે થયું શૂન્ય ?
અચ્યુતઆશ્રમ કહે, હઠ તજીને કરો મેહેતા મુન્ય. ગર્વ. ૪

પદ ૨૬. રાગ રામઝી.

એક અવનિધરા, દેવ દામોદરા, કહું ગુણ તોરડા કવણુ વાણી ?
શંકર શારદા નિગમઅગમ હરી અવિગત ગતિ નવ જાણ

જાણી. એક. ૧

વિશ્વપાળક તું સાહે કર માહારી ટાળ્ય ફેરો ગર્ભવાસ ફેરો
શરણુ દ્યો શ્રીહરિ ! દાસ જાણી કરી, અન્ય સમરથ કોઇ નાહ

અનેરો. એક. ૨

સગુણ સારંગધર, મુંદર શ્રીપતિ, વિનતિ યદુપતિ, સૂણીએ સ્વામી !
સંસાર પાર જિતાર કરુણા કરી જોવિંદ જોપાળ મરડગામી. એક. ૩
નંદના નંદ મુકુંદ મુરલીધરા, જોડુળચંદ જોવિંદ જોપાળ
નરસેંખાયા પ્રભુ સાહે કર માહારી શરણુગત તણી લીજો

સંભાળ. એક. ૪

પદ ૨૭. રાગ રામઝી.

શ્રી રઘુનંદ મતિમંદ, હું માનવી, દાનવી બુદ્ધિ ટાળોરે દેવા
માનના સ્વાદ ને વાદ કરી બોલીએ બુલીએ રામજી તોરી સેવા.

શ્રીરઘુ. ૧

અકળ અવિનાશ, પ્રકાશ બુદ્ધિ કીજીએ, દીજીએ દરસન રામ રૂડા
નામનું નાવ દહાવ કીધું નહી તે નર ભવજળ માંહે ખુડયા. શ્રીરઘુ. ૨
ભક્ત વિભીક્ષણ, પરમ વિચક્ષણ, અજનીસુત, તુલસી રૈ દાસ,
ભીમ ભણે, જેણે રામને જોળખ્યા તે વામિયા માતને ગર્ભ વાસ. શ્રી. ૩

પદ ૨૮. રાગ રામઝી.

દેવા ભક્તયા ઇષ્ટ તે કૃષ્ણ કાહાવાં સદા આજ માંમ મુકી કાં નંદકાલા ?
ઈંદ વૈભવ સુદામાને તે આપિયો આજ કૃપણ થયો કંરે વાહાલા ?
દેવા. ૧

હરિ માહારો હાથિયો કાળીનામ નાથિયો અથ ઉતરડીયો દાણુધાટે

તે બળ તાહરું ક્યાંહાં મયું નાયજી? આજ નાહાશી ગયો મંડળિક માટે?

દેવા. ૨

શિશુપાળ, નરકાસુર, જરાસંધ જીતિયા શકટ પ્રલંબના બંધ તોડયા
પ્રબલ બકાસુર તુણાવર્ત ત્રાડિયા કેશી ને કંસના કંઠ મોડયા. દેવા. ૩
ભાવ કભાવે બેણે તું ઉપાસિયો તે જતુની ગર્ભ ન આવે વળતો,
બણે નરસૈયો મેધ તું માધવા રાખ્ય બાળકને આપ બળતો. દેવા. ૪

પદ ૨૯. રાગ જૈતશ્રી કાફી.

મેહેતા રામનું લીજીએ નામ તેણે છૂટીએ
એ તો કૃષ્ણથી ન સરે કામ મિથ્યા તાળ કૂટીએ. ૧
નિર્મળ નામ શ્રીરામચંદ્રનું ક્ષેતાં પાતક જાયરે
રામ નામ જો નામે ગાયું તો મુખ જીવી ગાયરે. ૨
રાજવલ્લભ, ભવદુઃખ મોચન, દીનાનાથ દયાળરે,
રામ મુકી મેહેતા શું બલ્લો ગોવિંદો ગોવાળરે? ૩
સીતારવામી, અંતરંગમી, નામે ભવ નિસ્તારે
રઘુનાથઆશ્રમ કહે, નરસૈયા ! માગ્ય રામજી પાસે હારરે. ૪

પદ ૩૦. રાગ જૈતશ્રી કાફી.

તાહારો રહેવા દે બચુઆ ! રામ, રામનું મરતી વેળાં કામ,
અમો નવ માનીએરે. ૧
કેશ પળાએ, આખ્ય મળાએ, અવણે સાંભળતા રહીએ,
લવલવ વાધે સાન રહે નહી ત્યારે રામ રામ કહીએ. ૨
જનમનો જોગી, કુટુંબ વિજોગી, ખોષ બેઠો ધણિઆણી,
ગમ વેદેહી વાનરે આણી રામ પ્રતિષ્ઠા જાણી. ૩
રંગીલો છબીલો ને છોગાળો, ગોવાળો વૈકુંઠરાય,
બણે નરસૈયો, કૃષ્ણને મુકી રામ મગવાણિયાને કોણ ગાય ? ૪

પદ ૩૧. રાગ કાફી.

નરસૈ હાર મગાવ્ય, તાહારો સામળો સુતો જગાવ્ય. નરસૈ. ૧
 ક્રોધ કરી બોલ્યો પ્રધાન, મેહેતાજી બિતાયું અભિમાન. નર. ૨
 વાદ કરતાં થૈ વડીવાર, હલ્યા ! લ'પટ નાગર નાલ્યો હાર. નર. ૩
 એંત જાણી જકત તુંને નમે, પરનારી સુ રંગે રમે. નર. ૪
 વૈષ્ણવ થૈ વણસાડયું ગામ, હાલું નહી નાહાડાતું કામ. નર. ૫
 આજ રાજ રીસે ભરાણો, મરણ માથે આવ્યું જાણો. નર. ૬
 વડી વારનો માળા માગે તાહારો સામળો શે નવ જાગે. નર. ૭
 તુંને લોકહસારત થાશે, હલ્યા હવડાં વાહાણું વાહાશે. નર. ૮
 બોલ્યો પરધાન કરી રીસ, વાહાણું વાતે છેડું શીથ. નર. ૯

પદ ૩૨. રાગ પરજ.

સામળીઆ શું સુતો સોડય તાણીરે ? મેં તો દુભણ કાંઈ નથી જાણીરે.
 સામ. ૧

સમોવડ સાથે શોભીએ, દુભાતા જુગદીશરે,
 ટીડી ઉપર કોહાડો હું રાંક ઉપર શી રીસરે ? સામ. ૨
 વૃંદાવન દ્રુમ શીતળ છાયા, યમુના તટ સુગંધ સમીરરે,
 રાધિકાજી પાગ તળાંસે, ઘણું ઉંઘ્યો સામ થરીરરે. સામ. ૩
 ન્યમ જાગ્યો દ્રુપદીને કાજે, હાથીની ઠીધી વાહારરે,
 જરાસંધ જીતી મુકાબ્યા રાજ વીસ હજારરે. સામ. ૪
 માનિતીને કારણે લાલ્યો પરિજ્ઞતકનું ઝાડરે,
 નરસૈયાને હાર આપતાં ઠીયો ચઢશે પાડરે ? સામ. ૫

પદ ૩૩. રાગ પરજ.

સામળીયો તાહારે વેહેરે સુતો તું તો વિપેરસમાંહાં ચૂતો રે. સામ. ૧
 જાંહાં વિષે તાંહાં વિષ્ણુ નહી એમ વદે વેદ પુરાણ રે,
 રામ તજી જેણે વિષે સેવ્યો તે પુરુષ થકો અજાણ રે. સામ. ૨

સનકાદિક શંકર શ્રીનારદ, શુકલ સનતસુખત રે,
 ગૌરખ મુનિ કપિલે ગયો નિરમળ શ્રીરઘુનાથ રે. સામ. ૩
 નારાયણને નિદ્રા નથી, નરસેં ! ક્યં વિચાર રે,
 પ્રસાદપુરી કહે, સાચે હરિ મુતો જેવારે તે ગાયો શૃંગાર રે, સામ. ૪

પદ ૩૪. રાગ રામઝી.

દેવા ! ભક્તિ વાહાલી તુંને ભક્તિ વાહાલી,
 વૈકુંઠથી ભોમિ આવ્યા ચાલી.
 અખિલસ્વરૂપ તું દેવને દુર્લભ, ગોપીયાંએ ગળે બાંધે ઘાલી. દેવા. ૧
 શ્રીમુખે કહે છે જે ભક્તને અધીન છું, દાસને, પ્રાણની પેરે રાખું
 સરવતી સાહે કરાં રે તું કૃષ્ણજી, માહારું કરમ દીસે રે વાંકું. દેવા. ૨
 ભક્તિ માટે જશોદા ઘેર અવતર્યો કંસ કુલ નાથ કરી નાંચ્યો કાળી,
 ભક્તિ કારણ અંબરીષ ઉગારીઓ અવતાર લીધા તે વાળીવાળી.
 દેવા. ૩

સ્તંભમાંહાં વાસ પૂર્યો ભક્તિ કારણે દાસ પ્રહલાદને અભેદાન દીધું,
 નરસેંયાયા પ્રભુ ભક્તવચ્છળ હરિ ! હારનેકાં તેં અસુર કીધું ? દેવા. ૪

પદ ૩૫. રામેરી.

ટટળે અર્થ ન થાય ગેહેલા, ટટળે અર્થ ન થાય.
 અષ્ટ માસ વલવલે બપૈયો પણ મેઘ પાણી ન પાયરે, ગેહેલા. ૧
 સાચી સેવા વિના રામ મળે નહી જુઠી તાહારી પ્રીતિ રે,
 આકૃષ્ટીઆં હરિ હાર આપશે યોગ સાધ્યાની રીતિ. ગેહેલા. ૨
 વાયુનું રોધન શરીરનું રોધન ઘટઘટ મારગ પરખ્યો રે,
 બ્રહ્માભારથી કેહે, નરસેંયા જોગી થા અમ મરખો રે. ગેહેલા. ૩

પદ ૩૬. રાગ સામેરી.

અમો ભોગીરે, અમો ભોગીરે.
 જેહેનું પૂરણ પાપ હશે તે જન્મનો ચારો જોગીરે, અમો. ૧

જટા ધર્યે જગદીશ મળે તો વડો અતિશે કાલેરે
 દંડ ગ્રહે દીનાનાથ મળે તો અંધા જે તે કાલેરે. અમો. ૨
 દંડવત કીધે સિદ્ધ હોય તો સર્પ ભોમિને ભેટેરે,
 ભસ્મ ચઢાવ્યે ભગવાન મળે તો ગર્ધવ રાખમાં લેટેરે. અમો. ૩
 જંજોટા કછોટા ગુદડી કંચા શંખ શિંગી પુકોરે,
 ભણે નરસૈયો, ભક્તિ ન પ્રીછો મિથ્યા વહવું મુકોરે. અમો. ૪

પદ ૩૭. રાગ માડ.

નાગર રાત રહી થોડીરે,
 રનેહભક્તિ જોધને તારી સ્થામ તો નાભ્યે દોડીરે, નાગર. ૧
 માણસ સહુ જોવા મળ્યાં ને કાંઈ અર્થ ન સીધ્યોરે
 હજી આશા તુંને હારતણી છે ! કાણે ગેહેલો કીધોરે ? નાગર. ૨
 પાગ લાગ સહુ સંન્યાસીને મૂઝ માળા ઉતારીરે
 મૃત્યુ થકી ઉગરો નરસૈ ! કેહે શ્રીધરબ્રહ્મચારીરે. નાગર. ૩

પદ ૩૮. રાગ ટોડી.

માળા માહારી જીવને સાટે, શું થયું મૃત્યુ પામ્યા માટે ? માળા. ૧
 ઉમ્મ પુણ્ય મેં માળા પામી તે ક્યમ મૂકી જાયરે ?
 નરસૈયો જે ભગુઆં પેહેરે તો જક્ત પ્રલે થાયરે. માળા. ૨
 નવસેં નવ્વાણું નદી અવળી ચાલે. સમુદ્ર સાતે સૂકેરે
 મેરુ ચળે પચ્છમ રવિ પ્રકટે મેહેતોજી માળા ન મૂકેરે. માળા. ૧
 તમે યોગી સરવે વૈષ્ણવ થાઓ માહારી સાથે તાલ વળડેરે
 ભણે નરસૈયો, કાં યોગ ધરીને માનવ દેહ વણસાડોરે ? માળા. ૪

પદ ૩૯. રાગ આશાવરી

માળા મનની મેહેતાજી રાખો.
 તુળશી કાઢનો ભાર ધણો છે ગબેથી ઉતારી નાંખોરે. માળા. ૧

ભસ્મ તિલક ધરો રે નીલાદે મંનિ આનંદ પમાડોરે
 સોહાં બહુ કહી કહી ગાઓ અનહદતાલ વળડોરે. માળા. ૨
 આત્મવિચાર વિના અર્થ સરે નહી નાચે ન રાચે રામરે
 વિશ્વેશ્વરઆશ્રમ કહે, નરસૈયા કૂધાનું નહી કામરે. માળા.

પદ ૪૦ રાગ ભાર.

વૈષ્ણવપણામાંહાં ભાર જોગીડા છે ધણોરે.
 મનમાંહાં લે હરિનું નામ જે હોય મુંઝણોરે. ૧
 અમે વિશ્વા વૈષ્ણવ શે નવિ પ્રગટ હરિગુણ ગાઇએરે ?
 નાચી કૂદી ઠીજયે ઠીર્તન લાજ કેમ જાઇએરે. ૨
 એ તો નીસરવું શરીયાણુ ખરે ખંખારીનેરે
 નાત્ય કુળ લોક વેહેવાર સરવ વીસારીનેરે. ૩
 નથી જોયો વ્યાપક કૃષ્ણ આંખ્ય ડટારીરે
 નથી લાગી તને શ્રીપાત પ્રેમ કટારીરે. ૪
 લટકાળો છબીલો નાથ રંગ ભરી ભણીએરે.
 નરસૈયો કેહે, મંડળિક રા તણવત ગણીએરે. ૫

પદ ૪૧. રાગ મેવાડો.

રાજા કોપ્યો હો આંખ્ય ડટારીજી, મુખથી બોલ્યો હો, ક્રોધને ધારીજી. ૧
 લંપટ નાગર હો ઠીક હૈયે ધણું, હઠ નવ મૂકે હો, હવે એહેને હણું. ૨
 વારતા જાણી હો, રાજમાતા આવી, પુત્રને વાયોહો, વચન સોહાવીજી. ૩
 રીસ ન કીજે હો, પુત્ર વિચારીએ, ભટકે બ્રાહ્મણહો કોહો ક્યમ મારીયે? ૪
 મર્મ ન સમજે હો, વૈષ્ણવ પંથનો, નરસૈયો વાહાલો હો, રાધાકંથનો. ૫
 હરિજન પીડયે હો, પીડાયે હરિ, મેહેતાને મનાવો હો, પુત્ર વિનતિ કરી. ૬
 મંડળિક બોલ્યો હો, હઠ મૂકું નહીં, ભક્તિ જોઉ હો, હું એહની સહી. ૭

પદ ૪૨. રાગ રામઘી.

દેવા હમચી પાર કાં બેઢલ હોપલા ? ભક્ત કાં આપુલા વીસરી ગેલા
 ધ્રુવ અંબરીષ પ્રહ્લાદ, વિભીક્ષણ, નામીએ હાથ લે દુધ પીમલા, દેવા.
 અસુર થકો કૃષ્ણે તે ગિધારીયો નામાચાં છાપરાં મયોરે છાહી,
 જોદેવને પદમાવતી આપી. રખે નાગરને જાતો વાહી, દેવા.
 અમો ખળભળતાં તમો ખળભળશે, ગોકુળમાંહાં ક્યમ રહી શકશે ?
 નાગર સાચે કામ છે નાથજી પછે મુંને જુડોરે કેહેશે, દેવા.
 મંડળિક મુજને મારશે નાથજી મુકડી ધૂળ ભીજાઈ જશે
 ભક્તિ કરતાં કેહેશે નરસૈયો મારીઓ, દેવકીના પુત્ર ! ઉપહાસ થાશે દેવ

પદ ૪૩. રાગ દેવગાંધાર.

મેહેતાજી મૂકો લીધી વાત,
 કશ્યપસુત ઉદયાચળ ઉઘો, હવડાં થાશે પ્રાત, મેહે.
 નૃત્ય કરી કરી ચરણજ થાક્યા તાલ વગડી હાથ
 ગુણુ ગાઈ સ્વર થયો જાડો, ન આવ્યો ગોકુળનાથ. મેહે.
 દોક સર્વને આગના આપો પોતાને ઘેર જાય
 વામુદેવઆશ્રમ દહે, તો જીવો જે તમો લાગો શ્રીપાતને પાય. મેહે.

પદ ૪૪. રાગ દેવગાંધાર.

અરે ભગુયાઓ ! નોહો એ પાખંડ.
 હારગુણુ ગાતાં સ્વર જે બેસે તો જિહ્વા કઈં શતખંડ, અરે.
 ન ઓસરું હું છીર્તન કરતો જે ભાગી પડે બ્રહ્માંડ
 હાર પોહોલા વિના નરસૈયાને, ક્યમ ગિગશે માર્તંડ ? અરે
 કૃષ્ણને મૂકી નમું હું તમને તેપે પાડું પંડય,
 ભણી નરસૈયો, હાર મગાવું મુકાવું તમાહારા દંડ. અરે.

પદ ૪૫ રાગ બિહાગડો.

શ્રીરામ અંતર્યામી રે, મુને શરણુ રાખો સીતાસ્વામી રે. ૧
 મર્યાદાપુરુષોત્તમ રે, રઘુનાથ નિર્ગુણ બ્રહ્મ રે,
 તાહારો જાણ્યો ન જાણે મરમ રે. તુઝ વિષ્ણુ ભવજળ તરીએ કયમ રે ? ૨
 તાહારું નામ નિરમળ હરિ રે, દે અક્ષર સરવોપરિ રે
 રકાર મકાર ગુણુકા તરી રે, ચરણુરજે અહસ્યા હૃધરી રે. ૩
 હું ચારખંડ ભમી ચાક્યો રે, મેં ભટકી જોયો ભવ આખો રે
 હાવું વીનતી માહારી દાખો રે, ભણે ભીમ રામ શરણુ રાખો રે. ૪

પદ ૪૬ રામઝી.

એણે મોગરે શું મોહી રહ્યો, શામળા? હાર આપ્યે જશ ખ્યાત વાધે
 કેહેશે નાગરો કોહોનું નામ ગાતો હુતો ? કૃષ્ણ ! તને નહી કો
 આરાધે, એણે. ૧
 સારી પાંતીના લોક સરવે મળ્યા, જીતશે તેહેની પાસ થાશે.
 મૃત્યુના ભય થકી નરસૈયો બીહીતો નથી, પણ તાહારો જશ જુગ-
 દીક્ષ જાશે, એણે. ૨
 માહારે મન આનંદ વિશ્વાસ છે. આપશે હાર દેવાધિદેવા !
 ભણે નરસયો માળ મોગરો તણી આપતાં દામ એસે રે કેહેવા? એણે. ૩

પદ ૪૭ રાગ રામઝી.

શ્રીરામ રઘુવીર રણુધીર ધરણીધરા, સુખકરા, દુઃખહરા સીતાસ્વામી,
 પ્રાણપતિ, રઘુપતિ, શુભમતિ, શ્રીહરિ અવ્યક્ત નાથ અંતરજ્ઞમી,
 શ્રીરામ. ૧
 માત તું, તાત તું, બાત તું, ભૂધરા, હાથ મમ મસ્તકે આવી ધરીએ.
 હીન હું, દીન હું, લીન ગાયા વિષે, શ્રીરામ કૃપાએ સંસાર તરીએ,
 શ્રીરામ. ૨

દશરથ બાળ દયાળ કૃપાળ તું એહેલું જાણીને શરણુ આવ્યો.
 બીમ બણે રે મુકાવ્ય સંસારથી આહથી હાથીને જ્યમ મુકાવ્યો,
 શ્રીરામ. ૩

પદ ૪૮ રાગ રામઝી.

આખ્ય હો હાર, વસુદેવના પુત્ર ! આ લોક દેખે તુંને લાજ થોડી.
 કંસના બેથકી ગોકુળ નાહાસી ગયો આહીરડાં સુ પ્રીતિ જોડી,
 આખ્ય. ૧
 તાંદુલા લેને તેં નવનિધ મોકલ્લી સુદામાનું દારિદ્ર ખોયું
 માહારે તો દાન એ ગાન છે નાથજી ! અંતરગતિ તાહારું રૂપ જોયું,
 આખ્ય. ૨
 જનમ મધ્યે ચુક્યો નથી, જાદવા, તો મુને હાર તું કાં ન આપાં ?
 બણે નરસૈયો રાત થોડી રહી. રંકને શામળા શું સંતાપાં ?
 આખ્ય. ૩

પદ ૪૯ રાગ જૈતશ્રી કાફી.

મૂકો મેહેતાજી આશ, એ ફોકટ રો આયાસ, ભાર ભાગી ગયો રે. ૧
 સેહ તમાહારો સરવે દીઠો. ઊઠો ની, વાહાણું વાયું રે,
 શ્રવણ અપવિત્ર થયાં અમાહારા, શણગાર હલાહળ ગાયુ, મૂકો. ૨
 ખોટે પાયે ભીત ચઢે નહી; જુઠી પ્રીત ન હોય રે.
 ગોવિંદ મળે જો નાચે ફૂટે તો શાસ્ત્ર બણે શીદ કોય ? મૂકો. ૩
 ધુધરી છોડો પાલવ ઓડો જોડો બન્યો હાથ રે
 બીમ બણે તો જીવતા છટો ગાજી કહો રઘુનાથ, મૂકો. ૪

પદ ૫૦ રાગ માડ.

માહારો હરિ નહી જાય હાજ્ય, આવી બિભો છે કમાજ્ય, ભોગળ
 ભાગશે રે. ૧

જાંહાં વિશ્વાસ તાંહાં વિશ્વંબર રે, પ્રીત નોહે ખોટી રે,
 વૈષ્ણવ મારગમાં ગોથાં ખાયે તમ જેહેવા લક્ષ કોટી. માહા. ૨
 નાચ્યા શંકર, નાચ્યા નારદ, નાચ્યા નિગમ ચાર રે,
 શાસ્ત્ર તમાહારાં બાંધ્યાં રાખો, મુને નાચ્યે જડશે હાર. માહા. ૩
 સાંકળ છૂટે ને તાળુ તૂટે જ્યમ કારાગ્રેહમાંહાં કીધું રે.
 ભણે નરસૈંયો હરિ દરસન દીજે, જ્યમ દેવકીને દીધું. માહા. ૪

પદ ૫૧ રાગ ધનાશ્રી.

સંન્યાસી સહુ મળીને બેઠા કીધો એક વિચાર જી
 પ્રભુની મૂરતિના કંઠ સાથે તાણી બાંધ્યો છે હાર જી. ૧
 પછે મંડળીકને શીખામણુ દીધી મેહેતાને બીહાવો જી
 ખડગ કાઢીને દેખાડો અથવા બેડી મગાવો જી. ૨
 ખડગ લેને રાજા ઉઠ્યો રાણીએ જાણ્યો હાથ જી
 બ્રાહ્મણ ને વળી ભક્ત હરિનો મા મારો દુભાએ નાથ જી. ૩
 જે પુરુષ શુભ ઇચ્છે પોતાનું દશ મૂકવાં અપલક્ષણુ જી
 વારુણીપાન, પશુહિંસા ન કરવી દુષ્ટ સંગ અલક્ષણુ જી. ૪
 પરનારી, પરનિંદા ન કરવી. ન કીજે વૃત્તિ લોપ જી
 કુંડી સાખ ને છૂત ન રમીએ ન કીજે સાધુ પરિ કોપ જી. ૫
 સ્ત્રીની શિક્ષા રાજાએ ન માની તે વારે બોલી માત જી
 ધીક કુંઅર ! ધીક કુંજ તાહારે, ધીક તાહારો તાત જી. ૬
 સાધન આચાર ધીકાર તાહારા દાન દયા ધીકાર જી
 બલ, દલ, ગુણ, રૂપ ને વિદ્યા ધીકાર ધન ભંડાર જી. ૭
 ગયું રાજ્ય. કહ્યું કર માહાર. નરસૈંયાને ન છોડો જી
 માત વચન લોપીને આણ્યો લીધો સંતનો કંડો જી. ૮
 શ્રીધર પાંડિતે રાજા વાર્યો શે અર્થે આયુધ લીધું જી
 પુત્રી વેહેરે પરીક્ષા જુઓની હરિએ મોહોસાળું કીધું જી. ૯
 પુત્ર પરણાવ્યો ને હુંડી સકારી વળી અનેક ઉપકાર જી
 નરસૈંમેહેતો હરિને વાહાલો માન્ય વચન નિરધાર જી. ૧૦

પંડિતનું કૃત્યું નવ માન્યું આવ્યો સભા મુઝારજી
હાર મગાવ્ય, આ માર્યો મેહેતા ! ખડમ કાઢ્યો બાહારજી. ૧૧
મેહેતેજીએ પુત્રીને તેહાવી સખી સંઘાતે આવીજી
કુંઝરબાઈ સાસરીએ પધારો, હોય પદારથ ભાવીજી. ૧૨

પદ ૫૨ રાગ મેવાડો.

સાસરીએ પધારો રે, પુત્રી સાસરિયે પધારો રે, ન્હાની મૂઝી મુઝ માત,
હુતો સંબંધ આપણો રે, જાંહાં લગી જીવતો તાત, પુત્રી૦ ૧
ધીરજ ધરજેરે, પુત્રી ધીરજ ધરજો, છે દુઃખરૂપ સંસાર.
રોશો રૂદયા પ્રાટતે નથી આંસુનું ભોહોનાર, પુત્રી૦ ૨
પીહર તાહાઈ રે, પીહર તાહાઈ રે ગોકુળ; પિતા શ્રીગોપાળ
દુઃખવેળા સંભારજે રે, શામળીએજી લેશે સંભાળ. પુત્રી૦ ૩

પદ ૫૩ રાગ મેવાડો.

એમ ન કીજેરે, પિતાજી એમ ન કીજેરે. રાખો શામળિયા શું રતેહ
હાર આશ્ણીએ આપશે. ક્યમ છબીભોજી દેશે છેહ ? પિતાજી. ૧
માહામેઈ કીધુ'રે, માહામેઈ કીધુ'રે નાતમાં રાખી લાજ
હુંડી શકારી, શામળે, ક્યમ વીસરી જાશે આજ ? પિતાજી. ૨
શાને જાઉંરે, શાને જાઉંરે ? જે વારે રૂઠ્યો અશરણુ શરણુ,
મંડળીક તમને મારશે તેવારે હુંએ પામીશ મરણુ, પિતાજી. ૩

પદ ૫૪ રાગ મેવાડો.

આધાર હુતો હરિ ! અમને તમારો અમો અબજાનો અવતાર
પ્રીતડી હુતી પેલા ભવતણી, કાં વીસાર્યા આ વાર ? આધાર. ૧
પટકુળ દુપદીને પ્રભુ તમે પૂરીઆં રાખી સભા માહે લાજ
દીન જાણીને પ્રભુજી દયા કરો. મેહેતાજીને મુકાવોની આજ, આધાર. ૨

વીનતી અમાહારી સૈ નવ સાંભળો, શું સુતો શ્યામળવાન,
કર જોડી કહે કામની માનખાઈ માગે છે રે માન, આધાર. ૩

પદ પપ રાગ પરજીઓ.

દામોદર ! તાહારો મેહેતોજી દમાય,
તે તો અમે સહુ નવ જાયરે, દામો. ૧
મેહેતોજીને મંડળીક મારે, તું રમાં રાધાજીને ઘેર,
ગોપીયાંએ ગળે વળગી સુતો તાહારા સેવકની શી પેર ? દામો. ૨
સોરઠ માંહાંએ સહુ હસાવ્યું હારને લાગી વાર
માળા લેને આવ્ય માહારા વહાલા ગરૂડે થૈ અસવાર, દામો. ૩
આજસ મુક અલખેલડા સેવકયા પ્રતિપાળ
છે રતનખાઈની વીનતી લેજો મેહેતાની સંભાળ. દામો. ૪

પદ પદ રાગ મારૂ.

સખી તું કેહેતી તે કાહાન પેલા પીડારમાંરે
એહેવો સુંદર અતુર સુજળુ નહી નરનારમાંરે. ૧
ખાંધ્યો શામળીઆ સુ નેહ, જ્યમ ધન ચાતુકીરે
પેલા લોકડા દે છે ગાલિ ફરીજન પાતકીરે. ૨
હરિ ગુણ ગાતાં લાજ લાગે તો લાગજોરે,
કપુર ખાતાં દાંત માગે તો ભાગજોરે, ૩
પુણ્ય કરતાં ભંડાર ખુટે તો ખુટજોરે,
કનક પેહેરતાં કાન ત્રુટે તો ત્રુટજોરે. ૪
રમતાં શામળીઆ શં સાથ રૂઠે તો રૂઠજોરે,
મંગા કિતરતાં પ્રાણ છુટે તો છુટજોરે. ૫
કાશી જતાં કાય પડે તો પડજોરે,
હરિ ભજતાં સંસાર નડે તો નડજોરે. ૬

થડ મૂકી વળચું ડાળ, કાળ મસ્તક ભમેરે,
નરસૈંયાનું મન જીવીલા માંહે રમેરે.

૭

પદ ૫૭. રાગ બંગ વેરાડી.

ત્રણ સખીની સ્તુતિ સાંભળી, રીઝ્યા સારંગપાણિ
અંતરજભીએ પ્રેરણા કીધી પુત્રી બોલાવી વાણી. ૧
પિતાજી મન સ્થિરતા રાખે નહી ભૂલે નાથ તમાહારો
શ્રી વિદૂલજીને ઘણું વલ્લભ છે ગાઓ રાગ કેદારો. ૨
મેહેતાજી કેહે પુત્રી સાંભળ્ય દેવાળુઆ કેહેવાઇએ
સાઠ રૂપેએ ધરણે મૂક્યો તો કોહોનો કેદારો ગાઇએ ? ૩
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર ખત લખી મેં આપ્યું
વ્યાજ સંઘાં તે ધન આપ્યા વિના ગાઉ તો જિહ્વા કાપું. ૪
અટક સાંભળી નરસૈંયાની પ્રીત પૂરણ આણી
કેદારો મુકાવા ચાલ્યા સમરથ સારંગપાણિ. ૫

પદ ૫૮ રાગ કાહાલેરો.

કેદારો મુકાવા ચાલ્યા ભક્તવજ્ર પ્રભુ ત્રિભુવન ભૂપ
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર ગયા લૈ નરસૈંતું રૂપ. કેદારો. ૧
ધન આપી ખત માગી લીધું વ્યાજ મુકાં પોતાકું સહુ
ધરણીધર મેહેતાને મંદિર અપંગ વૈષ્ણવ હુતી વહુ. કેદારો. ૨
તેહેને ગેહેલી કહીને સહુ બોલાવે તે કને ગયા શ્રી ભગવાન
મસ્તક હાથ મૂક્યો માહારાજે રૂપ કીધું લક્ષ્મી સમાન. કેદારો. ૩
એક પંથ બિ કાર્ય કીધાં રૂરી આવ્યા જીનાગઢ માંય
મેહેતાના બોળામાં ખત નાંખ્યું અંતરીક્ષ રહીને વૈકુંઠરાય. કેદારો. ૪
તે રામાનંદ તતક્ષણ દીધું મંડળીક પાસે માગ્યું માન
નરસૈંયો ઇશ્વરનું રૂપ છે. કહ્યું ન માન્યું હકીલા રાગન ! કેદારો. ૫

પદ ૫૯ રાગ કેદારો.

માહારો વાહાલો રાગ સુકાવી આવ્યો ખીરદપાલક હરિ દીનદયાળ
 સમરે સાર કરે સેવકની દાસ જાણીને લે સંભાળ, માહારો. ૧
 ખખારી ખત વાંચ્યું મેહેતે આલાપું કેદારો સાર
 પ્રગટ થાઓ સભા માંહાં સ્વામી સરવ દેખતાં આપો હાર.
 માહારો. ૨

માંહાંમેરું કુંઝેરઆઇને કીધું છાજ ભરી સુનૈયેરે
 ભણે નરસૈયો હરિ દરશન દીજે દાસ સહ ઉપરા થૈયે. માહારો. ૩

પદ ૬૦ રાગ મહાર.

ચોહો દિશ જોઈ તાહારી વાટડી માહારો નાથ ન આવે
 મંડળીક ખડગ કાઢી રહ્યો તું વિના કોણ સુકાવે. ચો. ૧
 હઠીલા હઠ મૂઠીએ હાર આપીએ મુંને,
 માર્યા પુટે માહારા નાથજી ! લાજ લાગશે તુંને. ચો. ૨
 વામન રૂપે બલિ જીવ્યો. ધરા ત્રણ પદ કીધી
 ઇન્દ્ર ઇન્દ્રાસન રાખીયું શુદ્ધ સુરની લીધી. ચો. ૩
 ગૌ ગોપીને કારણે ગોવરધન ધરીઓ,
 પાવક પીધો સેહેજમાં ભે પ્રજનો હરિયો, ચો. ૪
 જમનાંજળ નિર્વિષ કર્યું કૂર કાળી દમિયો
 આશા પૂરી પ્રજ ભક્તની રાસ રંગે રમિયો. ચો. ૫
 માંહાંમેરું કીધું બલુ મર્થ પાસે નોહોતો
 લખમી વેગે મોકલ્યાં હું કીધો સમોહોતો. ચો. ૬
 શા શા ગુણ સંભારીએ કીધા બહુ ઉપકાર
 મંડળીક આજ હઠે ચઢ્યો વેગે આપીએ હાર. ચો. ૭
 રાધા સુ રંગે રમે મુંને મૂક્યો વીસારી
 નરસૈને નિજ કંઠથી હાર આપો ઉતારી. ચો. ૮

પદ ૬૧ રાગ કેદારો.

તું કસા ઠાકુરા, હું કસા સેવકા ? કર્મ્યા લેખ ભુસ્યા ન જાય
મંડળીક હારને પેરેપેરે પરભવે હરિ વિના દુઃખ કોહોને કેહેવાય ? તું. ૧
કો કેહે કામી ને કો કેહે કપટી કો કેહે તાલકુટીઓરે ખોટો
સાર કર શ્રીહરિ દાસ જાણી મુ'ને હાર આપાં તો તું નાથ મોટો. તું. ૨
આમે વેહેવાઇએ અતિશે વગોવિયો ઉણુ જળ મૂકીને હાસ્ય કીધું
દાદશ મેધ તેં મોકલ્યા શ્રીહરિ આપુલા દાસને માન દીધું. તું. ૩
માહારે બિપાસા સુંદરી આંહિ કંઠ ધરી કેશવા કીર્તન એમ હોય
અબુધ લોક અસત વાણી વદે પુણ્યવંત લોક તે પ્રેમે જોય. તું. ૪
માહદેવજીની મુ'ને જહીની કૃપા હવી તહીનો મેં લક્ષ્મીનાથ ગાયો
માંહમેરા વેળા લાજ જાતી હતી ગરુડ મૂકીને ચરણે ધાયો. તું. ૫
સોરઠમાંહાં સાચું સરવે કણું પુત્રીને માંહમેરું એમ કીધું
નાગરી ન્યાતમાંહાં છડું ચઢાવીયુ નરસૈયાને અબેદાન દીધું. તું. ૬

પદ ૬૨ રાગ કેદારો.

હારને કાજે શું હઠ કરો શામળા ? જાચવાને તાહારે પાસ આવ્યો
રાધકાને સંગ બિઠો લીલા કરાં કીહિરે વૈકુંઠથી તું શું રે લાવ્યો ? હાર. ૧
તાહાં વિશ્વંભર નામ ધરું તે વીરાંસિયો. નંદનો છોકરો છાશ પીતો
હાથ માંહાં લાકડી ધાખળી ઓહતો ગાવડી ચારતો વન રહેતો, હાર. ૨
માત તું તાત તું બાત તું બૂધરા તું વિના દુઃખ કોહોનેરે કહીએ ?
બણે નરસૈયો તાહારા શુભ ગાઇજીવીએ એકલા ભૂતળે કિમ રહીએ ? હાર. ૩

પદ ૬૩ રાગ કેદારો.

રૌકી રહી રાધકા રંગ જામ્યો ધણો રસીલા રાતડી રહીરે થોડી
નંદના નંદ તું સ્ત્રીજીત થૈ રહ્યો આહીરડાં સુ પ્રીતિરે જોડી, રૌકી. ૧
દેવ કપાલિય કામ પ્રજાળીઓ મધ્યરપદ પામ્યો ઉભિયાસ્વામી,
વિષ્ણુ તુહુને લોકે લ'પટ કહ્યો ને થયો વ્યભિચારીરે કામી, રૌકી. ૨

હઠ કરે તે સુ હઠ કરે શામળા ત્રુટશે રોહ ત્રિકમ તાણિ
ભણિ નરસૈયો અવધી જે વારે ગધ મંડળીક મુજને મારે વાહાંણિ, રાખી. ૩

પદ ૬૪ રાગ કેદારો.

સાર દરિ શામળા ! મેહેલ્ય મન આમળા ઊઠ્ય ગોપાળરાય ! અમુર થાય
નરસૈયાને હાર એક આપતાં તાહારા બાપનું શું રે જય ? સાર. ૧
હારને કાળે શું મુન્ય ગ્રહી રહ્યો ? ન બોલે કોણ અભિમાન માટે ?
આપીયિ હાર કિ પ્રગટ કર હવડાં જે કૃત કીધું વૃંદાવનની વાટિ, સાર. ૨
અણુવરી નારિને ભોગવાં ભૂધરા ! પરણતાં પક્ષુ શું બિહૂ તાહારે ?
હારની વારથી ભાર ભાગી જશે. શું કહીયિ નાથજી વારે વારે ? સાર. ૩
કલનુગ માહિ પ્રતીત ગંધ લોકની હવિ વૈષ્ણવની વીલે શી રે થાશે
ભણિ નરસૈયો હું હલવો પડે ગેવિંદ ગુણ તાહારા કોણ ગાશે ? સાર. ૪

પદ ૬૫ રાગ કેદારો.

કૃષ્ણ કૃપાનિધ કેશવા કર કૃપા. હું રે અનાથ તું નાથ કહીયિ.
મંડળીક હારને પેરેપેરે પરભવે. કૃષ્ણ વિના કોહોનિ શરણુ જૈયિ. કૃષ્ણ. ૧
તોરે શરણુ આલ્યો સંસારને પરહરી તો પ્રભુ પેરેપેરે કારે પીડિ ?
અંતરગતિ અવલોકતાં વિઠલા તુ વિના રૂદ્યા સુ કોણ ભીડિ ? કૃષ્ણ. ૨
માહારા મનમાંહાં હરખ ઘણો હુતો. કાં ન જાણ્યાં પ્રભુ કષ્ટ માહારું ?
ભણે નરસૈયો પ્રતીત છે મુઝને. પાલ્ય ગોપાળજી ખીરદ તાહારું, કૃષ્ણ. ૩

પદ ૬૬ રાગ રામઘ્રી (રાગ સામેરીમાં ગાવું).

હારે વિચારાં સુ પ્રીતડી તું સ્ત્રી રંગ રાતો
મંડળીક મુઝને પરભવિ તુ રમાં મદમાતો, હારે. ૧
કામી થયોરે કેશવા મુને પરભવે પાપી
લોભી થયો લક્ષ્મીવરા તેણે ન શક્યો હાર આપીરે, હારે. ૨

વાહારે ચઢજો વિઠલા હવાં દેહ પડશિ
નરસૈયો કહિ નાથજી કુંઞરબાઇ રવડશે.

હારે. ૩

પદ ૬૭ રાગ રામઘી.

પ્રભુ દુરીજન લોક કહે નરસૈયો વાધતી વાત રાજઝે જાણી
દુષ્ટને વચનિ મંડળીક વીહીલો થયો કહિ લાવો વિગિ નરસૈયાનિ તાંણી ૧
સેવક શીઘ્ર તાંહાં તેડી મુઝનિ ગયા મહીપાળ કહે તુંનિ દાસ કહીયે
તાહારિ પ્રીત દામોદર સુ બહુ હાર મગાવ્ય જામિ અમિરે લહીયિ. ૨
તે માટિ તું નાથનિ વીનતી કરું. પાલશિ ખીરદ તો કાજ થાશે
બાણિ નરસૈયો તું ભક્તવજ્રણ સદા. હઠ કરશે તો માહારો જીવ જાશે.
પ્રભુ. ૩

પદ ૬૮ રાગ રામઘી.

દયા આણુ દામોદરા શીઘ્ર સેવકતાણી તુરે માહારો ધણી વિશ્વ જાણિ
પ્રગટ થયું નામ તે તું થકી શામળા ! તોરે કાં વીનતી ચિત ન આણિ ?
દયા. ૧
માહારે મંત્ર તું જંત્ર તું ધ્યાન ધરણીધરા મિત્ર મોહન વિના નથીરે બીજો
હાર આખ્યા વિના લાજ કહો ક્યમ રહે? દીન દેખી પ્રભુ શિ ન રીઝો! દયા. ૨
સાહિ કીધા વિના નેટિ નથી છૂટવું જો તાહારા ચરણની આશ આપી
નરસૈયા આ સ્વામી માન માગી કહું આ દેહ દામોદરા તું રે સોંપી, દયા. ૩

પદ ૬૯ રાગ રામઘી.

પરણીને પારકિ હાથ કાં ભાળવિ ? લાજ ન આવેરે કંથ તુંને
યદી કોટી અપરાધ હોય શામળા મેહેલિ મનિ આંમળા રાખ્ય મુને.
પર. ૧

સુંદરી ચૂથ સહસ્ર છે તાહારે તે માંહે હું એક દાસી તાહારી
નરસૈયા આ સ્વામી તુઝને વીનવું સંગમિ સાર તું કર રે માહારી, પર. ૨

પદ ૭૦ રાગ રામઝી.

શ્રવણિ સુનો થયો શામળા શ્રી હરી, લક્ષ્મીના નાથ શું નિદ્ર આવી?
ખીરદ મોહું ધરો પતિત પાવનતણું. શરણુ આવ્યા પુરી બાંહ

સાહાવી, શ્રવ. ૧

દુષ્ટની દષ્ટિ થકી રાખ્ય રાહીવરા, તુજ વિના નાથ કે નથી રે સ્વામી,
હરીજન લોક તે મનિ આનંદિયા. અવર કોહોને કહું શીશ નામી ?

શ્રવ. ૨

પ્રલની માલિ તેં અધિક તુજને વશી વીસર્યો નાથ હું મનિ તાહારિ
નરસૈયાયા પ્રભુ વીલંબ કીજે નહી. હાર આરોપિ પ્રભુ કંઠિ માહારિ,

શ્રવ. ૩

પદ ૭૧ રાગ પંચમ.

જગરે જાદવ રાત થોડી રહી મંડળીક મુહુંને બિહાવિરે
અરણુ ઉદયો ને હરણી આથમાણી તોહે તુંનિ કરણા ન આવેરે.

જગરે. ૧

વલોણાં તણાએ ને વેદ મણાયે ભામિનિયાં ભરિ પાણીરે
આવી ન શક્યો શું યશોદાજીએ ઉલખલિ બાંધ્યો તાણીરે, જગ. ૨
સુચુકંદ કુંભકરણુ તેં જીતીયા નિદ્રા તાહારી વાધીરે

યદુવીર દીર ઊલકિ ઘેર્યો નરસૈયો અપરાધીરે, જગ. ૩

પદ ૭૨ રાગ દેશાખ.

ગોવિંદ ગોપીમાંહાં ગેહિલાઇ કરતો રાસમાંહે હું સાથે ફરતો. ૧

હલ્યા આવ્ય ચોરટા ધાઇ તાહારાં ચરણુ રહ્યો છું સાહી. ૨

તુનિ ધણા જનમનો વળગો તુથી ક્યમે ન થાઉં અળગો. ૩

તું અજાતિ અજાતિ ક્યમ કાંહાંવાં ક્યમ આહીરનિ ઘેર આવ્યાં. ૪

તુનિ રાખી રહી મદમાતી તે શું હજી રમતાં નથી ધ્રાતી ? ૫

રાજાએ કમાડિ દીધું તાળું એહિનું સુખ કીધું જોઇએ કાળું. ૬

વીનતી સાંભળો માહારા સ્વામી, તમનિ કહું છું શીશ નામી.	૭
વડીવાર થઇ હાર આપો, મુનિ આપણો કરી સ્થાપ્યો.	૮
પ્રીત અંતરની જાણી, તત્ક્ષણ ગીઠયા સારંગપાણિ.	૯
દામોદરજીએ દયા આણી, સાથિ તેડયાં શ્રી પટરાણી.	૧૦
લડસડતો બ્રહ્મ આવી ખિટો, તે સરવ સંન્યાસીએ દીટો.	૧૧
તાંહાં નરસૈયે પ્રણામ કીધો, કૃષ્ણે માથે હાથજ દીધો.	૧૨

પદ ૭૩ રાગ ખિલાવલ.

કૃપાનાથે કૃપા કરી દીધું દરસંન,	
અવર કો નથી દેખતું જોડ્યા મધુર વચન.	કૃપા. ૧
મેહેતા તું વાહાલો મુને અળગો નહી લગાર	
રીસ વચન સુણવા કારણે ક્ષણ લગાડી વાર.	કૃપા. ૨
રાજસભામાહે તેડીઓ થયો વાદ વિસ્તાર,	
નગર નિવાસી લોકને થયો ઉદ્દવેગ અપાર,	કૃપા. ૩
નિદ્રા નિશાએ નવ કરી ભક્ત સંકષ્ટ જાણી,	
ભક્ત દુખે દુખણી પ્રભ તે પરિ કરુણા મેં આણી.	કૃપા. ૪
રાજાને કોહો શીશ થઈ તેડો પુરના વાસી,	
સહુ દેખતાં નરસૈયાને હાર આપે અવિનાશી,	કૃપા. ૫

પદ ૭૪ રાગ ખિલાવલ.

મંડળીકે પડો વજ્રહાવીયો મેલ્યું આખું ગામ,	
જે જ્યમ તે ત્યમ આવિયું તજી ધન ને ધામ,	મંડ. ૧
સકળ વર્ણ એકઠી થઇ બીડ ભરી ચોહોફેર,	
નરનારી ટોળે મળ્યાં કો ન રહ્યું ઘેર,	મંડ. ૨
સકળ પ્રાણીને દયા કરી પ્રભુજીએ અપાર,	
હાર આપવા પ્રગટિયા પોતે જીગદાધાર,	મંડ. ૩

૫૬ ૭૫ રાગ વસંત.

ક્રમાડ કડકડિયાં ગડગડિયાં મંડળીકનાં મંદિર,	
ભોગળ ભાગીને તાળુ તૂટયું પધાર્યા મ્યામશરીર,	ક્રમાડ. ૧
આસનથી ઊતર્યા અવિનાશી પધાર્યા મંડપ માંજ	
રંગીલા છબીલાને નિરખી મેહેતોજી લાગિયા પાય,	ક્રમાડ. ૨
સંન્યાસી વિરાખી વિરમે પામ્યા વરત્યો જોજોકાર,	
સરવ દેખતાં નરસૈંયાને હરિએ આપ્યો હાર,	ક્રમાડ. ૩
જોહેને જોહેવી મનસા તેહેવું દરસન દીધું દેવદયાળ	
નરસૈંયાને શરી ફરી બેટે પ્રેમે પોતે મદનગોપાળ.	ક્રમાડ. ૪

૫૬ ૭૬ રાગ આશાવરી.

રામાનંદે રામ રૂપ દીઠું મુકંદાશ્રમે મુકંદરે,	
અવધૂતાશ્રમે અવધુત દીઠા ગોવિંદાશ્રમે ગોવિંદરે.	૧
અદ્વૈતાશ્રમે અદ્વૈત દીઠા, કેશવાશ્રમે કેશવરે,	
નરસૈંઆશ્રમે નરસૈં દીઠા, માધવાશ્રમે માધવરે.	૨
બ્રહ્મભારતીએ બ્રહ્મ રૂપ દીઠું શ્રીધરાશ્રમે બ્રહ્મચારીરે,	
વાસુદેવાશ્રમે વિષ્ણુરૂપ દીઠા, શિવેશ્વરાશ્રમે ત્રિપુરારીરે.	૩
અચ્યુતાશ્રમે અચ્યુત રૂપ દીઠું વિશ્વેશ્વરાશ્રમે વિશ્વંભરરે.	
નારાયણાશ્રમે નારાયણ દીઠા, દામોદરાશ્રમે દામોદરરે.	૪
પ્રસાદપુરીએ નિરંજન છીઠા, ભીમે દીઠા રામરે	
રાજાની માએ ચતુર્ભુજ દીઠા, ત્રણ સખીએ દીઠા સામરે.	૫
કુંઅરબાહુએ પિતામહ દીઠા, વિશ્વપાલક દીનદયાળરે,	
પ્રધાને પ્રલય રૂપ દીઠું રાજાએ દીઠો કાળરે.	૬
વૈષ્ણવે વ્યાપક રૂપ દીઠું સહુ કેને સંદેહ ક્ષીટ્યોરે,	
છેલછબીલો ને છોગાળો નરસૈંયે રંગીલો દીઠો રે.	૭

પર ૭૭ રાગ રામઝી.

ઝોળઝો અફળ ન જાય, એહેવો હરિ રાખીએ ઘટ માંહાય. ઝોલ. ૧
 ઝોળઝો રાય વિભીષણ અંબરીષ, ચરણે અહલ્યા તારી,
 કુબ્જનનું ચંદન માગી લીધું, ગોકુળ રાખ્યું ગોવરધનધારી, ઝોલ. ૨
 તારણ તરણ પાલણ પુરુષોત્તમ, ભક્તવન્ધલ ખીરદ કહાવે,
 નરસૈયાયા સ્વામીને જે કો સમરે તે પુનરપિ જનમે ન આવે, ઝોલ. ૩

પદ ૬૮ રાગ રામઝી.

ધનં તું ધનં તું એમ કહે શ્રીહરિ, નરસૈયો માહારો ભક્ત સાચો
 મેહેલી પુરુષાતન સખી રૂપ થૈ રહ્યો લોકાચાર તણ પ્રેમે નાચ્યો, ધનં. ૧
 તુઝ માંહાં મુઝમાં ભેદ કિશો નથી, નાચ નાગર આનંદ આણી
 પ્રથમથી પ્રીત બાંધી છે આપણિ, જોની ઉપ્પોદક માહે મોકલ્યું મિ
 પાણી, ધનં. ૨
 એક ક્ષણ તુઝથી અળગો હું નથી, શું જાણિ શ્રીપાત મંડળીક ભૂપ
 ચૌદ લોક માંહિ તું સમો કો નથી, તાહારે માહારે એક રૂપ, ધનં. ૩
 તાહારો અક્ષર જે કો ગાય નિ સાંભલે, તેહેના એકવીસ પૂર્વજ
 વૈકુંઠ જાય,
 બણે નરસૈયો મીઠું બોલી શું રીઝવો? તાંહાં કર જોડી કૃષ્ણજી સમ
 ખાય, ધનં. ૪

પદ ૬૯ રાગ ધનાશ્રી મેવાડો.

ઝણી પેરે બોલ્યા ત્રિભોવનરાયજી, કહ્યું શ્રીપાતને નમો મેહેતાજીને
 પાયજી. ૧
 શ્રીપાત સરવે પ્રણામ કીધોજી, અપરાધ ક્ષમા કરાવી લીધોજી. ૨
 કર જોડીને કીધું સ્તવનજી, અમો નવ ઝોળખ્યા મેહેતો ધનંધનજી. ૩
 તમાહારી કૃપાએ થયું હરિ દરસનજી, જપતપ કરતાં ન દીઠું સ્વપનજી. ૪

વિષ્ણુભક્તનો મહિમા અગાધજી, ન લહે મુનિયોગી કીધે સમાધજી. ૫
 દેહ ધર્માતું લહું ફળ આજજી, તમારે સંગે મળ્યા મહારાજજી. ૬
 પારસનિ સ્પર્શે આયસ થયું હેમજી, સાધુને સંગે વરત્યું હોમજી. ૭
 પછિ રામાનંદે રાજ શાધ્યોજી, ન માન્યું વચન હરિ હાર આધ્યોજી. ૮
 ભક્તને હણ્યાતું કીધું મંનજી, મંડળીક તાહારું જાઓ રાખ્યાસંનજી. ૯
 ત્રણ માસમાં થાશે કોપજી, અપરાધ તાહારો કરશે કોપજી. ૧૦
 મેહેતાજીએ માગી લીધુંજી, કૃપા કરો સ્વામી કારજ સીધુંજી. ૧૧
 ભાવી પદારથ હુતું જ્યંમજી, હાર હરિએ આધ્યો કીધો અતિશ્રમજી. ૧૨
 મંડળીક મેહેતાને લાઓ પાયજી, અપરાધ તાહારો કરો ક્ષમાયજી. ૧૩
 કોણુ કરમે તાણી વાતજી, દુરમતિ ઉપની કરવા ધાતજી. ૧૪
 મેહેતો ઉચરે સાંભળ રાયજી, તાહારી ઉત્પત્તિ જાણે તુઝ માયજી. ૧૫

પદ ૮૦ રાગ મેવાડો ધનાશ્રી.

રાજ ચાલ્યો જનિતા ભણી, કોહો ઉત્પત્તિ મુજતણી. ૧

ઢાળ.

ઉત્પત્તિ પુછી દીકરે પછે જનુની એણી પેરે ઉચરી. ૧
 સાંભળો દીકરા કહુ તુજને પુરવ કથા જે હુધ ખરી. ૨
 તુંને પુછવા એહ હારદ મેહેતેજીએ મોકલ્યો
 સાધન મનુષ દેહતું તુંને ગોર મેહેતાજી મળ્યો. ૩
 એકવાર હું સ્ત્રીધર્મ પામી કરી ઉઠી સ્નાન
 મુખ દીઠૂ પ્રતીહારતું, પછે તું હવો સંતાન. ૪
 એહેવી વાતને સાંભળી સંદેહ ટળ્યો મન રાય,
 તત્ક્ષણુ આવ્યો સભા માંહે લાગ્યો મેહેતાજીને પાય. ૫
 રામભક્ત જે ભીમ વૈરાગી નમ્યો ધરી આહલ્લાદ
 મેહેતાજી મુઝને ક્ષમા કરજો મિથ્યા કીધો મેં વાદ. ૬
 મેહેતાજી પ્રત્યે શીખ માગી સહુ કો થયું વિદાય;
 સખીના ગળા મંહે હાથ મુકી મેહેતાજી ઘેર જાય. ૭

સંવત ૧૫ પંતર આરોતરે માધ સુદ સાતમ ભોમ વાર,
 તે દિવસ દિગ્વિજયે મેહેતાને આપ્યો હરિએ હાર. ૮
 નમર લોક સહુ દરસન પામ્યા, વરત્યો જેજેકાર,
 તે સભામાંહાં દામોદરજી પ્રગટ રહ્યા ધડી ચાર. ૯
 મુગટ કુંડળ માળા આપી આપ્યાં પીત વસન્ન
 ફરી ફરી હરિ દે આલિંગન પૂરણ વદન પ્રસન્ન. ૧૦
 દેવ ગગન રહી નિરખતા જય જય વાણી ઉચ્ચરે,
 ધન ધન મનુષ્ય નરસૈનાગર ભક્તિએ હરિ વશ કરે. ૧૧
 પુષ્પવૃષ્ટિ તાંહાં થઈ ધણી, આનંદ ઉર ન સમાય;
 સરવ લોક અતિ હરખ ધરી ઘેર ઘેર હાર ચરિત્ર સહુ ગાય. ૧૨
 એહ ચરિત્ર અદ્ભુત પગટયું કળજુગ માંહાં કરુણા કરી,
 ગાય જે જન સાંભળે તે જય ભવસાગર તરી. ૧૩

પદ ૮૧ રાગ આશાવરી.

દામોદરે કીધી દયા, નરસૈયાનો રાખ્યો રંગ,
 આપુલા સેવકને સુખ કારણ, રાય મંડળીકને કીધો મન ભંગ,
 દામો. ૧.

જર જાત્યનિ કાંઈ ન જાણ્યું વૈષ્ણવ સરસો કીધો વાદ,
 અંતરગત અંતજનો જાણ્યો અસુરાં કુળ ઉપન્યો વિખવાદ, દામો. ૨
 કળજુગ માંહાં સહુએ પ્રગટ દીઠું નરસૈયાની જીતી હોમ,
 આપ્યાં કુંડળ મુગટ ને માળા, પીતાંબર આપ્યાં કટિ છોડ, દામો. ૩
 જેજેકાર હવે પુર માંહે હરખે આપ્યો હાર હરી
 મંડળીકની તાં માંમ નીગમી નરસૈયાનિ કૃપા કરી, દામો. ૪

૮૨ રાગ ધનાશ્રી.

તેણે નરે જીત્યું જીત્યું, તેણે
 તેહેને વેદ પુરાણે વદીતું મુક્તિ વાહણુ ઘેર છીત્યું,

રાખ્યા નાથ રૂદેમાંમાં જોણે, તેહેને અવતરણું કરી વીત્યુંરે, તેણે. ૧
લાજ છાંડી નિજભક્તિ માંડી જોણે, ગોવિંદના ગુણ ગાયા,
ભણે નરસૈયો સત્ય કરી માનો સફળ હવી તેની કાયા, તેણે. ૨

પદ ૮૩ રાગ ધનાશ્રી.

મેહેતાજીનો મહિમા મોટો, કેહેતાં નાવે પારજી
દેશદેશથી દરસન કરવા આવે પુરુષ ને નારજી. ૧
આજ્ઞાણુ, ક્ષત્રી, રાજા રાણા માહાજન મોટો અધિકારજી,
ચરણ કમળ મેહેતાનાં વંદે તનમન કરે બલિહારજી. ૨
નગર નિવાસી મેહેતા કેરું નિત પામે દરસનજી
મુખ જોયા વિના મેહેતાજીનું ન કરે કોય ભોજનજી. ૩
પ્રજા સહુને આનંદ વાધ્યો દુખ દારિદ્ર નહિ લેશજી,
વિધન કાંઈએ સ્વપ્ને નહી કોહોને, પાવન કીધો દેશજી. ૪
ઘેર ઘેર કથા કીરતન જશ ગાયે, સેવા અરચ્યા ગોવિંદજી
વૈકુંઠથી અદકેરી રચના, વાધ્યો બહુ આનંદજી. ૫
તાલ મૃદંગ વાજે નિશવાસર, ગાય મેહેતાજીની વાણીજી.
વૃદ્ધ બાળક સહુ મળીને બેસે, ઘેર ઘેર મેહેતાની કાહાણીજી. ૬
મુમટ કુંડળ ને માળા પીતાંબર, આખ્યા પ્રભુએ શણગારજી
તે પેહેરીને મેહેતા સેવે, દામોદર ઉદારજી. ૭
સખી સંવાતે કીર્તન ઓજવ, નિત્ય કરે ધરી પ્રેમજી,
એહેવી શોભા જોતાં જગમાંમાં ઉઘોત થયું અતિ ક્ષેમજી. ૮
મંડળીક રાય વિસર્જન પામ્યો, યથા શાપ અનુસારજી,
રાજનગરનો રાજા યવન તેણે લીધો સ્વમત મોઝારજી. ૯
નિકટ રાખીને અધિકાર સોંપ્યો કીધો મુખ્ય પરધાનજી,
જૂનાગઢ માંમાં ભક્તિ પ્રવર્તી બજે સહુ ભગવાનજી. ૧૦
મેહેતાજીના ચરણ પ્રતાપે ટળ્યો દૈત અધિકારજી
અવિદ્યા કોહો ને અંગ ન વ્યાપે, હરિચંદ મુખ ઉચ્ચારજી. ૧૧

- નિરખે યદ્દને હરિગુણ ગાયે મળી કુટુંબ પરિવારજી
 એ પ્રસન્ને બળ મેહેતા તણે સહુ છૂટયા ભવ સંસારજી. ૧૨
- ભાગ્યનિધિ પ્રભ તે કાળે નિરખે મેહેતાનું રૂપજી,
 વળી વિશેષે દરસન પામ્યા શ્રીકૃષ્ણ ત્રિભોવન ભૂપજી. ૧૩
- કળજીમ માંહાં જે કૃપાપાત્ર જન, મેહેતાતણો યશ ગાશેજી,
 વિના આયાસ શમદમાદિક સહેજે કૃતારથ થાશેજી. ૧૪
- શ્રીહરિ કેરું વચનામૃત જે મેહેતા પ્રત્યે ભાષ્યુંજી
 તાહારો અક્ષર ગાય સાંભળે, તેહેના પૂર્વજ વૈકુંઠ રાખુંજી. ૧૫
- એ ભક્ત મહિમા સંક્ષેપે વર્ણવ્યો યથામતિ અનુસારજી
 પૂર્વે જે જે કવિજન વૅણુવે કહ્યાં ચરિત્ર ઉદારજી. ૧૬
- તે સઘળાંનો જોડ કરીને બાંધ્યું શુભ આપ્યાનજી
 જે જે પરચા પ્રસિદ્ધ ભૂતળમાંહાં તે લખ્યું વ્યાખ્યાનજી. ૧૭
- મેહેતાનો યશ અતિ અગાધ છે કહી ન શકે કવિ કોડજી,
 નિત્ય લીલા રસ માંહાં જે ઝીસે નિરખે રાધાકૃષ્ણ જોડજી. ૧૮
- જોગેશ્વરને ધ્યાને ન આવે તો જીવ ક્યમ કરી વિખાણેજી,
 અતુઝહિ કરે ઉદ્ધાટન તેવારે ભર્મજી જણેજી; ૧૯
- એ વ્યાખ્યાન જે ગાય સાંભળે, તે પામે ભક્તિ યોગજી,
 સંસાર કલેશથી અળગો થાયે ભક્તિ મુક્તિ લહે ભોગજી. ૨૦
- શ્રીકૃષ્ણજી તેહેને કૃપા કરીને આપે નિજપદ વાસજી,
 જાહાં સમીપ સંમુખ રહી ગુણ ગાય નરસેંદાસજી. ૨૧

સંપૂર્ણ. શ્રેતાવસ્થાને કલ્યાણ. શુભં ભવતુ.

જે જે શ્રીગિરિવરધારી પ્રજાહારે.

મેહેતા રૂપચંદ્ર મૂળચંદ્ર. મહેતા શંકરજીને ભણાવાને અરથે લખ્યું છે.

